

dL

ATVIROS LIETUVOS **FONDAS**

2002 m. veiklos ataskaita

TURINYS

IŽANGA	4
FINANSINĖ ATASKAITA	10
PILIETINIŲ INICIATYVŲ IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO PROGRAMA	11
TEISĖS PROGRAMA	19
PROGRAMA RYTAI-RYTAI	23
MOTERŲ PROGRAMA	29
ŠVIETIMO IR MOKSLO PROGRAMA	34
STIPENDIJŲ STUDIJOMS UŽSIENYJE PROGRAMA	40
VISUOMENĖS SVEIKATOS PROGRAMOS	43
KULTŪROS PROGRAMA	64
INFORMACIJOS PROGRAMA	70
LEIDYBOS PROGRAMA	76
BALTIJOS-AMERIKOS PARTNERYSTĖS PROGRAMA	80
ALF ĮSTEIGTOS INSTITUCIJOS	89
ALF VALDYBA, ADMINISTRACIJA IR PROGRAMOS 2003 M.	92

... Visada lengviau visuomenę sutelkti *prieš* ką nors negu *už* ką nors.

George Soros

George Soros on Globalization, 2002

Atviros Lietuvos fondas (ALF) – nepriklausoma, nevalstybinė, ne pelno organizacija, įkurta 1990 m. Svarbiausias jos tikslas - pereinamuoju laikotarpiu remti atviros demokratinės pilietinės visuomenės kūrimąsi Lietuvoje. Per visus savo veiklos metus ALF ir jo partneriai inicijavo ir skatino teigiamas permainas piliečių savitvarkos ir savivaldos, žmogaus teisių, daugiatautės kultūros, švietimo ir mokslo, visuomenės sveikatos, teisės, ekonomikos, socialinės reformos, informacijos sklaidos ir kitose srityse, kurios daro didžiausią įtaką laisvos bei kūrybingos asmenybės ir pilietinės atsakomybės formavimui. Šiems tikslams per 1990-2002 metus išleista per 50 milijonų JAV dolerių. ALF ieško partnerių ir vykdo savo inicijuotus projektus, taip pat teikia paramą Lietuvos piliečių, jų grupių ar organizacijų projektams įgyvendinti. Konkursai skelbiami ir parama teikiama atsižvelgiant į fondo valdybos nustatytus prioritetus, projektų svarbą, kokybę bei vykdytojų kvalifikaciją.

ALF – vienas iš fondų, kuriuos Rytų ir Vidurio Europos bei buvusios Sovietų Sąjungos šalyse nuo 1984 m. pradėjo kurti ir remti JAV finansininkas ir garsus filantropas George'as Sorosas. Visi šie fondai sudaro Atviros visuomenės instituto (*Open Society Institute*) fondų tinklą. Pastaraisiais metais Atviros visuomenės institutas Niujorke išplėtė savo veiklą ir ėmė dirbti Afrikos, Vidurinės ir Pietryčių Azijos, Lotynų Amerikos šalyse, kuriose ne mažiau svarbu skleisti demokratijos idėjas. Dabartiniu metu fondų tinklas apėmia daugiau nei 50 šalių, kai kurios programos įgyvendinamos ir Jungtinėse Amerikos valstijose.

Visus Soroso fondus sieja atviros visuomenės idėja. Fondai bendradarbiauja, dalijasi patirtimi, vykdo bendras regionines programas, tačiau išlieka savarankiški. Aukščiausias jų valdymo organas yra nacionalinė valdyba, kuri, atsižvelgdama į konkrečios šalies situaciją ir reikmes, įvertindama žmogiškuosius, ekonominius ir politinius šalies bei paties fondo išteklius, kiekvienais metais apibrėžia veiklos kryptis ir prioritetus, nustato fondo struktūrą, skirsto biudžetą.

Pirmasis ALF valdybos pirmininkas buvo profesorius Česlovas Kudaba (1934-1993). 1993-1999 m. valdybai pirmininkavo profesorė Irena Veisaitė, nuo 2000 m. iki 2002 m. birželio - profesorius Egidijus Aleksandravičius, dabartiniu metu jai vadovauja Gintautas Bartkus.

ALF misija – puoselėti atvirą visuomenę, siekti įtvirtinti jos idealus ir vertybes valstybės institucijų lygiu, neleisti įsigalėti valdžios ar vienintelės nuomonės monopoliui. ALF per savo švietimo ir mokslo, teisės, pilietinių iniciatyvų ir viešojo administravimo, visuomenės sveikatos, kultūros, informacijos, leidybos ir kitas programas stengėsi padėti modernizuoti Lietuvos pilietines struktūras, sukurti galimybes visuomenei daryti įtaką priimant politinius sprendimus. Piliečių telkimas į organizacijas bei savivalda, veiksmingas asmens teisių gynimas, demokratinė valdžia, pilietinis aktyvumas, pagarba įstatymams ir galimybė gauti teisinę pagalbą, atvirumas pasaulio kultūrai ir žiniškai – tai tik keletas atviros visuomenės bruožų, kuriuos puoselėjo fondas įgyvendindamas savo tikslus.

2002 m. ALF tęsė savo veiklą trimis pagrindinėmis, glaudžiai tarpusavyje susijusiomis kryptimis: *pilietinės visuomenės stiprinimas, viešosios politikos formavimas ir informacinės visuomenės plėtra*. Fondas pats inicijavo ar rėmė kitų organizacijų projektus, kuriais siekiama sukurti galimybes visuomenei daryti įtaką priimant sprendimus svarbiausiais šalies, miesto, rajono ar kaimo bendruomenės plėtros

klausimais. Fondas buvo ir yra atviras ir kitoms veiklos kryptims, jeigu jos atitinka valstybės ir piliečių interesus, stiprina pilietinę visuomenę. Savo tikslų fondas siekė per šias vykdytas programas: Pilietinių iniciatyvų ir viešojo administravimo, Teisės, Visuomenės sveikatos, Švietimo ir mokslo, Kultūros, Informacijos, Leidybos, Moterų ir Stipendijų studijoms užsienyje bei tarptautinio bendradarbiavimo programą *Rytai-Rytai*. Fondas taip pat administravo Baltijos-Amerikos partnerystės programą. Daugiausia dėmesio buvo skiriama projektams ir iniciatyvoms, įgyvendinamoms Lietuvos periferiniuose regionuose.

Kas lemia, kad viešosios politikos formavimas ir pilietinės visuomenės plėtra jau kelerius metus tebėra prioritetinėmis veiklos kryptys, į kurias orientuota didžioji dalis fondo programų? Turime pripažinti, kad Lietuvos piliečiai gana neryžtingai dalyvauja formuojant šalies politiką, o viešojo politika stojimo į ES tema priskiriama išskirtinei vyriausybės institucijų kompetencijai. Visuomenė nepakankamai šviečiama ir informuojama apie šį procesą, jo procedūras bei galimus rezultatus. Vis dar nepakanka pajėgų kompetentingai viešosios politikos analizei atlikti, dauguma pastangų ir iniciatyvų yra padrikos, žinomos tik siaurai specialistų grupei, nepateikiamos visuomenei. Be to, neretai į pateiktas rekomendacijas valdžios institucijos nekreipia dėmesio.

Pilietinės visuomenės plėtrą Lietuvoje, ir ypač kaimo bendruomenėse, stabdo ir nepakankamai stiprus tiek kokybės, tiek kiekybės požiūriu trečiasis sektorius, sunkiai besiformuojantis vidurinis gyventojų sluoksnis, lėta vietinės ir regioninės savivaldos plėtra, tebevyraujanti bendra nuostata, kad tik stipri valstybė gali patenkinti eilinių piliečių poreikius. Tačiau, kita vertus, žmonės nepasitiki valdžios institucijomis, ir dauguma Lietuvos gyventojų nenori arba nėra pajėgūs prisidėti ir bendradarbiauti vykdamas reformas. Būtent todėl skatinti piliečius dalyvauti priimant viešosios politikos sprendimus, didinti šių sprendimų efektyvumą ir siekti, kad valstybės institucijos skaidriai valdytų bei rengtų aiškius ilgalaikius planus, kad stiprėtų ryšys tarp valdžios institucijų ir bendruomenių bei pačių bendruomenių ir jų organizacijų, buvo ir tebėra vieni iš svarbiausių ALF uždavinių.

Šalies ekonomikos, viešojo administravimo, visuomenės sveikatos, švietimo ir kultūros politikos analizei ir pokyčiams įvertinti ALF inicijavo ir skatino:

- *tyrimus ir studijas* (tam tikrų viešosios politikos aspektų tyrimai, tarp jų - integracija į ES; galimų padarinių, kuriuos lems priimti sprendimai, įvertinimas; sociologiniai jų rezultatų tyrimai ir vertinimas; lyginamoji šalies ir priamamų sprendimų studija);
- *visuomeninę veiklą* (visuomenės diskusijos aktualiais viešosios politikos ir integracijos į ES klausimais; bendruomenių ir savivaldybių bendra veikla sprendžiant regiono plėtos problemas, bendruomenių stiprinimas);
- *informavimą* (informacinių leidinių, būtinų siekiant kompetentingų, nauju mąstymu pasižyminčių diskusijų, vertimas ir leidyba, naujų technologijų panaudojimas dialogui tarp valdžios ir piliečių bei viešajai diskusijai).

Paminėsime keletą reikšmingesnių ir nemažą atgarsį visuomenėje sukėlusių ALF iniciatyvų ir remtų projektų.

Kodėl politikos įgyvendinimas Lietuvoje tampa problemiškesniau politikos proceso grandimi, nes kyla daugiausia sunkumų siekiant iškeltų politinių tikslų? Kodėl nemažai politinių programų bei svarbių sprendimų Lietuvoje „užstringa“ juos įgyvendinant, o

rinkėjai būna nepatenkinti politika, didėja nusivylimas valstybės institucijų gebėjimu spręsti žmonių problemas. Į šiuos klausimus bandė atsakyti Lietuvos politologų asociacijos ekspertai, parengę ALF finansuotą studiją *Viešosios politikos įgyvendinimas Lietuvoje: "trūkstamos grandies" analizė*. Pasirinkę keturis Lietuvos visuomenei svarbių politinių sprendimų įgyvendinimo atvejus - Lietuvos telekomo reguliavimo aspektus, žemės ūkio reformos vykdymą, Saulėtekio iniciatyvos įgyvendinimą ir Ignalinos atominės elektrinės uždarymą - studijos autoriai analizavo politikos įgyvendinimo problemas ir jų priežastis, įvardijo įgyvendinimo procesui įtaką darančius veiksniai, aptarė institucijų struktūros, politinio sutarimo, suinteresuotų grupių bei kitų veiksmų poveikį.

ALF siekė atvirai ir efektyviai veikti bei analizuoti procesus, susijusius su Lietuvos naryste Europos Sąjungoje. Vienas iš jų - Lietuvos pasirengimas įgyvendinti ES regioninę politiką ir pasinaudoti ES struktūriniais fondais. Fondas finansavo studiją *Europos Sąjungos regioninės politikos pasekmių įvertinimas Lietuvos viešajai administracijai*, kurią parengė Nacionalinės regionų plėtros agentūros ekspertų grupė. Ekspertai įvertino ES regioninės politikos pasekmes Lietuvai stojant ir įstojus į ES bei pateikė rekomendacijas, kaip įdiegti efektyviausią centralizuotą-integruotą ES struktūrinių fondų valdymo sistemą.

Švietimo politikos srityje paminėtinas šešėlinio švietimo (korepetitoravimo) tyrimas, kurio rezultatai atskleidė papildomo privataus mokymosi mastą ir paskatino ieškoti šio reiškinio priežasčių, kurias lemia ne tik švietimo sistemos trūkumai, bet ir socialinio, ekonominio, moralinio ir politinio pobūdžio problemos. Bendradarbiaujant su Švietimo ir mokslo ministerija, įgyvendintas ir kitas projektas - specialistų konkurencingumo darbo rinkoje tyrimas. Šio tyrimo rezultatų analizė bus pagrindu pateikti siūlymams, kaip didinti Lietuvoje rengiamų specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, konkurencingumą Europos Sąjungos integracijos kontekste.

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto prašymu buvo atlikta naujo Švietimo įstatymo projekto analizė, kurios bendrose išvadose teigiama, kad Įstatymo projektas nepakankamai užtikrina conceptualiųjų švietimo nuostatų tęstinumą, o jo apibrėžiama *ugdymo* sąvoka nėra pakankamai demokratinė. Nepriklausomų ekspertų grupė ne tik pateikė savo vertinimus ir argumentus bei apibūdino galimas pasekmes įstatymo projektui tapus įstatymu, bet taip pat ir pasiūlymus, kaip tobulinti kai kuriuos šio įstatymo punktus.

Visuomenės sveikatos srityje fondas siekė daryti įtaką visuomenės sveikatos politikai šalies, regionų ir savivaldybių lygiu, skatinti nepriklausomus visuomenės sveikatos politikos tyrimus, padėti suformuluoti naują visuomenės sveikatos koncepciją, numatančią didinti nevyriausybinę organizacijų, apskričių ir savivaldybių įstaigų atstovų, atsakingų už visuomenės sveikatą, gebėjimus. 2002 m. buvo baigti du ilgalaikiai Nacionalinės sveikatos tarybos, Kauno medicinos universiteto, Sveikatos apsaugos ministerijos ir Lietuvos savivaldybių asociacijos projektai: *Nacionalinės sveikatos tarybos parama, formuojant sveikatos politiką apskrityse ir savivaldybėse* bei *Žmoniškųjų resursų, žinių ir įgūdžių formavimas naujosios visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimui nacionaliniu bei regioniniu mastu*. Vykdam šiuos projektus, kiekvienoje iš dešimties apskričių buvo surengti seminarai *Sveikatos politika – tarptautinis, nacionalinis ir vietinis lygmuo*, kurie subūrė Lietuvos Respublikos Seimo narius, apskričių administracijos ir savivaldybių, sveikatos priežiūros įstaigų,

nevyriausybinę organizacijų ir vykdomųjų institucijų darbuotojus. Seminaruose aptartos svarbiausios praktinės sveikatos reformos problemos ir jų sprendimo būdai, savivaldybių uždaviniai ir galimybės įgyvendinti sveikatos politiką, savivaldybių programų rengimo praktiniai aspektai, sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo perspektyvos apskrityse, sveikatos rodiklių panaudojimas, analizuojant gyventojų sveikatos būklę bei nustatant programų prioritetus.

Norint, kad politiniai sprendimai dėl visuomenės sveikatos sektoriaus plėtros atitiktų gyventojų interesus, būtina skatinti kuo aktyviau pačius gyventojus dalyvauti šiame procese. Kaip tik tokių tikslų siekia ALF remiamas Sveikatos ekonomikos centro įgyvendinamas projektas *Viešoji diskusija kaip sveikatos priežiūros sistemos raidos elementas šios sistemos plėtros daugiavariantiškumo sąlygomis*. 2002 m. įvyko dvi diskusijos *Sveikatos priežiūros reforma: "laimėjusieji" ir "pralaimėjusieji"* ir *Ar vertinsime sveikatos technologijas Lietuvoje?* Projekto įgyvendintojai per visuomenines diskusijas dėl socialinės ekonominės raidos tikslų, uždavinių bei būdų jiems pasiekti tikisi ne tik sustiprinti prielaidas, leidžiančias daryti įtaką regioniniu ir nacionaliniu lygiu priimamiems sprendimams, bet ir suformuoti viešųjų diskusijų tradicijas visuomenei ar jos grupėms rūpimais sveikatos priežiūros klausimais.

Kultūros politikos srityje fondas tęsė kultūros finansavimo tyrimus. 2002 m. buvo atlikta Vilniaus m. savivaldybės kultūros įstaigų ir renginių finansavimo analizė - buvo tiriamos visų Vilniaus m. savivaldybės kultūros įstaigų ir programų pajamos bei išlaidos ir įvertintas valstybės teikiamos paramos būtinumas bei efektyvumas. Remiantis atlikta analize ir kitų užsienio šalių savivaldybių sukaupta patirtimi, pateikti pasiūlymai, kaip pertvarkyti lėšų, skiriamų savivaldybių kultūros programoms, planavimą, valdymą bei kontrolę ir nustatyti tinkamiausius rodiklius. Vertinant užsienio patirtį, atskaitos tašku buvo pasirinkta pripažinto Europos kultūros centro Edinburgo (Didžioji Britanija), palaikančio glaudžius ryšius su Vilniumi, patirtis. Pasitelkus Europos Tarybos bei Lietuvos ekspertus buvo įvertinta nacionalinė Lietuvos kultūros plėtros programa 2003 – 2009 metams, kurios projektą pateikė Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. ALF surengė viešą programos aptarimą ir kartu su ekspertais pateikė rekomendacijas dėl tolesnio programos tobulinimo.

Informacinės visuomenės plėtros srityje fondas skatino efektyviai naudoti informacines technologijas valdžios ir visuomenės bei bendruomeniniams ryšiams stiprinti, ypač kaimiškiose Lietuvos vietovėse. Paminėtina nepriklausomos darbo grupės prie Kompiuterininkų sąjungos iniciatyva *Viešojo konsultavimosi diegimas Lietuvos valdžios institucijose*. Šitaip buvo tęsiamas 2001 m. ALF ir Ūkio ministerijos įgyvendintas projektas *Interaktyvios viešosios politikos diegimas Lietuvoje*, skatinęs centrinės valdžios institucijas aktyviau diegti viešojo konsultavimosi technologijas. Papildant sukaupią patirtį ir ją skleidžiant ministerijoms, kuriose bus diegiamos viešojo konsultavimosi technologijos, organizuojami mokomieji seminarai ir konsultacijos, bus teikiama techninė pagalba. Plataus atgarsio savivaldybėse ir ministerijose sulaukė Teisės universiteto specialistų įgyvendinto projekto *Valdžios ir visuomenės ryšio internete kokybės analizė* rezultatai, kurie parodė, kad Lietuvos ministerijų, apskričių viršininkų administracijų ir savivaldybių tarnautojai vis dar nenoriai ir nepakankamai kokybiškai bendrauja su visuomene elektroniniu paštu.

Žmogaus teisių problematika visada užėmė svarbią vietą fondo veikloje. 2002 m. fondas dalyvavo pristatant Atviros visuomenės instituto Stojimo į ES priežiūros programas (*EU*

Accession Monitoring Program) parengtas ataskaitas apie tautinių mažumų apsaugą ir mažumų apsaugos politikos įgyvendinimą (Lietuvoje buvo tiriama romų padėtis), moterų ir vyrų lygias galimybes Vidurio ir Rytų Europos valstybėse-kandidatėse. Lietuvos etninių grupių adaptacijos problemoms atskleisti buvo skirtas Vytauto Didžiojo universiteto Sociopolitinės analizės centro atliktas tyrimas – lyginamoji įvairių etninių grupių narių tapatybės, savo padėties vertinimo, socialinių ryšių masto ir visuomeninio aktyvumo analizė. Tyrimo duomenys parodė, kad nors tautinių mažumų kaip politinio iššūkio valstybingumui klausimas sėkmingai išspręstas, etninių grupių narių adaptacijos problema tebėra socialinis iššūkis demokratiškai visuomenei.

Baltijos-Amerikos partnerystės programa, darydama įtaką nevyriausybinėms organizacijoms aplinkai ir stiprindama jas, siekė kurti veiklų, stiprų ir skaidrų nevyriausybinių sektorių – aktyvų pilietinės visuomenės kūrimo dalyvį. Programa padėjo gerinti teisinę NVO aplinką, stiprinti organizacinius gebėjimus ir finansinį tvarumą, palaikė piliečių aktyvumo ir sektorių bendradarbiavimo skatinimo iniciatyvas. Baltijos–Amerikos partnerystės programa toliau rėmė bendruomenės filantropijos plėtros projektus Žemaitijoje ir Utenos regione, kur vietos bendruomenės pastangomis buvo įsteigti Žemaičių bendruomenės ir Utenos regiono bendruomenės fondai. Prie palankesnių sąlygų filantropijai plisti Lietuvoje, objektyvios, lengvai gaunamos ir suprantamos informacijos paramos teikėjams ir prašytojams sklaidos turėtų prisidėti ir 2002 m. atverti *Virtualūs filantropijos vartai* - interneto svetainė, kurios sukūrimą rėmė programa.

Teisės programa toliau rėmė teisinio švietimo ir teisinės paramos projektus. Balandžio mėn. Vilniuje buvo atidaryta viešoji advokatų kontora, kuri teiks valstybės garantuojamą teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose Vilniaus m. kvotos ir tardymo organuose bei Vilniaus miesto teismuose. Vilniaus viešąją advokatų kontorą įsteigė ALF, Teisingumo ministerija ir Lietuvos advokatų taryba. Tai jau antroji tokia Lietuvoje ir visame Vidurio bei Rytų Europos regione įsteigta teisinės pagalbos institucija. Pirmoji pradėjo veikti 2000 m. Šiauliuose. Tikimasi, kad viešųjų advokatų kontorų steigimas prisidės prie Lietuvoje vykstančio institucinės ir struktūrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos reformos, suteiksiančios veiksmingesnę žmogaus teisių apsaugą bei tinkamesnes sąlygas realizuoti žmogaus teisę kreiptis į teismą.

ALF toliau bendradarbiavo su Jungtinių Tautų Plėtros programa rengiant studiją *Socialinė atskirtis ir skurdas permainų laikotarpiu Lietuvoje*. 2002 m. buvo pateikti ir aptarti tyrimo *Mėginusių nusižudyti asmenų psichosocialiniai ypatumai* rezultatai. 2002 m. birželio–rugpjūčio mėn. buvo atlikti sociologiniai tyrimai *Gyvenimo sąlygos ir socialinė atskirtis* bei *Nevilties lygio įvertinimas*, kurių tikslinėmis grupėmis buvo pasirinkta pažeidžiamiausia visuomenės dalis – socialinės pašalpos gavėjai – ir probleminio regiono (Didžiasalio) gyventojai. Šie tyrimai buvo pirmasis bandymas Lietuvoje pateikti socialinės atskirties sampratą, remiantis teoriniais šios srities laimėjimais tarptautinėje plotmėje, bei išsamiau išanalizuoti socialinės atskirties problemą Lietuvoje.

Tuo tarpu kitas projektas - *Integruoto socialinių paslaugų tinklo kūrimas Ignalinos rajone*, - kurį inicijavo ir su partneriais įgyvendina ALF, skirtas būtent Didžiasalio problemoms spręsti, taikant fondo vykdytų programų patirtį ir metodologiją. Šį projektą iš dalies finansuoja 2000 m. *Access* programa. Tikimasi, kad šis projektas galės tapti modeliu ir įgyvendinamas ne tik aplinkiniuose Ignalinos rajono miesteliuose ir

kaimuose, bet ir kituose, ypač problemiškuose Lietuvos rajonuose, kur didelis nedarbas ar menkos pajamos sąlygoja skurdo lygio augimą.

ALF ir toliau tęsė disputų, filmų peržiūrų, naujų knygų pristatymo organizavimo tradicijas, kaupė bibliotekos knygų fondą, muzikos, spektaklių, filmų įrašus, rengė konferencijas, diskusijas, įvairių projektų aptarimus. Kiekvieną mėnesį konferencijų salėje vyko po 2-3 renginius. Tarp jų paminėtini kartu su Lietuvos filosofų draugija rengtas paskaitų ir diskusijų ciklas *Kintanti kultūra: diagnozės ir prognozės*, nuolatiniai naujausių socialinių ir humanitarinių mokslo knygų, fondo remtų projektų pristatymai, tradiciniai bendri ALF ir Lenkų instituto renginiai.

Be 19 anksčiau įkurtų savarankiškų institucijų ar padalinių, įsitraukusių į kitų organizacijų struktūrą, 2002 m. buvo sukurtos dar trys viešosios įstaigos – Vilniaus viešoji advokatų kontora, *Menu spaustuvė* ir Socialinės ekonomikos institutas, kurių vienu iš steigėjų tapo Atviros Lietuvos fondas. Panaudodamos sukauptą anksčiau fonde vykdytų programų patirtį, siūlydamos ir įgyvendindamos naujas iniciatyvas, sėkmingai dalyvaudamos įvairiuose konkursuose, šios institucijos plėtojo savo veiklą, teikdamos švietimo ir mokymo, profesinio tobulinimo, teisinės bei kitas paslaugas, skleisdamos atviros visuomenės, pilietiškumo, bendradarbiavimo idėjas tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse.

Išsami informacija apie inicijuotus ir remtus projektus pateikta ALF programų ataskaitose. Programų biudžetai ir suteiktos paramos dydis nurodyti JAV doleriais.

Informaciją apie fondo vykdomas programas, skelbiamus konkursus ir renginius galima rasti interneto svetainėje <http://www.osf.lt>, viešosios politikos projektai, kuriuos rėmė ar inicijavo ALF, pristatomi fondo viešosios politikos interneto svetainėje <http://politika.osf.lt>.

.....

Atviros Lietuvos fondas nuoširdžiai dėkoja visiems savo bendraminčiams, partneriams ir rėmėjams Lietuvoje ir užsienyje, padėjusiems mums siekti užsibrėžtų tikslų

Būtume dėkingi už pasiūlymus ir pastabas dėl ALF veiklos ir 2002 metų ataskaitos.

2002 m. FINANSINĖ ATASKAITA

Programa	Išlaidos 2002 m., JAV dol.
PILIETINIŲ INICIATYVŲ IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO PROGRAMA	492 713
TEISĖS PROGRAMA	565 656
PROGRAMA RYTAI-RYTAI	176 414
MOTERŲ PROGRAMA	106 371
ŠVIETIMO IR MOKSLO PROGRAMA	514 286
STIPENDIJŲ STUDIJOMS UŽSIENYJE PROGRAMA	33 653
VISUOMENĖS SVEIKATOS PROGRAMOS	596 330
KULTŪROS PROGRAMA	203 200
INFORMACIJOS PROGRAMA	243 700
LEIDYBOS PROGRAMA	406 085
BALTIJOS-AMERIKOS PARTNERYSTĖS PROGRAMA	592 536
ADMINISTRACINĖS IŠLAIDOS	342 067
ALF IŠLAIDOS	4 273 077

PILIETINIŲ INICIATYVŲ IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO PROGRAMA

Pilietinių iniciatyvų ir viešojo administravimo programą 2002 m. sudarė dvi susijusios ir viena kitą papildančios dalys. Pilietinių iniciatyvų programos tikslas - remti nevyriausybinę organizacijų bendradarbiavimą ir jų profesionalumo ugdymą, puoselėti iniciatyvas, skatinančias piliečių savivaldą, naujų pilietinės veiklos modelių kūrimą ir gausinimą, aiškiai ir efektyviai veikti viešosios politikos ir Europos Sąjungos integracijos srityse bei įtraukti pilietinę visuomenę į viešosios politikos tapsmą.

Viešojo administravimo programa siekė spręsti du pagrindinius bendrus uždavinius. Pirmasis iš jų - skatinti viešojo administravimo reformą Lietuvoje ir padėti valstybės bei savivaldos institucijoms gebėjimus prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos (didėjančios ekonominės tarpusavio priklausomybės, naujų technologijų pokyčių, didėjančios tarptautinių institucijų ir tarptautinio bendradarbiavimo reikšmės) pereinamuoju ir globalizacijos laikotarpiu. Antrasis uždavinys susijęs su geros valdymo ir savivaldos praktikos skatinimu – tai esminis dalykas stiprinant demokratiją, ekonominę gerovę ir visuomenės pasitikėjimą viešuoju administravimu. Buvo pasirinkta remti šias kryptis:

- Valstybės tarnautojų atskaitomybė piliečiams tiesiogiai ir per įstatymų leidžiamąją valdžią, tarp jų ir etika bei korupcija valstybės valdyje.
- Piliečių, tarpinių institucijų, kurios atstovauja piliečių interesams, dalyvavimas valstybės valdyje ir savivaldoje bei viešojo administravimo institucijų bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis, visuomeninėmis ir viešosiomis institucijomis bei privačiuoju sektoriumi skatinimas siekiant didesnio valdymo efektyvumo ir produktyvumo.
- Viešosios administracijos bei masinių informacijos priemonių santykių tobulinimas.
- Elektroninio valdymo skatinimas, ypač informacinių technologijų naudojimas viešosios administracijos-verslo ir viešosios administracijos-piliečių santykiuose.
- Atviras sprendimų priėmimas ir jų derinimas su interesų grupėmis.
- Valdymo decentralizavimas ir dekoncentravimas bei regioninio valdymo reforma ir savivaldos stiprinimas.
- Ekonominės veiklos reguliavimo tobulinimas.
- Žmogiškųjų išteklių valdymas viešajame administravime;
- Socialinių ir kitų paslaugų teikimas vietinėms bendruomenėms, ypač daugiatautėms bendruomenėms ar pažeidžiamoms bendruomenių grupėms.

Pilietinių iniciatyvų ir viešojo administravimo programa orientavosi ir į netradicinius, griežtų konkursų reikalavimų dažnai negalinčius patenkinti, bet vis dėlto potencialiai veiksmingus, projektus ir į konkursus, kuriais siekiama skatinti piliečių ir jų institucijų iniciatyvas kurioje nors srityje.

2002 m. konkursas *Viešosios politikos plėtra* kvietė savivaldybes ir partnerius rengti ir įgyvendinti viešosios politikos plėtros projektus švietimo poreikiams tenkinti ir visuomenės sveikatai stiprinti. Savivaldybės buvo skatinamos parengti projektus šiems uždaviniams spręsti:

- stiprinti regionų strateginį planavimą ir administracinius gebėjimus;
- įvertinti gyventojų išsilavinimą ir/ar sveikatos būklę, analizuoti poreikius ir nustatyti prioritetines plėtros kryptis;

- strategiškai planuoti švietimo paslaugų teikimą ir visuomenės sveikatos stiprinimą, kurti ir įgyvendinti šių sričių programas savivaldybėse;
- kurti regiono švietimo ir/ar visuomenės sveikatos monitoringą (politinė analizė, vertinimas ir koregavimas);
- skleisti efektyvius regionų politikos modelius;
- skleisti informaciją ir rengti viešas diskusijas apie regioninę švietimo ir visuomenės sveikatos politiką.

Konkursui buvo pateikta 70 paraiškų. Konkursinė komisija rekomendavo remti 17 projektų (8 – švietimo, 4 – visuomenės sveikatos, 5 – savivaldos planavimo), kurie įgyvendinami šešiolikoje Lietuvos miestų ir rajonų.

Molėtų rajono savivaldybės projektas *Efektyvaus kaimo plėtros politikos modelio kūrimas ir sklaida* paminėtinas kaip vienas pirmųjų kaimo plėtros modelių Lietuvoje. Jis padėjo plačiai ir sistemingai įtraukti visą kaimo bendruomenę į plėtros politikos formavimą. Vykdydamos šį projektą, Molėtų savivaldybė ir partnerių grupė išanalizavo ir nustatė pagrindines socialines, politines, ekonomines, informacijos sklaidos ir kitas problemas, stabdančias rajono plėtrą. Remiantis analizės rezultatais, parengtas kaimo plėtros politikos modelis ir jo įgyvendinimo planas - jie buvo pateikti rajono konferencijoje. Jau per šį trumpą laikotarpį aktyviai suaktyvėjo bendruomenių kūrimasis seniūnijose, partnerių grupė įsteigė visuomeninę organizaciją *Molėtų rajono plėtros sąjūdis*.

Šalčininkų rajono savivaldybės administracija, įgyvendindama projektą *Švietimo poreikiai ir mokyklų tinklo optimizavimas Šalčininkų rajone*, tyrė švietimo paslaugų poreikį ir teikiamų paslaugų kokybę, rajono bendruomenės, pedagogų, moksleivių ir tėvų požiūrį į mokyklų tinklo optimizavimo alternatyvas bei galimybes, nustatė mokyklų tinklo pertvarkymo būdų pranašumus ir trūkumus. Rezultatai buvo aptarti viešame forume-seminare *Dėl mokyklų tinklo optimizavimo Šalčininkų rajone*. Jie sukėlė ne tik plačias diskusijas, bet ir suteikė pagrindą rengti strateginį tolesnio mokyklų tinklo optimizavimo planą, aktyviau pedagogams, moksleiviams ir jų tėvams dalyvauti šiame procese, moksleivių ugdymo, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo problemoms spręsti.

Prie sėkmingai įgyvendintų projektų priskirtinas ir Mažeikių rajono savivaldybės projektas *Mažeikių rajono plėtros strateginio plano rengimas*, įgyvendintas padedant Kauno technologijos universiteto Savivaldos mokymo centro specialistams. Penkių etapų projektas buvo pradėtas nuo Mažeikių rajono visuomenės informavimo apie savivaldybės inicijuotą strateginio plano rengimą, pakviečiant bendruomenę aktyviai dalyvauti kuriant rajono viziją, diskutuoti apie prioritetines kryptis ir uždavinius. Atliktos gyventojų apklausos metu buvo išsiaiškintas gyventojų požiūris į problemas, kurios jiems kyla jų rajone. Remiantis apklausos rezultatais, buvo kuriama rajono plėtros vizija, vėliau svarstoma rajono Taryboje ir viešose diskusijose. Projekto darbo grupės kartu su ekspertais nagrinėjo savivaldybės parengtus dokumentus, aptarė analizės rezultatus, diskutavo dėl plėtros prioritetų ir pagrindinių problemų. Rajono ir miesto gyventojai išskyrė tris pagrindines problemas: tai aplinkos užterštumas, nedarbas ir nusikalstamumas. Suformuluoti prioritetai, tikslai ir uždaviniai buvo patvirtinti miesto taryboje. Po konsultacijų su bendruomene ir specialistais jų pagrindu buvo parengtas rajono plėtros strateginis planas. Visas plano rengimo procesas ir duomenys pateikti Mažeikių savivaldybės tinklapyje www.mazeikiai.lt, jais kaip pavyzdžiu gali naudotis ir kitos savivaldybės.

ALF finansavo Šiaulių miesto savivaldybės projektą, kurio tikslas buvo įvertinti Šiaulių apskrities profesinio mokymo sistemą, nustatyti, kiek ji atitinka darbo rinkos bei gyventojų poreikius, išanalizuoti valstybės skiriamų finansinių išteklių dydį ir galimybes profesiniam rengimui tobulinti. Atlikti tyrimai leido įvertinti pokyčius, per pastaruosius metus įvykusius Šiaulių apskrities profesinėse mokyklose, ir jų pasekmes. Darbdaviams nerimą kėlė nepakankama profesinių mokyklų absolventų kompetencija, menka jų motyvacija; be to, nėra profesinių mokyklų finansavimo metodikos, neaptarti finansavimo kriterijai ir tvarka. Mokykloms visiškai neskiriamos specialiosios lėšos joms modernizuoti ir atnaujinti, todėl moksleiviai neturi galimybių dirbti su naujais įrengimais ir technologijomis, kurios jau naudojamos verslo įmonėse. Bent pusė profesinių mokyklų absolventų tampa bedarbiais, nors darbo rinkoje nuolat didėja kvalifikuotų darbininkų paklausa, kuri šiuo metu toli gražu nėra patenkinama. Šie ir kiti opūs profesinio rengimo ir darbo rinkos klausimai buvo aptarti vykusioje konferencijoje. Jos dalyviai nusprendė sudaryti kūrybinę darbo grupę, kuri parengtų Šiaulių apskrities profesinio rengimo koncepciją ir, remiantis ja bei tyrimo duomenimis, – strateginį profesinio mokymo modernizavimo projektą.

2002 m. pabaigoje programa inicijavo naują konkursą *Integruota viešojo administravimo plėtra*. Pagrindinis konkurso tikslas – skatinti viešąją administraciją daryti atsakingus sprendimus ir veiksmingai juos įgyvendinti, įtraukiant socialinius partnerius, stiprinant žmogiškuosius išteklius bei skleidžiant informaciją. Konkurso rezultatai bus žinomi 2003 m. vasarą.

2002 m. buvo paskelbti nemažą susidomėjimą sukėlusio konkurso *Lietuvos ateities scenarijai. 2010-2020* nugalėtojai. Šį Lietuvos Respublikos Prezidento globojamą konkursą dar 2000 m. pabaigoje inicijavo ALF ir Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija. Konkurso komisija nusprendė, kad geriausias Lietuvos ateities scenarijus dar neparašytas, ir skyrė dvi antrąsias, vieną trečiąją ir dvi paskatinamąsias premijas.

Valstybės valdymo sektorius, valstybinio valdymo funkcijų kaita

(gr. vadovas R. Buivydas) – antroji premija;

Lietuvos ateities scenarijus. 2010-2020 metai

(grupės vadovas A. Kubilius) – antroji premija;

Lietuvos imitacinis modelis. Struktūra ir analizė

(grupės vadovas S. Norvaišas) – trečioji premija;

Lietuvos ateities kasdienybė

(grupės vadovas D. Vaitkevičius) – paskatinamoji premija;

Demografinis iššūkis ir Lietuva po 20-ties metų

(R. Janušauskas, D. Janušauskienė) – paskatinamoji premija.

Geriausi scenarijai buvo pristatyti visuomenei ir žiniasklaidai Prezidento rūmuose vykusio apdovanojimo metu.

Su visais vienuolika į finalą patekusių scenarijų galima susipažinti ALF svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Ugdyti jaunimo pilietinį aktyvumą visada buvo viena iš labai svarbių ALF veiklos kryptių. 2002 m. programa rėmė Neformaliojo švietimo debatų centro projektą moksleiviams, studentams ir mokytojams *Edukacinis jaunimo forumas*, kurio tikslas - šviesti ir ugdyti būsimus Europos Sąjungos piliečius, žinančius ES ir pasaulio piliečių teises bei pareigas, ES bei kitas tarptautines institucijas ir jų funkcijas. Viešiesiems

debatams buvo pasirinktos dvi temos: *Pasaulio šalys turėtų paremti tarptautinio kriminalinio teismo įkūrimą ir Jungtinės Tautos turėtų išplėsti kultūrinių teisių apsaugą*. Analizuotos ir aptartos pagrindinės žmogaus teisės, istoriniai teisių pažeidimo atvejai Lietuvoje ir pasaulyje, esami ir galimi (čia pat moksleivių sukurti) nauji būdai išvengti teisių pažeidimų ar bausti už jau padarytus. Debatų turnyro metu moksleiviai pademonstravo ne tik nagrinėtomis temomis įgytas žinias, bet ir įgūdžius argumentuotai diskutuoti, gebėjimus dirbti komandoje, įtikinamai kalbėti prieš didelę auditoriją.

Atviros Lietuvos fondą domino Lietuvos piliečių aktyvumas 2002 m. vykusiuose savivaldybių ir prezidento rinkimuose, politinės kultūros branda ir galima rinkimų įtaka vyksiančiam referendumui dėl narystės Europos Sąjungoje. ALF užsakymu sociologinį tyrimą *Porinkiminė Lietuva* atliko Visuomenės ir rinkos tyrimų centras *Vilmorus*. Šio tyrimo rezultatai buvo pristatyti kartu su VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutu organizuotoje konferencijoje *Porinkiminė Lietuva: politikos naujovės ir tęstinumas*. Su tyrimo rezultatais galima susipažinti ALF svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Visuomenei buvo pristatyti ir ankstesniais metais pradėtų viešosios politikos projektų įgyvendinimo rezultatai. Vienas iš jų - Lietuvos politologų asociacijos projektas *Viešosios politikos įgyvendinimas Lietuvoje: trūkstamos grandies analizė*. Tyrime nagrinėjamos svarbiausios politikos įgyvendinimo Lietuvoje problemos bei jų priežastys, detalai analizuojant keturis Lietuvos visuomenei svarbių politinių sprendimų įgyvendinimo atvejus: (a) Lietuvos telekomo reguliavimo aspektai, (b) žemės reformos vykdymas, (c) Saulėtekio iniciatyvos įgyvendinimas ir (d) Ignalinos atominės elektrinės uždarymo problemos. Tyrimo autoriai ieško atsakymų į klausimus: kodėl Lietuvoje nuolat kyla problemų reguliuojant Lietuvos telekomo veiklą? Kodėl taip lėtai vyksta žemės reforma? Ar sėkmingai buvo įgyvendinta Saulėtekio iniciatyva? kokie sunkumai gali kilti ateityje, uždarant Ignalinos atominės elektrinės I ir II blokus? Tyrimo rezultatai paskelbti svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Projekto *Europos Sąjungos regioninės politikos pasekmių įvertinimas Lietuvos viešajai administracijai* vykdytojai - Nacionalinės regionų plėtros agentūra, – remdamiesi ES teisės aktais, valstybių - ES narių patirtimi bei Lietuvos pasiruošimo valdyti ES fondus įstojus į ES padėtimi, įvertino ES regioninės politikos padarinius Lietuvos viešajam administravimui. Studijos autoriai pasiūlė ir aptarė dvi ES struktūrinių fondų paramos valdymo alternatyvas - centralizuotą-integruotą ir decentralizuotą-neintegruotą sistemas, parodydami, kad pirmoji Lietuvai teiktų daugiau pranašumų nei trūkumų. Pirmiausia, jos taikymas ES struktūrinių fondų valdymui leistų gauti daugiau fondų lėšų. Antra, jai įdiegti reikėtų mažesnių išlaidų ir mažesnio masto administracinės pertvarkos, palyginti su antrąja alternatyva. Autoriai pateikė ir sąrašą rekomendacijų, kaip efektyviausiai įgyvendinti centralizuotą-integruotą ES struktūrinių fondų valdymo sistemą. Ši ES regioninės politikos padarinių įvertinimo studija padės pasirinkti geriausią ES fondų valdymo sistemą, kuri leistų naudingai pasinaudoti ES parama Lietuvai įstojus į ES. Tyrimo rezultatai paskelbti svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Kartu su Jungtinių Tautų plėtros programa (UNDP) ALF finansavo tyrimą *Socialinė atskirtis ir skurdas permainų laikotarpiu*, kurį atliko Socialinės politikos grupė ir partneriai - Lietuvos teisės universiteto, Vilniaus universiteto ir Vilniaus pedagoginio universiteto mokslininkai bei nepriklausomi ekspertai, statistikos specialistai. Sociologines apklausas atliko *Baltijos tyrimai*. Šis tyrimas buvo pirmasis bandymas Lietuvoje pateikti socialinės atskirties sampratą remiantis teoriniais šios srities

laimėjimais tarptautinėje plotmėje bei išsamiau išanalizuoti socialinės atskirties problemą Lietuvoje. Siekiant suprasti ir išsiaiškinti socialinės atskirties mastą, pobūdį bei priežastis, 2002 m. birželio–rugpjūčio mėn. atlikti sociologiniai tyrimai *Gyvenimo sąlygos ir socialinė atskirtis* bei *Nevilties lygio įvertinimas*, kurių tikslinėmis grupėmis buvo pasirinkta pažeidžiamiausia visuomenės dalis – socialinės pašalpos gavėjai – ir probleminio regiono (Didžiasalio) gyventojai. Tyrimai parodė, kad socialinės pašalpos yra pagrindinis socialiai silpnų bei skurstančių vaikų auginančių šeimų pajamų šaltinis. Jų gavėjai nėra pasirengę konkuruoti darbo rinkoje ir stokoja motyvacijos mokytis bei kelti kvalifikaciją, nepasitiki savo jėgomis, gana pesimistiškai žvelgia į ateitį ir savo šeimos situacijos pagerėjimą dažniausiai sieja su valstybės arba aplinkinių pagalba. Bendras Lietuvos gyventojų neivilties skalės vidurkis (8,41) atitinka nedidelės neivilties lygį. Didžiausias neivilties lygis būdingas vyresniems nei 50 metų amžiaus, žemiausio išsimokslinimo, gyvenantiems kaime ir turintiems mažiausias pajamas gyventojams. Socialinių pašalpų gavėjai (10,89) ir Didžiasalio gyventojai (11,85) pesimistiškiau žiūri į savo ateitį nei kiti Lietuvos gyventojai. Tyrimo rezultatai paskelbti svetainėje <http://politika.osf.lt>.

2002 m ALF inicijavo ir parengė projektą *Integruoto socialinių paslaugų tinklo kūrimas Ignalinos rajone – Didžiasalyje*, kurio įgyvendinimui daugiau nei pusę lėšų – 43220 eurų - skyrė PHARE Access programa. Projekto partneriai – Lietuvos Junior Achievement ir Didžiosios Britanijos-Šiaurės Airijos nevyriausybinė organizacija *Waterside Development Trust*. Šiuo projektu siekiama daryti įtaką ir didinti Ignalinos rajono Didžiasalio bendruomenės socialinį ir ekonominį atsparumą, skatinti atskirties grupių socialinę integraciją kuriant kompleksinę socialinių paslaugų teikimo modelį ir bendrą veiklą bendruomenės labui. Esminis pradėto projekto bruožas – kompleksiskumas. Dirbdamas kartu su miestelio bendruomene, vietos nevyriausybinėmis ir kitomis organizacijomis ir partneriais bei panaudodamas savo patirtį, sukauptą įgyvendinant įvairias programas, Atviros Lietuvos fondas siekia sukurti Didžiasalyje integruotą socialinių paslaugų tinklą. Išskirtinos penkios pagrindinės veiklos kryptys: jaunimo įtraukimas į bendruomenės gyvenimą per kultūrinės veiklas, alkoholizmo prevencija ir profilaktika, pagalba teikimas smurtą patyrusioms šeimoms, bedarbių ir kitų probleminių grupių narių rinkos ekonomikos mokymai ir policijos pareigūnų bei jų rėmėjų, savivaldybių socialinių darbuotojų mokymai. Projektas bus įgyvendinamas iki 2003 m. spalio mėn.

Remti projektai

Konkursas Viešosios politikos plėtra

Kauno miesto savivaldybės Sveikatos skyrius. “Kauno visuomenės sveikatos observatorijos įkūrimas“	7 568
Panevėžio apskrities viršininko administracija. “Bendruomenės dalyvavimas sveikatos priežiūros planavimo procese“	7 770
Šiaulių miesto savivaldybės administracijos švietimo skyrius. “Prioritetinės Šiaulių miesto vaikų ekologijos strateginės kryptys“	6 792

Molėtų rajono savivaldybės administracija. “Efektyvaus kaimo plėtros politikos modelio kūrimas ir sklaida“	5 429
Šalčininkų rajono savivaldybės administracija. “Švietimo poreikiai ir mokyklų tinklo optimizavimas Šalčininkų rajone“	5 199
Kauno apskrities viršinininko administracija. “Strateginio planavimo gebėjimų ir partnerystės stiprinimas rengiant Kauno regiono plėtros planą“	5 974
Klaipėdos miesto savivaldybė. “Klaipėdos miesto bendruomenės sveikatos tarybos veiklos programa 2002 m.“	5 045
Druskininkų savivaldybės švietimo skyrius. “Bendruomenė ir švietimo kaita“	2 515
Šilutės rajono savivaldybė, švietimo skyrius. “Švietimo bendruomenių dalyvavimas formuojant rajono švietimo strategiją“	5 446
Šiaulių miesto savivaldybė. “Šiaulių regiono profesinio rengimo sistema ir jos atitikimas darbo rinkos poreikiams“	4 638
Mažeikių rajono savivaldybė. “Mažeikių rajono plėtros strateginio plano rengimas“	4 541
Pasvalio rajono savivaldybė. “Pirminės sveikatos priežiūros, visuomenės sveikatos ir socialinių paslaugų integracija bendruomenės lygmeniu (Pasvalio savivaldybės modelis)“	6 054
Alytaus rajono savivaldybės administracija. “Savivaldybių ir bendruomenės bendradarbiavimas kuriant strateginę regionų viziją“	4 642
Švenčionių rajono savivaldybės administracijos švietimo skyrius. “Visuomenės įtraukimas rengiant Švenčionių rajono švietimo plėtotės strategiją“	4 427
Kauno savivaldybės švietimo ir ugdymo skyrius. “TV diskusijų organizavimas ir visuomenės informavimas apie pokyčius Kauno regiono švietimo sistemoje, vykdamas švietimo reformą“	5 735
Prienų rajono savivaldybės taryba. “Prienų rajonas - ateitis ir perspektyvos regiono plėtroje“	1 978

Viešoji įstaiga <i>Savivaldybių žinios</i> . Informacijos sklaida apie konkursui „Viešosios politikos plėtra“ parengtus projektus savaitraštyje „Savivaldybės žinios“	1 732
<i><u>Kiti projektai</u></i>	
UAB <i>Vilmorus</i> . "Lietuvos gyventojų porinkiminė apklausa ir jos pristatymas visuomenei" (užsakomasis tyrimas)	1 780
UAB <i>Baltijos tyrimai</i> . Sociologinis tyrimas „Labdaros ir paramos raiška Lietuvoje“ (užsakomasis tyrimas)	12 116
Inicijuotas projektas. Konkursas „Lietuvos ateities scenarijai. 2010-2020 m.“ (II etapas)	36 239
Inicijuotas projektas. „Lygios galimybės vyrams ir moterims stojimo į Europos Sąjungą programoje“	6 691
Jaunimo karjeros centras ir Šiuolaikinių didaktikų centras. "Kritinis mąstymas sėkmingai ateities karjerai ES"	20 083
Neformaliojo švietimo debatų centras. "Edukacinis jaunimo forumas"	6 574
Gudų kultūros draugija. "Baltijos regiono baltarusiai: identitetas, problemos, bendradarbiavimo perspektyvos"	2 985
Šiuolaikinių didaktikų centras. "Švietimas prieš korupciją"	8 040
Inicijuotas projektas. "Integruoto socialinio paslaugų tinklo kūrimas Ignalinos rajone – Didžiasalyje"	73 059
Neformaliojo švietimo debatų centras. "Jaunimas prieš korupciją"	19 974
Socialinės ekonomikos institutas. "Bendruomenės dalyvavimo socialinėje ekonomikoje galimybės"	28 048
Marijampolės vaiko tėviškės namai. „Žingsnis – pedagoginis švietimas vaiko tėviškės namų auklėtojoms“	1 160
A.Gazariano Savivaldos problemų tyrimo centras. "Vietos savivaldos administracijų audito metodika: praktinis lietuviškos versijos išbandymas ir leidyba"	5 503

Visuomeninė organizacija „Akiračių rėmėjų klubas“. "Mėnraštis <i>Akiračiai</i> internete"	13 512
Lietuvos <i>Junior Achievement</i> . "Rinkos ekonomikos mokymo kursai Ignalinos rajono Didžiasalio bendruomenėje"	5 251
Inicijuotas projektas. Tyrimo „Mažumų apsauga“ ataskaitos parengimas	5 025
Inicijuotas projektas. “Žiniasklaidos bylos Europos žmogaus teisių ir Lietuvos teismuose“	2 654
Inicijuotas projektas. „Roma kalbos kursai Vilniaus universiteto Kultūrinių bendrijų centre“	780
Asociacija <i>Lietuvos kredito unijos</i> . Organizacinė ir administracinė veikla	25 000
Inicijuotas projektas. Mėnraščio „Akiračiai“ prenumerata 2002 m.	3 000
ALF bibliotekos ir videotekos veiklai, renginiams organizuoti	30 149
Inicijuotas projektas. Viešosios įstaigos „Socialinės ekonomikos institutas“ steigimas	293
ALF įsteigtų institucijų veiklos finansinis auditas	13 230
Kitos išlaidos	86 082

Programos išlaidos: 492 713 JAV dol.

TEISĖS PROGRAMA

ALF Teisės programa 2002 m. skatino ir rėmė Lietuvos teisės sistemos ir teisės aukštojo mokslo reformą, žmogaus teisių apsaugą, teisinį švietimą, nemokamos teisinės pagalbos sistemos kūrimą, antikorupcines programas. Programa buvo įgyvendinama glaudžiai bendradarbiaujant su Konstitucinės ir įstatymų leidybos politikos institutu, esančiu Budapešte (*Constitutional and Legislative Policy Institute, COLPI*), kartu finansuojant bendrus projektus arba dalyvaujant COLPI siūlomose iniciatyvose. Teisės programa atspindėjo ir kartu vadovavosi realiais šalies prioritetais ir poreikiais - sukurti kokybišką teisinę sistemą. Įgyvendinant šiuos tikslus programa dirbo kartu su Lietuvos teisininkų bendruomene ir valstybinėmis teisės institucijomis.

2002 m. Teisės programa daugiausia dėmesio skyrė teisiniam švietimui, nemokamos teisinės pagalbos teikimui, policijos reformai, profesinių gebėjimų ugdymui. Pirmenybė buvo teikiama nemokamos teisinės pagalbos iniciatyvoms remti. Tikintis, kad viešųjų advokatų kontorų plėtra prisidės prie Lietuvoje vykstančios institucinės ir struktūrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos reformos, kuri turėtų laiduoti veiksmingesnę žmogaus teisių apsaugą bei tinkamesnes sąlygas realizuoti žmogaus teisę kreiptis į teismą, viešoji advokatų kontora buvo atidaryta ir Vilniuje. Ji teiks valstybės garantuojamą teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose Vilniaus miesto kvotos ir tardymo organuose bei Vilniaus miesto teismuose. Vilniaus viešąją advokatų kontorą įsteigė ALF, Teisingumo ministerija ir Lietuvos advokatų taryba. Tai jau antroji tokia Lietuvoje ir visame Vidurio bei Rytų Europos regione įsteigta teisinės pagalbos institucija. Pirmoji pradėjo veikti 2000 m. Šiauliuose, jos veiklą ir toliau rėmė Atviros Lietuvos fondas. Institucinė parama buvo suteikta ir Vilniaus universiteto teisės klinikai, Lietuvos teisės universiteto Teisinės pagalbos centrui ir Kauno teisinės pagalbos centrui jų teikiamoms paslaugoms plėsti. Teisės programa, siekdama nustatyti, ar efektyviai veikia valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistema, finansavo teisinių paslaugų tyrimus Šiauliuose bei seminarus teisinės pagalbos sistemos tobulinimo galimybėms aptarti ir žmogaus teisių apsaugai baudžiamajame procese garantuoti.

Programa rėmė su policijos reforma susijusius projektus, daugiausia domėtasi pareigūnų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo problemomis. Finansuoti du Lietuvos policijos mokymo centro organizuoti mokymo ciklai: *Smurtas ir prievarta šeimoje* bei *Strateginis planavimas ir į rezultatus orientuotas valdymas*.

Ne mažiau svarbiu uždaviniu Teisės programa laikė ir teisinio švietimo stiprinimą skatinant švietimo formų įvairovę ir prieinamumą. Jau trečius metus iš eilės programa rėmė Panevėžio rajono policijos komisariato organizuojamą prevencinę švietėjišką programą – teisinių žinių konkursą-viktoriną *Temidė* moksleiviams. Šis konkursas jau pranoko savo rajoną ribas ir tapo respublikiniu, į jį įsitraukė tūkstančiai moksleivių. Parama skirta ir televizijos teisinio švietimo laidų ciklui, teisės knygų leidybai, įgyvendintų projektų rezultatų sklaidai visuomenėje ir tarp teisėsaugos specialistų.

Korupcija tapo dideliu rūpesčiu tiek dabartinėje Europos Sąjungoje, tiek tarp būsimų jos narių. Vis geriau suprantama, kad skurdas ir demokratinių reformų nesėkmės iš dalies susijusios su korupcija, o ypač su politine korupcija, tačiau priemonės jai įveikti dažnai būna tik formalios. Todėl itin svarbu stebėti, kaip kovojama su korupcija nacionaliniu ir tarptautiniu lygiais. Kad vyriausybė ir visuomenė suvoktų egzistuojančią korupciją ir

kovotų su ja, reikalingas ir korupcijos bei antikorupcinės politikos nepriklausomas išorinis stebėjimas. Būtent tokio „sarginio šuns“ vaidmenį atliko Atviros visuomenės instituto Stojimo į ES priežiūros programa (*SESSP*), kuri, padedant *Transparency International* Lietuvos skyriui, parengė ir 2002 m. paskelbė Lietuvos ataskaitą *Stojimo į ES stebėsenos procesas: korupcija ir antikorupcinė politika* (<http://politika.osf.lt>). *SESSP* įvertino korupcijos ir antikorupcinės politikos padėtį ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse – kandidatėse į ES, nurodė opiausias kiekvienai šaliai problemas ir pateikė bendras rekomendacijas problemai spręsti. Su korupcijos stebėjimo ir antikorupcinės politikos metodologija bei visa ataskaita galima susipažinti interneto svetainėje www.eumap.org.

ALF dalyvavo rengiant ir pristatant specialistams bei visuomenei ir kitą *SESSP* ataskaitą *Teismų gebėjimai*, kuri papildė 2001 m. išleistą ataskaitą apie teismų nepriklausomumą. Teismų gebėjimų ataskaitoje įvertinamas tiek teisėjų sugebėjimas dirbti kompetentingai ir veiksmingai, tiek teisėjų ir teismų sistemos organizacinis efektyvumas. Su šia ataskaita bei tyrimo metodika taip pat galima susipažinti aukščiau nurodytais adresais.

Per ALF Teisės programą Lietuvos teisėtvarkos pareigūnai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, nemokamas teisinės paslaugas teikiančių institucijų darbuotojai turėjo galimybę dalyvauti trumpalaikiuose mokymuose ir seminaruose, kuriuos *COLPI* surengė įvairiose Europos šalyse.

Remti projektai

Vilniaus viešoji advokatų kontora. Steigimas, organizacinė veikla ir teisinės paslaugos	175 331
Lietuvos teisės universitetas. Seminaras „Nelegali prekyba“	3 374
Vilniaus viešoji advokatų kontora. „Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tyrimas Šiaulių mieste“	3 499
Vilniaus viešoji advokatų kontora. Seminaras „Teisinės pagalbos sistemos Lietuvoje tobulinimas: galimybės ir rekomendacijos“	11 892
Vilniaus viešoji advokatų kontora. Seminaras „Žmogaus teisių apsauga ginant įtariamuosius ir ginamuosius baudžiamajame procese: nekaltumo prezumpcija ir gynyba, orientuota į klientą“	17 174
Europos studentų teisininkų asociacija. Konferencija „Tarptautinis baudžiamasis teisingumas“	1 915
Teisinės pagalbos centras. Centro veiklos plėtra	4 913
<i>Transparency International</i> Lietuvos skyrius. „Antikorupciniai savivaldybių pareigūnų mokymai“	7 006

Vilniaus universitetas. „Lenkijos ir Europos Sąjungos teisės mokykla prie Vilniaus universiteto Teisės fakulteto“	10 380
Vilniaus universitetas. „Procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje justicijoje ir alternatyvios justicijos modelių taikymas“	14 446
Šiaulių viešoji advokatų kontora. Organizacinė veikla ir teisinės paslaugos 2002-2003 m.	68 063
Panevėžio rajono Policijos komisariatas. „Respublikinis teisinių žinių konkursas-viktorina <i>Temidė</i> “	7 183
Lietuvos policijos mokymo centras. „Multimedijos priemonių adaptavimas ir policijos pareigūnų mokymai: <i>Smurtas ir prievarta šeimoje</i> “	9 928
Lietuvos policijos mokymo centras. „Lietuvos policijos pareigūnų mokymai: <i>Strateginis planavimas ir į rezultatus orientuotas valdymas</i> “	17 542
Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Teisės skaityklos komplektavimas ir veikla	25 510
Lietuvos Respublikos teisėjų asociacija. „Europos Tarybos leidinio <i>Administration and You</i> vertimas į lietuvių kalbą, mokslinis redagavimas ir leidyba“	17 886
Leidykla <i>Justitia</i> . Vadovėlio „Lietuvos teisės pagrindai“ išleidimas	9 279
Europos studentų teisininkų asociacijos nacionalinė grupė <i>ELSA</i> Lietuvoje. „Lietuvos pataisos įstaigų sistema. Jos perspektyvos“	3 799
Lietuvos teisės universitetas. „Tarptautinio mokslinio tyrimo <i>Prievarta tarp policijos ir visuomenės Lietuvoje</i> rezultatų sklaida“	3 204
Teisinės pagalbos centras. „Nemokamos teisinės pagalbos teikimas socialiai remtiniams asmenims“	43 495
Vilniaus universiteto teisės klinika. „Teisės fakulteto studentų mokymo ir teisinės pagalbos teikimo socialiai remtiniams asmenims programa“	25 254
Kauno teisininkų kolegija. „Kauno teisinės pagalbos centras“	20 211

Inicijuotas projektas. Seminaras Vilniaus viešosios advokatų kontoros specialistams	700
Inicijuotas projektas. Tyrimo „Korupcija ir antikorupcinė politika“ ataskaitos parengimas	3 556
Inicijuotas projektas. Tyrimo „Teismų gebėjimai“ ataskaitos parengimas	3 227
<u>Konferencijos, seminarai, mokymai</u>	
Ramunė Tamašauskaitė. Stipendija dalyvauti seminare <i>Alternative Sentences and Probation Services in the EU Accession Countries</i>	407
Asta Butkutė, Lilija Chrapovickaja. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Judicial Training Centres</i>	1 915
Aistė Prunskienė, Dalia Cymbaliuk. Stipendijos dalyvauti seminaruose <i>Domestic Violence, Rape and Sexual Abuse, Rape and Sexual Abuse of Children</i>	833
Elona Norvaišaitė. Stipendija dalyvauti <i>Annual Training for Law Librarians</i>	520
Rokas Uscila. Stipendija dalyvauti seminaruose <i>Communication Skills, Third Part Conflict Intervention</i>	150
Jolanta Terese Litvinskienė. Stipendija dalyvauti <i>National Legal Aid and Defenders' Association Annual Seminar</i>	1 579
Aleksas Česonis. Stipendija dalyvauti <i>Fifth Annual Collquium on Clinical Legal Education</i>	380
Valdas Serapinas, Lina Aleknaitė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Training of Trainers</i>	1 688
Rimvidas Kūgis, Audronė Bugelevičienė, Jolanta Teresė Litvinskienė, Andrius Dubinas, Linas Sesickas, Raimondas Šukys, Rimvydas Petrauskas. Stipendijos dalyvauti seminaruose <i>Access to Justice</i> ir <i>Training of Trainers</i>	7 973
Kitos išlaidos	41 444

Programos išlaidos: 565 656 JAV dol.

PROGRAMA RYTAI-RYTAI

Programa *Rytai-Rytai* yra Atviros visuomenės instituto tinklo programa įgyvendinama Rytų ir Vidurio Europos, buvusios Sovietų Sąjungos šalyse ir Mongolijoje. Programa skatina atvirą regiono šalių dialogą, padeda propaguoti socialines inovacijas taikant regiono patirtį ir išbandytus sprendimus. Remdama įvairių visuomenės sluoksnių, nevyriausybinių organizacijų atliekamą vietos problemų analizę platesniame socialiniame ir geografiniame kontekste, programa padeda apibrėžti žmogiškąją ir institucinę patirtį, kuri gali būti naudinga kitų regionų bendruomenėms ir šalims bei turi ilgalaikę perspektyvą siekiant bendro tikslo – sukurti atvirą demokratinę visuomenę.

Programa teikia pirmenybę ilgalaikiams projektams, kuriais bandoma daryti įtaką sprendžiant šiuolaikinėms visuomenėms išskylančius globalinius uždavinius, pirmiausia tokiose srityse kaip pilietinės visuomenės stiprinimas, jos mobilumas ir įvairovė, socialinė atskirtis, ekonominių ir politinių pokyčių įtaka regiono plėtrai, informacinė atskirtis/informacijos prieinamumas, pilietinis ugdymas, dalyvavimas demokratinuose procesuose ir jų stiprinimas. Programos pagrindas yra bendravimas. Ji skatina atvirumą, dialogą ir sukuria atvirą erdvę įvairioms nuomonėms, idėjoms, kūrybiškumui ir naujoms veiklos formoms rasti. Remiantis šiais principais ir buvo organizuojama programos *Rytai-Rytai* veikla Lietuvoje.

2002 m. programai buvo pateiktos 32 paraiškos įvairioms iniciatyvoms įgyvendinti. Parama suteikta 17 projektų. 32 renginiuose Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Kroatijoje, Serbijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, Azerbaidžane, Armėnijoje, Ukrainoje, Čekijoje, Moldavijoje dalyvavo 193 dalyviai iš Lietuvos universitetų, mokyklų, nevyriausybinių organizacijų, savivaldybių ir kitų institucijų.

Palyginti su ankstesnių metų projektais, įgyvendintais Lietuvoje, akivaizdu, šiuo metu Lietuvos organizacijoms būdingas veržlesnis siekis skleisti Lietuvos patirtį ir daryti įtaką demokratinėms procesams, naujų iniciatyvų ir reformų įgyvendinimo praktikai kitose šalyse. 2002 m. vykusių seminarų, diskusijų, darbo grupių vizitų metu buvo informuojama apie Lietuvos viešųjų bibliotekų kaip bendruomenės centrų veiklos naujoves, nevyriausybinių švietimo organizacijų patirtį ir įtaką sprendžiant švietimo reformos problemas, dirbant su rizikos grupių ar patyrusiais prievartą vaikais, propaguojant sveiką gyvenseną, toleranciją, daugiakultūrinius ryšius, keliant mokytojų kvalifikaciją. Be to, buvo diskutuojama ir NATO ateities, Lietuvos vaidmens skatinant demokratizacijos procesus kitose šalyse klausimais. Programa parėmė Neformaliojo švietimo debatų centro projektą *Švarios rankos*, kuriuo buvo pradėtas debatų ir akcijų ciklas antikorupcine tematika Lietuvoje, Lenkijoje, Latvijoje ir Baltarusijoje.

Nemažai Lietuvos istorikų, kultūrologų, žurnalistų, politologų dalyvavo programos *Rytai-Rytai* finansuotuose projektuose Rusijoje. Šie projektai buvo skirti kultūrinių iniciatyvų plėtrai, Kaliningrado srities atskirai bei visos Rusijos ir Lietuvos bendradarbiavimo problemoms aptarti. Sėkmingai buvo įgyvendinamas projektas, kuriame dalyvavo trijų Baltijos šalių ir Rusijos teismo ekspertizės specialistai, kartu dirbė prie teisinių aktų, atitinkančių ES reikalavimus, derinimo, naujų ekspertizės metodų įsisavinimo, bendradarbiavimo prioritetų nustatymo. Kaip ir kiekvienais metais, glaudūs buvo Lietuvos ir Lenkijos, trijų Baltijos šalių nevyriausybinių organizacijų ir mokslo institucijų ryšiai, išaugo Vidurio Azijos, Kaukazo šalių susidomėjimas Lietuvos

patirtimi. Lietuvoje organizuojuose seminaruose ir diskusijose dalyvavo 28 dalyviai, daugiausia pedagogai ir švietimo darbuotojai, iš Baltarusijos.

Renginiai Lietuvoje

Vilniaus universiteto Studentų atstovybė. „Lietuva-Uzbekistanas: demokratizacijos kryžkelėse“	4 419
Lietuvos restauratorių sąjunga. „Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo kultūros paveldo išsaugojime“	2 692
Lietuvos gyventojų patarėjų sąjunga. „Nepriklausomos gyventojų patarėjų tarybos: patirtis, vaidmuo ir reikšmė pilietinės visuomenės vystymuisi“	4 979
Mokyklų tobulinimo centras. „Mokyklų tobulinimo patirtis: Serbijos specialistų mokymai Lietuvoje“	5 348
Lietuvos teismo ekspertizės centras. „Teismo ekspertizės harmonizavimas – žingsnis teisinės valstybės link“	11 534
Tarptautinis mokslinių tyrimų ir mokymo centras, Baltijos vadybos fondas. „Nekilnojamojo turto valdymo strategijos integruojantis į Europos Sąjungą“	5 157
Vilniaus universiteto Lyčių studijų centras. „Mokykla ir lytinės prievartos prevencija: mokytojų vasaros kursai“	5 582
Šiuolaikinių didaktikų centras. „Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo ir įtaka aukštojo mokslo kaitai“	8 784
Neformaliojo švietimo debatų centras. „Antikorupcinė švietimo programa <i>Švarios rankos</i> “	3 173
Lietuvos AIDS centras. „Europos požiūris į ŽIV/AIDS ir susijusias problemas (akcentuojant Rytų Europos problemas): tyrimai, politika, prevencija ir priežiūra“	14 900
Kauno rajono švietimo centras. „Holistinės sveikatos kultūros ugdymas: regioninis požiūris į sveiką bendruomenę“	2 258
Socialinės ir psichologinės pagalbos fondas. „Patyrimo lavinimas kaip metodas darbe su rizikos grupėms priklausančiu jaunimu ir geros patirties perdavimas“	5 192
Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto studentų Korporacija <i>RePublica</i> . „Vilniaus dešimtuko jaunimas: NATO ateities vizija“	6 925

Edukacinis centras <i>Filosofija vaikams</i> . „Keičiant pedagogų požiūrį į naują situaciją: pasirengimas sutikti pokyčius“	5 730
Vilniaus universiteto Kultūrinių bendrijų studijų centras. „Kultūrinių ir nacionalinių mažumų išsaugojimas: pažinimas, tolerancija, pliuralizmas“	6 450
Vilniaus rajono savivaldybės administracija. „Jaunųjų piliečių teisės“	4 079
Lietuvos bibliotekininkų draugija. „Lietuvos ir Gruzijos viešųjų bibliotekų bendradarbiavimas plečiant paslaugas bendruomenei“	7 315

Iš viso projektams Lietuvoje: 104 517 JAV dol.

Dalyvavimas renginiuose kitose šalyse

Akvilė Andriulienė, Agnė Bajorūnienė. <i>Human Rights and the Internet</i> , Kijevas (Ukraina)	768
Laimutė Žilinskienė. <i>Monitoring Election Campaign Financing</i> , Ryga (Latvija)	63
Jūratė Puidienė. <i>Privatisation and Structural Adjustment in the Transition Countries to Economic and Social Position of Women</i> , Subotica, (Serbija)	627
Evelina Jakutytė, Marina Jerochina, Snieguole Benikienė. <i>Women and Politics: Problems and Perspectives</i> , Charkovas (Ukraina)	1 347
Zofija Rinkevičienė, Nijolė Jonaitienė, Viačislavas Litvinovas, Ričardas Jankovskis. <i>Forensic Methodology in criminal investigation: forged documents and protection of identity</i> , Ryga (Latvija)	161
Rolandas Zuoza, Jūratė Mažulytė, Antanas Kiveris, Regimantas Čiupaila, Genė Vida Gulbinienė, Giedrė Kvieskienė. <i>Coordinating and Developing Civic Education in NGO Sector in the Baltic countries</i> , Talinas, Tartu (Estija)	539
Teresė Aidukienė, Egidijus Elijošius, Vitas Purlys. <i>Methodologies of Teaching visually impaired Children</i> , Varšuva (Lenkija)	626
Agnė Bajorinienė. <i>Creating an Interactive Website “Network”. Expertise/experience in Promoting Human Rights and Democratisation</i> , Praha, Čekijos Respublika	341

<p>Danė Cidzikienė, Jadvyga Kuolienė. <i>Libraries providing services for People with Disabilities,</i> Novosibirskas (Rusija)</p>	1 201
<p>Artūras Dudoitis, Mantas Jeršovas, Dmitrij Lychina, Indrė Baresevičiūtė, Oleksandr Laneckij, Kristina Baleišytė, Anastasija Litvinova, Roman Grigaravičius, Inga Vinogradnaitė, Vaidotas Urbelis, Mintautas Bložė, Egdūnas Račius, Aušra Rauličkytė, Aleksas Pikturna, Algirdas Gričius, Rimantas Lukoševičius. <i>Lithuania and Uzbekistan: on the Cross-roads of Democratisation,</i> Taškentas (Uzbekija)</p>	8 993
<p>Agnė Gleveckaitė, Edita Dranseikaitė, Jonas Daniliauskas, Beata Šimanska, Egidijus Vareikis. <i>New Dimension of European Security: Baltic States on the way to NATO,</i> Varšuva (Lenkija), Briuselis (Belgija)</p>	1 215
<p>Dovilė Sližytė, Irina Kozlovskaja, Eglė Tarasevičiūtė. <i>Conflict Prevention: Integration, Disarmament and Health,</i> Elva (Estija)</p>	299
<p>Dainius Razauskas, Skirmantas Valentas, Jūratė Kiaupienė, Marius Sirutavičius, Vladimir Vodo, Jelena Konickaja, Alvydas Nikžentaitis, Arvydas Juozaitis, Tatjana Michniova, Nadežda Morozova, Aušrelė Kristina Pažėraitė, Artūras Dubonis, Tatjana Timčenko, Grigorij Potašenko, Simas Karaliūnas. <i>Strangers or Natives? Lithuanians in Russia and Russians in Lithuania: Multiculturalism in the Modern World,</i> Maskva (Rusija)</p>	2 939
<p>Aušra Lėka. <i>Transparency and Openness in the Public Sphere,</i> Talinas (Estija)</p>	105
<p>Zita Tverkutė, Danielius Pivoriūnas. <i>Urban Agriculture and Cities in Transition,</i> Sofija (Bulgarija)</p>	990
<p>Rasa Rutkauskienė, Daiva Puplešytė, Daiva Trainytė, Erika Diulaj, Andrejus Gaidamavičius, Vytautas Žiauga, Darius Nacius, <i>Communication for Nature Preservation: Experience Exchange Poland-Latvia-Lithuania,</i> Bialovežas, Jachtanka (Lenkija)</p>	643
<p>Eglė Virgailaitė-Mečkauskaitė, Gintautas Žemaitis, Anatolijus Žeglaitis, Luras Bielinis, Zenonas Norkus, Alvidas Lukošaitis, Jurgita Butrimaitė, Mantvydas Juozapavičius, Venantas Gričiūnas, Arūnas Gražulis, Roman Grigaravičius, Mindaugas Leika. <i>Russia-Lithuania: Bridge to the Future,</i> Sankt-Peterburgas (Rusija)</p>	4 218
<p>Lina Buzelytė. <i>Youth in Community Development,</i> Giandža (Azerbaidžanas)</p>	667
<p>Zenonas Streikus, Bronius Kleponis, Julius Norvila. <i>Study of Lithuanian Experience in the field of Municipal Management and Development of Local Programs,</i> Baku, Giandža (Azerbaidžanas)</p>	3 408

Marija Rubaževičienė, Kristina Rubaževičiūtė, Rosita Lekavičienė, Rimantas Lekavičius, Rasa Kazlauskienė, Laima Ruibytė, Gražina Matulienė, Julija Remeikaitė, Remigijus Bliumas, Jolanta Sondaitė, Nijolė Sturlienė, Antanas Valentinas, Laimutė Bulotaitė, Birutė Pociute, Irina Nemeikaitė. <i>Legislation of Training and Professional Standards' Summer School,</i> Tartu (Estija)	1 282
Vilniaus rajono savivaldybės administracija. <i>Young Citizens Rights Card,</i> Rybnikas (Lenkija)	1 589
Danutė Kašubienė, Angelė Danutė Čepėnaitė, Vygintas Petrikas. <i>Schizophrenia – Open the Doors,</i> Pruškovas (Lenkija)	892
Žydrė Arlauskaitė, Aušra Kurienė. <i>Mentoring's Contribution to Social Policy: Education, Juvenile Justice and Child Welfare,</i> Varšuva (Lenkija)	988
Vytautas Toleikis, Jelena Konickaja. <i>Management of Integration in Multicultural Societies,</i> Kišiniovas (Moldova)	2 455
Prienų senelių globos namai. <i>Occupational Therapy,</i> Olštynas (Lenkija)	1 081
Joana Kalvaitytė, Jolanta Lileikienė. <i>Monitoring and Policy Recommendations to stop Child trafficking in Central Europe,</i> Bukareštas (Rumunija)	1 409
Laimutė Žilinskienė. Prevention of Corruption: what Society can do in monitoring anti-corruption initiatives, Sankt-Peterburgas (Rusija)	437
Alfredas Pautienis. <i>Non-Governmental Organizations in Policy-Making Processes: Counteraction of Drug Expansion,</i> Kijevas (Ukraina)	808
Janas Vidickas. <i>Trans-Frontier Migration: Programs and Experience in Regulation,</i> Budapeštas (Vengrija)	525
Paulius Skruibis, Jurgita Beniušytė, Aistė Narkevičiūtė. <i>Helpline Emergency Assistance Centres for Victims of Violence and Perpetrators of Violence,</i> Olštynas (Lenkija)	252
Roman Grigaravičius, Dmitrij Lychina, Kęstutis Vaškelevičius, Jovita Morkūnaitė, Eglė Virgailaitė-Mečkauskaitė, Margarita Šešelgytė, Beata Šimanska. <i>Forum of Young Politicians and Researchers: Russia, Baltic States and Poland – Bridge to the 21st Century ,</i> Sankt Peterburgas (Rusija)	3 010

Edita Linkevičiūtė.
Community Telecommunication Centres at Schools, Jerevanas (Armėnija) 562

Iš viso projektams kitose šalyse: 44 440 JAV dol.

Kitos išlaidos 27 457

Programos išlaidos: 176 414 JAV dol.

MOTERŲ PROGRAMA

Atviros Lietuvos fondo Moterų programa buvo įgyvendinama penkerius metus ir 2003 m. savo veiklą baigė. Visus šiuos metus programa stengėsi kelti lyčių lygybės problemas ir apie jas informuoti visuomenę, skatinti moterų aktyvumą, iniciatyvumą, savarankiškumą ir tarptautinį bendradarbiavimą, siekė keisti lyčių stereotipus, paplitusius žiniasklaidoje ir visuomenėje, inicijuoti ir remti smurto šeimose mažinimo, prekybos moterimis prevencijos projektus. Programa glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybinėmis bei nevyriausybinėmis institucijomis, dirbančiomis lyčių lygybės ir žmogaus teisių srityse.

Programos tikslai buvo įgyvendinami dviem kryptimis: dalyvaujant Atviros visuomenės instituto ilgalaikiuose teminiuose bei regioniniuose projektuose ir teikiant finansinę paramą konkursų keliu programos ekspertų inicijuotoms ir strategijoje numatytoms veikloms plėtoti. Siekta skatinti glaudesnę nevyriausybinių moterų organizacijų bendradarbiavimą remiant bendrus kelių organizacijų projektus.

Atviros Lietuvos fondas dalyvavo šiuose Atviros visuomenės instituto Moterų programos projektuose.

Lygios moterų ir vyrų galimybės stojant į Europos Sąjungą

Septyniose šalyse–kandidatėse buvo tiriama, kaip jos laikosi ES lyčių lygybės standartų ir koks dėmesys skiriamas lygioms moterų ir vyrų galimybėms įvairiose gyvenimo srityse. Tyrimas atskleidė ir patvirtino tokias egzistuojančias problemas tarp lyčių: žymus atotrūkis darbo užmokesčio klausimais (pvz., Bulgarijoje moterys gauna 69 % vyrų gaunamo užmokesčio; Lietuvoje – 81,4%), plačiai paplitę moterų ir vyrų vaidmenų stereotipai, žemas visuomenės informuotumo lygis lyčių lygybės, lygių galimybių klausimais ir kt. Tyrimai taip pat parodė, kad lygios galimybės ir lyčių lygybė šalyse–kandidatėse, taip pat ir Lietuvoje, nėra iki galo įgyvendintos, pirmiausia trūksta veiksmingų mechanizmų, garantuojančių efektyvų lyčių lygybės politikos įgyvendinimą. Ataskaitoje apibrėžtos specifinės probleminės sritys, susijusios su kiekviena ES direktyva, bei pateikiamos konkrečios rekomendacijos joms įgyvendinti.

Projekto rezultatai 2002 m. pabaigoje buvo pateikti ES plėtros komisarui Günteriui Verheugeniui. Lietuvoje ataskaitos pristatymai vyko Lietuvos Respublikos Seime - parlamentarams bei žiniasklaidos atstovams, ir Atviros Lietuvos fonde - nevyriausybinių organizacijų, profesinių sąjungų bei darbdavių asociacijų atstovams. 2003 m. numatyti šios ataskaitos pristatymai akademinėi bendruomenei jaunimui bei nevyriausybiniams organizacijoms Šiauliuose, Klaipėdoje ir Kaune. Remiantis šio tyrimo rezultatais, 2002 m. birželio 18 d. priimti *Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo* pakeitimai ir papildymai.

Ataskaitos tekstai lietuvių kalba paskelbti ALF svetainėje <http://politika.osf.lt>, anglų kalba - www.eonet.ro.

Kartu su Moterų ir vyrų lygių galimybių tarnyba, Švedijos savivaldybių asociacija bei Švedijos tarptautine plėtros agentūra (SIDA) finansuotas modelinis projektas, kuris bus

įgyvendinamas Šiaulių ir Palangos savivaldybėse. Projekto tikslas - ištirti moterų ir vyrų faktinės nelygybės priežastis taikant 3R metodą ir pradėti savivaldybėse kurti lygybės planus, kurie padėtų planuoti, kaip gerinti moterų padėtį įvairiose visuomenės veiklos srityse. Per personalo mokymus bus siekiama skatinti priimti labiau subalansuotus lyties atžvilgiu sprendimus Lietuvos savivaldoje.

Visavertės partnerystės ugdymas

Projekto tikslai – stiprinti socializaciją tarp jaunimo, įtvirtinti socialinę partnerystę visuomenėje, ugdyti jaunimo socialinius įgūdžius, skatinti bendradarbiavimą tarp lyčių, mažinti smurtą ir diskriminaciją. Ketverius metus šio projekto partneriai buvo Jaunimo karjeros centras.

2002 m. projekto programa buvo išplėsta ir pritaikyta popamokinei veiklai, ypač vaikų globos namų, minimalios ir vidutinės priežiūros įstaigų auklėtiniams, vasaros stovyklų dalyviams. Buvo sukurta alternatyvi patyrimo mokymo metodais grįsta programa, į kurią integruoti ankstesniais metais ALF vykdytų debatų, kritinio mąstymo, konfliktų ir bendravimo, karjeros programų elementai. 2003 m. numatoma organizuoti vasaros stovyklą aukštųjų pedagoginių mokyklų studentams, pedagogams, savanoriams ir moksleiviams. Čia ši programa bus aptarta ir išbandyta, numatyti jos įgyvendinimo būdai. Taip pat planuojama surengti jaunimo karavaną per keturis specialiuosius vaikų globos namus, kur bendraamžiai kartu su šių mokyklų pedagogais pristatys programą auklėtiniams.

Smurtas prieš moteris

2002 m. jau ketvirtą kartą buvo organizuota *16 dienų kampanija žiniasklaidoje*. Ši akcija vyksta kasmet nuo lapkričio 25 d. (Tarptautinė prieš smurtą prieš moteris diena) iki gruodžio 10 d. (Tarptautinė žmogaus teisių diena). Siekiama atkreipti dėmesį į smurto prieš moteris problemas. Kaip ir 2001 m., kampaniją vykdė Lietuvos moterų draugija kartu su Vyrų krizių centru. Buvo atliktas tyrimas *Žiniasklaidos požiūris į smurtą prieš moteris*, surengtos keturios diskusijos žurnalistams, šia tematika sukurti ir transliuoti radijo ir televizijos klipai. Nauja tai, kai ši kampanija vyko kartu su Jungtinių Tautų plėtros programos inicijuota ir paremta *Baltojo kaspino* akcija, skirta vyrų vaidmeniui stabdant smurtą šeimose stiprinti. Projektą finansavo ir 5000 JAV dol. skyrė Atviros visuomenės instituto Moterų programa.

Programa inicijavo ir rėmė Moterų krizių centrų tinklo projektą, kuriuo buvo siekiama stiprinti apskričių ir savivaldybių socialinių darbuotojų bei krizių centrų tarpusavio bendradarbiavimą, teikti žinių, kaip kartu spręsti problemas, su kuriomis susiduria smurtą buitėje patiriančios moterys.

Sakytinė istorija

Jau trečius metus buvo vykdytas projektas *Socializmas moterų atmintyje: biografiniai naratyviniai interviu*, kurio tikslas – naudojantis sakytinės istorijos (*Oral History*) metodika surinkti ir dokumentuoti moterų, gyvenusių 1945-1990 m., gyvenimo istorijas, padedančias permąstyti ir sudėlioti naujus akcentus visoje sovietmečio istorijoje. Vilniaus universiteto Lyčių studijų centro darbuotojai surinko 50-ies moterų interviu ir

juos dokumentavo. Surinktos medžiagos archyvas atidarytas 2002 m. pabaigoje ir naudojamas mokymo tikslams, o dalies pasakojimų pagrindu bus išleista knyga.

Žiniasklaida ir lyčių politika

Projektas *Žiniasklaida ir lyčių politika* pradėtas 2001 m. ir bus tęsiamas iki 2003 m. Projekto tikslas – vizualinėmis priemonėmis per moterų problemų prizmę parodyti socialines, politines ir ekonomines problemas buvusiose Sovietų Sąjungos šalyse. Projekto partneris - Lietuvos televizija – sukūrė dokumentinį filmą *Rytoj bus geriau* (scenarijaus autorė V.Baublienė, režisierė – M.Juozapavičiūtė), kuris pateko į 9 filmų kolekciją ir rodomas tarptautiniuose festivaliuose bei įvairiose televizijose. 2003 m. numatoma šią kolekciją pristatyti ir Lietuvoje.

Moterų ir vyrų įvaizdžiams bei lyčių santykių vaizdavimui Lietuvos žiniasklaidoje atskleisti buvo skelbtas konkursas sociologiniam tyrimui *Lyties stereotipų analizė žiniasklaidoje* atlikti. Su tyrimų medžiaga galima susipažinti ALF viešosios politikos svetainėje <http://politika.osf.lt/kiti>.

Kalbant apie lyčių politiką, reikėtų paminėti ir bene pirmąjį Lietuvoje tyrimą *Vyriškų vaidmenų krizė Lietuvoje*. Jame buvo analizuojama tik vyrų nuomonė. Siekiant suprasti, kokios socialinės ir kultūrinės jėgos dalyvauja Lietuvos viešajame gyvenime, buvo pabandyta gilintis ir į tai, kaip vyrai suvokia save, su kokiomis problemomis jie susiduria, kokia vyriškumo sklaida vyksta dabar. Kaip dabarties “lyčių tvarkoje” socialiai konstruojamas vyriškumas? Kaip “vyriški” ir “moteriški” veiksmai bei mąstymo būdai atkuriami socialiniuose veiksmuose? Koks vyrų santykis su besikeičiančiais moterų vaidmenimis ir įvaizdžiais? Kaip jie suvokia šitą santykį? Kaip vyrai perima lyčių vaidmenis, dominuojančius visuomenėje, arba jiems priešinasi? Tyrimų duomenys paskelbti ALF viešosios politikos svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Prekyba moterimis

Moterų programa, stengdamasi atkreipti dėmesį į didėjančią prekybos moterimis mastą ir skatindama aktyvesnę prevencinį darbą, 2002 m. paskelbė konkursą *Prekybos moterimis prevencija*. Konkursui buvo pateikti 25 projektai, skirti įvairaus amžiaus grupių merginų ir moterų prevenciniam švietimui organizuoti, aktyviam visuomenės informavimui bei kovai su nelegaliu moterų išvežimu į užsienį stiprinti. Remtas aštuonių projektų įgyvendinimas.

Remti projektai

Jūratė Murinienė. Stipendija dalyvauti seminare „Visavertės partnerystės ugdymas“	3 750
Živilė Skirkevičiūtė. Stipendija dalyvauti projekto „Visavertė partnerystė“ vasaros mokykloje	1 006
Inicijuotas projektas. Programos „Smurtas prieš moteris“ vertinimas	976

Inicijuotas projektas. „Žiniasklaida ir lyčių politika“	1 923
Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija. „Videofilmo <i>Rytoj bus geriau?</i> sukūrimas“	6 623
Moterų informacijos centras. „Pagalbos buitinio smurto aukoms tinklo sukūrimas“	8 292
Jaunimo karjeros centras. „Alternatyvių edukacinių programų vasaros stovykloms, vaikų auklėjimo ir globos įstaigoms, popamokinei veiklai sukūrimas remiantis visavertės partnerystės programos principais“	6 607
Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas. „Socialinių lyčių stereotipų formavimas žiniasklaidoje“	3 736
Pilietinių iniciatyvų centras. „Lyčių modeliai šiuolaikinėje žiniasklaidoje“	4 699
Nomeda Urbonienė, Gediminas Urbonas. Stipendijos dalyvauti tarptautiniame moterų teisių seminare	2 838
Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. “Demokratijos stiprinimas tobulinant sprendimų priėmimą vietos savivaldose lyčių balanso pagrindu”	7 520
Inicijuotas projektas. „Smurtas prieš moteris Lietuvoje ir <i>Duluth</i> projekto monitoringas“	214
Valstybinis Vilniaus mažasis teatras. „Menas prieš smurtą: E.Ensler pjesės <i>Vaginos monologas</i> pastatymas“	11 000
Neformaliojo švietimo debatų centras. „Lygios moterų ir vyrų galimybės stojant į ES“	2 500
<i>Skalvijos</i> kino centras. „Žiniasklaida ir lyčių politika“	6 000
Vilniaus universitetas. „Sakytinė istorija: socializmas moterų atmintyje“	4 000
<u>Konkursas „Prekybos moterimis prevencija“</u>	
Viešoji įstaiga <i>TV vakarai</i> . TV laidų ciklas „PVM - parduotos vergauti moterys“	2 900
Dingusių žmonių šeimų paramos centras. „Prekybos žmonėmis prevencija“	1 450

Labdaros ir paramos fondas <i>Lietuvos ir JAV iniciatyvos</i> . „Jaunimas- jaunimui. Prekybos žmonėmis prevencija per kaimo bibliotekas“	1 450
Kauno apskrities moterų krizių centras. „Moterų prievartos prevencija“	2 900
Vilniaus Arkivyskupijos <i>CARITAS</i> Motinos ir vaiko globos namai. „Prekybos moterimis, turinčioms vaikų, prevencija“	2 900
Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras. „Knygos <i>Prekyba moterimis Lietuvoje: problemos ir sprendimai</i> leidyba“	2 900
Lietuvos konfliktų prevencijos asociacija. „Mergaičių savimonės ir psichologinio atsparumo ugdymas“	2 900
Kauno moters užimtumo ir informacijos centras. „Pasitikėjimo savimi programa jaunoms moterims ir merginoms“	2 900
Kitos išlaidos	14 387

Programos išlaidos: 106 371 JAV dol.

ŠVIETIMO IR MOKSLO PROGRAMA

Atviros Lietuvos fondo Švietimo ir mokslo programos buvo vykdomos beveik nuo pat jos įkūrimo pradžios ir, tikimės, suvaidino svarbų vaidmenį skleidžiant atviros visuomenės idėjas, skatinant švietimo ir mokslo reformą, inicijuojant diskusijas ir tyrimus aktualiausiai šios reformos klausimais, diegiant naujus, demokratinio ugdymo metodus, steigiant naujas švietimo ir mokymo institucijas, rengiant ir spausdinant naujus vadovėlius, mokymo priemones, monografijas, atliekant mokslo tyrimus, organizuojant mokslines konferencijas ir sudarant sąlygas tobulintis mokslo ir švietimo darbuotojams.

Nuo pavienių ikimokyklinio, pradinio ir vidurinio auklėjimo įstaigų projektų rėmimo, ilgalaikio bendro ALF ir Švietimo ir mokslo ministerijos projekto Švietimas Lietuvos ateičiai iki savarankiškų nevyriausybinų švietimo organizacijų susikūrimo ir švietimo politikos analizės projektų – tokį kelią nuėjo ALF vykdytos ugdymo turinio kaitos, pedagogų rengimo tobulinimo, švietimo inovacijų, profesinio rengimo modernizavimo, debatų, mokyklų kompiuterizavimo ir kitos švietimo programos.

Panašiai keitėsi mokslo ir studijų programos prioritetai. Labiau orientuodamasi į socialinius ir humanitarinius mokslus, programa rėmė ir pati inicijavo tyrimo ir akademinis projektus, kuriais buvo siekiama įvertinti ir modernizuoti mokslo ir studijų institucijų struktūrą ir programas, mokslo tyrimų lygį, integruoti Lietuvos mokslą ir studijas į Europos ir pasaulio akademinę bendruomenę, stiprinti tarpdisciplinines studijas ir alternatyvių akademinų centrų veiklą bei tarptautinį bendradarbiavimą. Pastaraisiais metais programa daugiau dėmesio skyrė tyrimams, susijusiems su mokslo ir studijų politikos sprendimų priėmimu ir jų įgyvendinimu, skatino atvirą diskusiją apie mokslo ir studijų reformą, finansavimą, mokslo ir studijų kokybę.

2002 m. buvo paskutiniai ALF Švietimo ir mokslo programos veiklos metai. Per 1992-2002 m. ALF į švietimo ir mokslo sritį investavo beveik 18,5 milijonų JAV dol., išugdė nemažą būrį švietimo ekspertų, analitikų ir naujos kartos pedagogų, padėjo susikurti ir sustiprėti naujiems mokslo centrams ir nevyriausybinėms švietimo organizacijoms. Mes tikimės, kad ALF įgyvendintos ir pradėtos iniciatyvos bus plėtojamos ir toliau formuojant Lietuvos švietimo, mokslo ir studijų politiką: įtraukiant į šį procesą kuo daugiau pedagoginės ir akademinės bendruomenės narių, stiprinant ir gerinant švietimo kokybę, prieinamumą, turinį, atvirumą ir efektyvumą, suprantant švietimą kaip svarbiausią bendrųjų vertybių, paveldo išsaugojimo ir ateities informacinės, besimokančios visuomenės kūrimo garantą.

ALF strategija švietimo ir mokslo srityje 2002 m. buvo įgyvendinama per Mokslo ir studijų programą ir Švietimo studijų centrą.

MOKSLO IR STUDIJŲ PROGRAMA

2002 m. Mokslo ir studijų programa siekė paskatinti aktyviau diskutuoti mokslo ir studijų politikos formavimo Lietuvoje klausimais, organizuoti analitines šios politikos studijas ir studijų kokybės vertinimą bei kurti šio vertinimo sistemą, sudaryti galimybes dialogui tarp aukštąjį mokslą projektuojančių strategų ir nepriklausomų ekspertų, akademinės bendruomenės, studentų, verslo atstovų. Siekdama šių tikslų, programa

paskelbė tris konkursus, kuriuos visus siejo bendra tema – aukštojo mokslo politika ir studijų kokybė.

Konkursas konferencijoms-debatams *Lietuvos aukštasis mokslas: diagnozės ir prognozės* organizuoti buvo paskelbtas siekiant inicijuoti viešąsias ir akademinės diskusijas apie Lietuvos mokslo ir studijų politiką, skatinti analizuoti Lietuvos aukštojo mokslo politiką, padėti dėstytojams ir studentams bei darbdaviams pasijausti aktyviais aukštojo mokslo reformos dalyviais.

Gana plataus atgarsio sulaukė Laisvosios rinkos instituto ir Žinių ekonomikos forumo organizuota konferencija. Organizatoriai pakvietė pokalbiui, kokia aukštojo mokslo politika padėtų sukurti efektyvią aukštojo mokslo sistemą, pagerinti aukštojo mokslo kokybę, atspindinčią technologinę pažangą ir rinkos poreikius, organizuoti į studentą orientuotas kokybiškas, rinkoje paklausias studijas. Konferencijos dalyviai – aukštųjų mokyklų atstovai, valstybės ekspertai, politikai, pramonės ir verslo žmonės – darniai sutardami, į ką turėtų būti orientuota aukštojo mokslo sistema, nustatė labai skirtingas diagnozes apibūdinami esamą situaciją ir konkrečiau prognozuodami tolesnę aukštojo mokslo raidą Lietuvoje. Prasidėjusi nelengva diskusija buvo tęsiama kitose to paties ciklo konferencijose.

Įvairiuose dokumentuose pabrėžiamos permanentinės švietimo sistemos kūrimo idėjos, būtinybė keisti visuomenės nuostatą mokytis visam gyvenimui į nuostatą mokytis visą gyvenimą, tačiau praktinis šių idėjų realizavimas tebėra spęstina problema. Todėl 2002 m. buvo skelbtas antrasis konkursas *Žinių ekonomika - socialinei ekonomikai*. Tikėtasi sulaukti projektų su pasiūlymais kaip kurti mokymosi visą gyvenimą ir atvirų alternatyvių mokymosi ir studijų formų modelius, tirti suaugusiųjų švietimo, bedarbių su aukštuoju išsilavinimu mokymosi galimybes, rengti regionų žmogiškųjų išteklių plėtros planus-modelius, didinti švietimo, studijų ir mokslo informacijos prieinamumą. Deja, dauguma konkursui pateiktų projektų buvo teoriniai – nors ir pateikiama gerų idėjų, bet neapibrėžiamos nei galimybės, nei būdai, kaip jas įgyvendinti.

Trečiojo Mokslo ir studijų programos skelbto konkurso - *Aukštosios mokyklos vidinės studijų kokybės sistemos kūrimas* – tikslas buvo suaktyvinti vidinės studijų kokybės sistemos kūrimą ir efektyvų funkcionavimą konkrečioje studijų institucijoje, skatinti dėstytojus rūpintis universitetine didaktika, dėstyimo kokybe, šiuolaikinių informacinių technologijų naudojimu, atsižvelgiant į studentų poreikius ir nuomonę apie studijų kokybę. Pirmenybė buvo teikiama bandomiesiems projektams, kurie galėtų tapti modeliu kitoms aukštosioms mokykloms.

Remti projektai

Konkursas konferencijai *Lietuvos aukštasis mokslas: diagnozės ir prognozės* organizuoti

Lietuvos studentų sąjunga.

"Alma Mater XXI amžiuje - Lietuvos aukštojo mokslo sistemos administravimas: diagnozės ir prognozės"

9 731

Kauno technologijos universiteto Edukologijos institutas.

"Lietuvos aukštasis mokslas: diagnozės ir prognozės"

12 171

Lietuvos laisvosios rinkos institutas. "Lietuvos aukštasis mokslas: diagnozės ir prognozės"	6 295
Lietuvos studentų sąjunga. "Lietuvos mokslo ir studijų sistemos modelio įgyvendinimo priemonės"	15 573
<u>Konkursas Žinių ekonomika – socialinei ekonomikai</u>	
Vytauto Didžiojo universitetas. "Suaugusiųjų mokymasis - įsidarbinimui ir pilietiškumui"	13 221
Telšių rajono savivaldybės K. Praniauskaitės viešoji biblioteka. „Skaitmeninės knygos - bendruomenės švietimui ir lavinimuisi“	3 648
Vytauto Didžiojo universiteto Socialinio darbo institutas. Vasaros mokykla „Akademinų kompetencijų plėtra: taikomieji tyrimai socialiniame darbe“	5 233
<u>Konkursas Aukštosios mokyklos vidinės studijų kokybės sistemos kūrimas</u>	
Vilniaus universiteto Studentų atstovybė. "Studijų proceso tobulinimas"	3 652
Kauno medicinos universitetas. „Aukštosios mokyklos vidinės studijų kokybės sistema“	9 909
Klaipėdos socialinių mokslų kolegija. „Vidinės studijų kokybės sistemos kūrimas Klaipėdos socialinių mokslų kolegijoje“	4 671
Vytauto Didžiojo universiteto Studijų kokybės centras. „Lietuvos universitetų studijų kokybės užtikrinimo sistemos kūrimas pasaulinės patirties kontekste“	9 909
Šiaulių universitetas. "Studijų kokybės plėtotė regioniniame Šiaulių universitete“	3 822
<u>Kiti projektai</u>	
Vilniaus universitetas. Leidiniui „ <i>International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences</i> “ įsigyti	7 050
Inicijuotas projektas. Seminaras "Dekano vaidmuo kintančiame universitete: fakultetų vadybos kryptys"	4 465
Atviros visuomenės kolegija. Institucinė parama kolegijos veiklai	39 928

Mokslo ir studijų programos išlaidos: 212 706 JAV dol.

ŠVIETIMO STUDIJŲ CENTRAS

Švietimo studijų centras per visus savo veiklos metus siekė daryti teigiamą įtaką šalies švietimo kaitos procesams. Todėl centras inicijavo švietimo būklės tyrimus bei nepriklausomą ekspertizę ir gautų rezultatų pristatymą visuomenei, diskusijas dėl lygių galimybių visiems Lietuvos piliečiams įgyti kokybišką išsilavinimą, rėmė švietimo decentralizavimo, regioninės švietimo plėtotės, visų lygių švietimo vadybininkų mokymo projektus.

2002 m. pagrindinė veikla buvo susijusi su projektu, skirtu aktualiems švietimo politikos klausimams, jų studijoms, analizei ir visuomenės diskusijoms skatinti. Centro užsakymu atlikti švietimo situacijos tyrimai buvo pristatyti visuomenei regionuose ir sulaukė plataus atgarsio, diskusijų spaudoje.

Didelį rezonansą sukėlė šešėlinio švietimo (*Korepetitoriavimas*) tyrimai. Tyrimais buvo bandoma atskleisti papildomų privačių užsakymų mastą, apibūdinti šios rinkos elementus – paslaugų teikėjus ir vartotojus. Tyrimai parodė, kad 2001 m. abiturientų tėvai per vienerius mokslo metus savo vaikų rengimuisi brandos egzaminams išleido apie 25 milijonus litų! Palyginti šio šešėlinio švietimo kainą su „moksleivio krepšeliu“, kurį valstybė skiria moksleivio mokslui finansuoti, vidutinės vieno abituriento išlaidos korepetitoriavimui sudaro pusę šios sumos. Kas lemia korepetitoriavimo poreikį, ar visi abiturientai gali gauti tokią paramą ir ar, plėtojantis šiam reiškiniui, negilėja socialinė atskirtis, kas teikia šias paslaugas? Tyrimas apibendrino 700 respondentų – Vilniaus universiteto Matematikos, Teisės ir Filosofijos fakultetų pirmakursių – anketinės apklausos ir spaudoje besiskelbiančių korepetitorijų telefoninės apklausos duomenų rezultatus. Jie atspindi papildomo privataus mokymosi tikslus, trukmę, įkainius, populiarumą, rezultatyvumą.

Ne mažesnę susidomėjimą sukėlė ir aukštųjų mokyklų absolventų konkurencingumo darbo rinkoje tyrimai, kuriuos atliko Darbo ir socialinių tyrimų institutas Atviros Lietuvos fondo ir Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu. Tyrimo tikslas buvo įvertinti verslo ir administravimo (studentų bei absolventų), humanitarinių mokslų, psichologijos, informatikos bei ekonomikos studijų absolventų parengimo kokybę bei jų padėtį darbo rinkoje.

Švietimo studijų centras inicijavo projektą *Mokyklų tinklo optimizavimo socialinių, kultūrinių ir pedagoginių-psichologinių pasekmių prognozė ir rekomendacijos*. Utenos apskrities pavyzdžiu išnagrinėtos galimybės mokytis visą gyvenimą, įvairių švietimo paslaugas teikiančių įstaigų tinklo optimalumas ir dermė. Nuo švietimo sistemos jungčių labai priklauso kiekvieno asmens galimybės toliau mokytis ir prisitaikyti prie nuolatos besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų regione, todėl atlikta analizė gali būti naudinga ir kitoms šalies apskritims, padėti joms išnagrinėti ir patobulinti švietimo paslaugų tinklą ir kurti mokymosi visą gyvenimą infrastruktūrą. Visuomenei buvo pristatyta Utenos apskrities kaimo mokyklų socialinės aplinkos analizė mokyklų tinklo optimizavimo kontekste.

Šį projektą tarsi praplėtė išsami Švietimo įstatymo projekto analizė, atlikta Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto prašymu. Ekspertizę atliko nepriklausomų ekspertų grupė, kuri vertinimo rezultatus įteikė ir pristatė Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui. Juos ALF Švietimo studijų centras išleido ir atskiru leidiniu. Leidinyje išanalizuoti ir įvertinti šie Įstatymo projekto aspektai:

- ar LR švietimo įstatymo projektas garantuoja valstybės švietimo sistemos raidos konceptualių nuostatų tęstinumą;
- kokios prognozuotinos socialinės pasekmės įgyvendinus Įstatymą;
- modeliuojamo švietimo sistemos finansavimo organizavimas;
- kokie švietimo valdymo ir funkcijų pasidalijimo pokyčiai modeliuojami;
- švietimo pakopų dermė;
- Įstatymo įgyvendinimo pasekmės regiono švietimo įstaigų tinklui;
- ar sukuriamos galimybės mokytis visą gyvenimą;
- kokios nevalstybinių švietimo paslaugų plėtojimo galimybės modeliuojamos.

Visa šio ir kitų su švietimo politika susijusių tyrimų medžiaga paskelbta ALF interneto svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Inicijuoti ir remti projektai

„Švietimo, mokslo ir studijų politikos analizė, diskusijos, sklaida“	1 123
Tarptautinės švietimo politikos konferencijos „Ugdymas ir socialinė sanglauda“ medžiagos išleidimas	3 000
Tyrimų „Mokytojų poreikio prognozės“, "Pedagoginių specialybių absolventų rengimo kokybė ir įsidarbinimo galimybės“ ir projekto „Regioninės švietimo politikos plėtra“ rezultatų sklaida	917
Tyrimų "Korepetitoriavimas", "Socialinis kaimo mokyklos portretas“, "Vadovų požiūris į švietimo reformą", „Mokymosi visą gyvenimą galimybės regione“ rezultatų pristatymas	101
Knygos „Tarp dviejų pradžių arba regioninės švietimo politikos kūrimas“ pristatymas	345
Tyrimo "Studijų kokybė ir įsidarbinimas: studentų ir absolventų tyrimas" pristatymas	521
Ekspertinis tyrimas „Švietimo įstatymo projekto ekspertinis vertinimas. Mokyklų tinklo optimizavimo socialinių, kultūrinių ir pedagoginių psichologinių pasekmių prognozė ir rekomendacijos“	10 049
Studijų kreditavimo modelio rengimas	846
Tyrimo „Aukštojo mokslo prieinamumas“ rezultatų pristatymas	362
Rimantas Želvys. Stipendija dalyvauti seminare „Strateginės švietimo reformos kryptys“	406

Vilniaus kolegija.
 „Dvimetė ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pedagogų-konsultantų
 rengimo kvalifikacinė programa 16 953

Ugdymo inovacijų centras.
 „Atvirų visiems vaikams grupių ir klasių kūrimas“ 10 837

Projekto „Švietimas Lietuvos ateičiai“ išleistų knygų platinimas 8 605

Centro išlaidos: 54 065 JAV dol.

Parama ALF įsteigtoms institucijoms ir jų vykdomoms programoms

Ugdymo inovacijų centras 119 000

Švietimo kaitos fondas 78 590

Šiuolaikinių didaktikų centras 6 348

Neformaliojo švietimo debatų centras 33 113

Kitos išlaidos 10 464

Programos išlaidos: 514 286 JAV dol.

STIPENDIJŲ STUDIJOMS UŽSIENYJE PROGRAMOS

Atviros Lietuvos fondas 2002 m. administravo septynias Atviros visuomenės instituto Stipendijų studijoms užsienyje programas. Visos stipendijos skiriamos konkursų būdu. Konkursai skelbiami vieną kartą per metus. 2002 m. stipendijas studijoms užsienyje laimėjo 26 studentai ir mokslininkai.

Oksfordo ir Kembridžo universitetų stipendijų programos. Programos skirtos magistrantų ar doktorantų vienerių metų, 9 ar 3 mėnesių podiplominėms studijoms šių universitetų koledžuose Didžiojoje Britanijoje. 2002 m. konkursą laimėjo 6 kandidatai iš Lietuvos. Abu universitetai taip pat kviečia aukštųjų mokyklų dėstytojus ir mokslo darbuotojus dalyvauti 1 mėnesio trukmės viešnagės programose (*Oxford and Cambridge Colleges Hospitality Scheme*). 2002 m. stipendijas stažuotei laimėjo 6 Lietuvos mokslininkai.

2002 m. stipendijų laimėtojai:

University of Oxford

Alina Dailidėnaitė, filologija
Agnė Glodenytė, teisė
Mindaugas Kvietkauskas, filologija
Vygantė Milašiūtė, teisė
Andrius Smaliukas, teisė

University of Cambridge

Jolita Zabarauskaitė, teisė

Oxford Colleges Hospitality Scheme

Natalija Arlauskaitė, filologija
Audrius Beinorius, Rytų studijos
Gražina Daunoravičienė, muzikologija
Vygantas Vareikis, istorija

Cambridge Colleges Hospitality Scheme:

Jolanta Dadonienė, medicina
Liudas Mažylis, politologija

Universitetų mainų programa (*Undergraduate Exchange Program*). Tai vienerių metų bakalauro studijų programa JAV universitetuose socialinių bei humanitarinių mokslų studentams. Dalyvauti konkurse kviečiami antrojo kurso studentai. Laimėtojai trečiame kurse studijuoja JAV ir grįžta į savo universiteto Lietuvoje ketvirtąjį kursą užbaigti bakalauro programos. Nuo 2003 m. Lietuva šioje programoje jau nedalyvaus. 2002 m. į JAV universitetus išvyko trys studentės:

Ana Olenina, *New York University*
Giedrė Skurdauskaitė, *Rutgers University*
Olga Joana Tirevičiūtė, *University of Arkansas*

Soroso papildomo finansavimo programa (*Soros Supplementary Grants Program*). Ši programa kiekvienais metais skelbia konkursą papildomai stipendijai gauti studijuojantiems ne savo gimtojoje šalyje, bet vienoje iš Vidurio ir Rytų Europos ar NVS šalių arba Mongolijoje ir siekiantiems mokslinio laipsnio socialinių ar humanitarinių mokslų, vaizduojamųjų ar atlikėjų menų srityse. Speciali stipendija skiriama čigonų tautybės studentams, taip pat studentams, turintiems pabėgėlio statusą, priverstiniai emigrantams ar siekiantiems politinio prieglobsčio.

2002 m. papildomas finansavimas skirtas 9 studentams iš Lietuvos, studijuojantiems minėtame regione:

Vilma Gabalytė, *Concordia International University, Estonia*

Jūratė Kugytė, *Riga Graduate School of Law, Latvia*

Ieva Lauraitytė, *Ljubljana Graduate School of the Humanities, Slovenia*

Vaiva Narušienė, *Jagellonian University, Poland*

Gintautas Pavalkis, *Stockholm School of Economics in Riga, Latvia*

Laura Ratkevičiūtė, *Moscow State Academy of Cinematography - VGIK, Russia*

Algirdas Razauskas, *Riga Graduate School of Law, Latvia*

Diana Urbanovič, *University of Wroclaw, Poland*

Lina Vatėnaitė, *Riga Graduate School of Law, Latvia*

Papildomo doktorantūros studijų finansavimo programa (*Global Supplementary Grant Program*). Programa skelbia konkursą papildomai stipendijai gauti socialinių ir humanitarinių mokslų srities doktorantams, studijuojantiems Vakarų Europos, Azijos, Australijos arba Šiaurės Amerikos universitetuose.

2002 m. papildomas finansavimas skirtas 2 doktorantams:

Tomas Balkelis, *Canada*

Mindaugas Kuklys, *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*

Atskirai reikia paminėti JAV senatoriaus *E.Muskie* vardo stipendijų programą (*E. Muskie Fellowship program*). Ši programa, kuri iki 2001 m. veikė ir Lietuvoje, suteikė galimybę verslo administravimo, ekonomikos, švietimo ir mokslo administravimo, aplinkosaugos vadybos, tarptautinių ryšių, žurnalistikos ir žiniasklaidos, teisės, viešojo administravimo, visuomenės sveikatos, viešosios politikos universitetinį išsilavinimą turintiems specialistams tęsti studijas JAV universitetuose. 1992-2000 m. pagal šią programą JAV universitetuose mokėsi 64 stipendininkai iš Lietuvos. 2002 m. programos absolventų iniciatyva buvo įkurta visuomeninė organizacija *Edmund Muskie Absolventai* (EMA). Organizacija yra atvira Lietuvos ir užsienio piliečiams, studijavusiems JAV. Organizacijos tikslas - puoselėti lyderio savybes, bendradarbiauti su kitomis Lietuvos ir užsienio organizacijomis ir institucijomis įtvirtinant laisvos rinkos ir demokratijos principus. Organizacijos nariai sieks įgyvendinti savo tikslus organizuodami nekomercinius švietėjiško pobūdžio kultūrinius-socialinius renginius, mokomuosius seminarus ir paskaitas, šitaip dalindamiesi įgytomis žiniomis su kitais tų pačių profesijų atstovais. EMA taip pat skatins organizacijos narių tarpusavio bendradarbiavimą kuriant naujas iniciatyvas, tarnaujančias visuomenės plėtrai.

2002 m. kovo mėn. Amerikos centre EMA buvo pristatyta visuomenei. Renginio metu JAV ambasadorius John F. Tefft paskelbė "Iškiliausio Lietuvos *Edmund Muskie*

programos absolvento” apdovanojimo laureatą. Šį apdovanojimą skyrė ir laureatą išrinko JAV Valstybės departamento Švietimo ir kultūros reikalų skyrius kartu su Atviros visuomenės institutu (JAV, Niujorkas). Laureatu tapo programos stipendininkas Mindaugas Paunksnis, 1996 m. įgijęs viešojo administravimo magistro laipsnį Niujorko universitete. M. Paunksnis yra Europos komiteto prie LR Vyriausybės Generalinio direktoriaus pavaduotojas, jis atsakingas už ekonominės integracijos klausimus.

Spalio mėnesį Taline (Estija) įvyko Baltijos šalių *Edmund S.Muskie* programos absolventų jubiliejinė konferencija, kuri įvertino programos 10-ties metų veiklos rezultatus Baltijos šalyse, numatė tolesnio tarptautinio bendradarbiavimo formas.

Visus, besidominčius organizacijos *Edmund Muski Absolventai* veikla ar norinčius tapti jos nariais, prašome kreiptis Studijų užsienyje informacijos centrą (Universiteto g. 3, kab. 40, LT-2001 Vilnius; el.-paštas: muskie@cr.vu.lt).

2002 m. ALF teikė informaciją ir apie kitas Atviros visuomenės instituto programas, kuriose individualiai galėjo dalyvauti Lietuvos studentai ir specialistai, tarp jų ir apie stipendijas viešosios politikos tyrimams (*International Policy Fellowships Network Program*), taip padėjo administruoti Baltarusijos studentų, dalyvavusių stipendijų studijoms užsienyje programų konkursuose, atranką.

Programų išlaidos: 33 653 JAV dol.

VISUOMENĖS SVEIKATOS PROGRAMOS

Bendras visų visuomenės sveikatos programų tikslas – padėti įgyvendinti pagrindines žmonių socialines teises sveikatos priežiūros srityje, daryti įtaką valstybės sveikatos politikai, keisti piliečių požiūrį į savo sveikatą, sudaryti vienodas galimybes gauti sveikatos priežiūrą ir su ja susijusią informaciją visiems gyventojams, o ypač pažeidžiamiausioms jų grupėms, įtvirtinant svarbiausią principą “sveikas žmogus – sveika visuomenė”. Šio tikslo buvo siekiama įgyvendinant dešimt Atviros visuomenės instituto fondų tinklo programų.

VISUOMENĖS SVEIKATOS INICIATYVŲ PROGRAMA

(Public Health Initiatives)

Visuomenės sveikatos iniciatyvų programa padeda formuoti naują visuomenės sveikatos sampratą mokydama ir šviesdama apskričių bei savivaldybių visuomenės sveikatos specialistų bei nevyriausybinų organizacijų atstovų grupes, skatindama nepriklausomus lyginamuosius tyrimus apie sveikatos politikos įgyvendinimą, remdama projektus aktualiausiose visuomenės sveikatos srityse, itin daug dėmesio skirdama visuomenės švietimui bei jos įtraukimui į sveikatinimo programas.

Programa pagal savo biudžetą ir veiklos apimtį yra didžiausia iš ALF visuomenės sveikatos programų. Kiekvienais metais ji skelbia projektų konkursus ir remia tas veiklas, kurios skatina permainas visuomenės sveikatos priežiūros srityje. 2002 m. buvo paskelbti du konkursai. Pirmojo konkurso - *Bendruomenės sveikatos stiprinimas* – tikslas buvo paskatinti savivaldybes bendradarbiauti su kitomis vietos organizacijomis ir bendruomene kuriant ir vykdant visuomenės sveikatos stiprinimo ir švietimo programas. Konkursui pateiktos 123 paraiškos. Nors konkursui pateikti darbai buvo labai įvairios kokybės, apimtys ir tematikos, bet jų gausa parodė, kad rajonų, miestelių ir kaimų bendruomenėms rūpi tos bendrosios problemos, kurias suformulavo Visuomenės sveikatos iniciatyvų programa. Projektai buvo skirti viešųjų paslaugų sektoriaus (švietimo, sveikatos, socialinio) veiklai, regiono sveikatos problemų ir gyvensenos rizikos veiksnių bendruomenėje analizei, informacijos sklaidai bei viešosioms diskusijoms, aplinkos ir pacientų tyrimams, įvairaus pobūdžio visuomeninių organizacijų užmojams plėtoti. Suprantama, kad aktyvesnės buvo didžiųjų Lietuvos miestų bendruomenės. Jų projektams būdinga didesnė tematikos įvairovė, platesni užmojai, tačiau norėdami paskatinti atokesnių rajonų ir mažesnių bendruomenių iniciatyvas, pirmenybę teikėme joms. Parama suteikta 37 projektams, kurie pasiūlė įgyvendinti konkrečius sveikatos stiprinimo ir ugdymo problemų sprendimo būdus.

Iš antrajam konkursui –*Visuomenės sveikatos politika* – pateiktų projektų parama suteikta tiems, kurie siekia naujovių įgyvendinant visuomenės sveikatos politiką, ginant pacientų teises ir diegiant etikos principus sveikatos apsaugos sistemoje.

2002 m. konkursų laimėtojai tik pradėjo įgyvendinti savo sumanymus, o kai kurių ankstesniais metais finansuotų projektų galutinius ar tarpinius rezultatus jau galima ir įvertinti.

2000-2002 m. buvo įgyvendinami du ilgalaikiai programos remti Nacionalinės sveikatos tarybos, Kauno medicinos universiteto, Sveikatos apsaugos ministerijos ir Lietuvos savivaldybių asociacijos projektai - *Nacionalinės sveikatos tarybos parama, formuojant sveikatos politiką apskrityse ir savivaldybėse* bei *Žmogiškųjų resursų, žinių ir įgūdžių formavimas naujosios visuomenės sveikatos politikos įgyvendinimui nacionaliniu bei regioniniu mastu*. Vykdamas šiuos projektus, dešimtyje apskričių buvo surengti seminarai *Sveikatos politika – tarptautinis, nacionalinis ir vietinis lygmuo*. Šie seminarai subūrė Lietuvos Respublikos Seimo narius, apskričių administracijos ir savivaldybių, sveikatos priežiūros įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir vykdomųjų institucijų darbuotojus, kurie kartu aptarė svarbiausias praktines sveikatos reformos problemas ir jų sprendimo būdus, savivaldybių uždavinius ir galimybes įgyvendinti sveikatos politiką, savivaldybių programų rengimo praktinius aspektus, sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo perspektyvas apskrityje, sveikatos rodiklių panaudojimą analizuojant gyventojų sveikatos būklę bei nustatant programų prioritetus. Seminarų lektoriai - Nacionalinės sveikatos tarybos, Sveikatos apsaugos ministerijos ir universitetų atstovai - taip pat turėjo galimybę detaliau susipažinti su sveikatos reformos problemomis, kylančiomis apskrityse. Remdamasi seminarų patirtimi, Nacionalinė sveikatos taryba parengė rekomendacijas, kaip gerinti sveikatos srityje dirbančių nevyriausybinių organizacijų veiklą. Taryba numatė 2003 m. kreiptis į Savivaldybių asociaciją ir siūlyti surengti bendrą konferenciją savivaldos institucijų galimybėms spręsti sveikatos problemas ir bendruomenių tarybų veiklos koordinavimui aptarti.

2001 m. pabaigoje buvo pradėtas ketverius metus truksiantis Panevėžio apskrities administracijos projektas sveikatos programai sukurti. Jo rezultatas turėtų būti strateginis dokumentas, kuriuo remiantis būtų planuojamos, koordinuojamos ir vertinamos gyventojų sveikatos gerinimo priemonės regione. Jau parengtas detalus projekto įgyvendinimo planas, iš sveikatos, švietimo, socialinio, teisėsaugos, aplinkosaugos, verslo, žiniasklaidos sektorių atstovų bei politikų suformuota projekto įgyvendinimo koordinacinė taryba apskrityje ir darbo grupės savivaldybėse. Padedant Kauno medicinos universiteto ekspertams išanalizuotos apskrities sveikatos programos įgyvendinimui reikalingos prielaidos, atlikta teisinės bazės bei sveikatos politiką įgyvendinančių valdymo struktūrų analizė. Ši analizė parodė, kad svarbiausias stabdys įgyvendinant sveikatos programą yra regiono lygiu įstatymiškai nereglamentuoti planavimo, koordinavimo, vertinimo ir atsiskaitomybės mechanizmai. Lietuvos sveikatos informacijos centras atliko ir visuomenei bei politikams ir specialistams pristatė apskrities gyventojų sveikatos būklės tyrimus, kurių rezultatai – pagrindas atvirai diskusijai apie sveikatos programos prioritetus ir tolesnį jos rengimą.

Kauno medicinos universiteto vykdytas projektas *Sveikatos priežiūros žmogiškųjų išteklių raida ir planavimas Lietuvoje* tiesiogiai susijęs su efektyviu gydytojų skaičiaus planavimu ir valdymu. Šie du faktoriai yra sudėtinė ir būtina sveikatos priežiūros ir kartu aukštojo mokslo reformos dalis. Duomenys apie gydytojus renkami keliose duomenų bazėse, tačiau nė viena iš jų nesuteikia išsamios informacijos (pasiskirstymo pagal amžių, lytį, regionus, specialybes ir kt.). Atlikti tyrimai padėjo susitarti, kad Lietuvoje 10000 gyventojų turėtų tekti 33,5 gydytojo. Rodiklių, kuriais remiamasi prognozuojant gydytojų skaičiaus kitimą (gyventojų skaičiaus pokyčiai, gydytojų išvykimas į kitas šalis, „nubyrėjimas“ studijų metu, amžius ir kt.), skaičiavimai parodė, kad kasmet į medicinos studijas priimant 250 studentų (kaip iki šiol), gydytojų skaičius iki 2015 m. sumažėtų 25 proc. (iki 29,4 - 10000 gyventojų, neskaičiuojant administratorių - iki 28,3). Prognozuota, kad didinant studentų priėmimą į medicinos studijas bent iki 400 studentų

kasmet, šis sumažėjimas siektų 20 proc. ir 10000 gyventojų tektų 30,7 gydytojo (neskaičiuojant administratorių – 29,6). Atlikus tyrimą, nuo 2002 mokslo metų priėmimas į medicinos studijas buvo padidintas iki 400 studentų. Šis projektas buvo pristatytas Pasaulio sveikatos organizacijoje, Europos Sąjungos institucijose, jo rezultatai publikuoti Lietuvos ir tarptautinėje spaudoje. Sveikatos apsaugos ministerijai pateikta programa, kurios darbai numato tęsti projektą planuojant konkrečių specialybių - odontologų, visuomenės sveikatos specialistų, vaistininkų ir slaugytojų - poreikį.

Siekiant, kad daromi sveikatos sektoriaus plėtros politiniai sprendimai atitiktų gyventojų interesus, būtina skatinti pačius gyventojus kuo aktyviau dalyvauti šiame procese. Būtent tokių tikslų siekia ALF remiamas ir Sveikatos ekonomikos centro įgyvendinamas projektas *Viešoji diskusija kaip sveikatos priežiūros sistemos raidos elementas šios sistemos plėtros daugiavariantiškumo sąlygomis*. 2002 m. buvo surengtos dvi diskusijos *Sveikatos priežiūros reforma: "laimėjusieji" ir "pralaimėjusieji"* ir *Ar vertinsime sveikatos technologijas Lietuvoje?*. Diskusijose dalyvavo pacientai ir jų interesams atstovaujančių organizacijų nariai, sveikatos priežiūros, visuomenės sveikatos ir farmacijos įstaigų/įmonių atstovai, politikai ir sveikatos sistemos administratoriai, universitetų medicinos fakultetų dėstytojai ir studentai. Apie diskusijose išsakytas nuomones ir pateiktus pasiūlymus galima sužinoti interneto svetainėje <http://www.sec.lt/alfdiskusijos>. 2003 m. diskusijose bus aptariama visuomenės sveikatos samprata bei praktika Lietuvoje, pacientų ir medikų bendravimo problemos ir nelegalių mokėjimų sveikatos apsaugoje aspektai.

Biomedicinos etikos draugija ir Biomedicinos etikos komitetas kartu su Pilietinių iniciatyvų centru atliko pacientų teisių tyrimus *Pacientų teisės Lietuvoje: situacijos analizė ir visuomenės aktyvinimas* ir *Mokymas apie pacientų teises mokykloje*. Pirmasis tyrimas parodė, kad viena iš sveikatos sistemos neefektyvumo priežasčių yra ta, kad pacientų neišmano savo teisių ir neturi įgūdžių jomis naudotis. Sunkiai formuojasi gydytojo, kaip paslaugos teikėjo, ir paciento, kaip paslaugos gavėjo, santykiai. Paternalistinis gydytojų statusas trukdo atsirasti vartotojiškiems santykiams ir iš jų kylančioms teisėms – teisei pasirinkti gydytoją, teisei skusti gydytojo veiksmus, teisei į žalos atlyginimą. Tyrimo rezultatai buvo pateikti žiniasklaidai, medikų bendruomenei ir pacientų organizacijoms surengtuose seminaruose bei konferencijoje, kuri vyko Lietuvos Respublikos Seime dalyvaujant įtakingiems politikams, valstybinių institucijų pareigūnams. Konferencijoje priimtą Rezoliuciją galima laikyti rimtu indėliu į Pacientų teisių įstatymo svarstymo procesą.

Antrasis projektas padėjo pacientų teisių nuostatas skleisti pagrindinėse bei vidurinėse mokyklose. Tai tikrai svarbus žingsnis, nes informacijos apie nepilnamečių pacientų teises visuomenė beveik neturi. Nepilnamečio paciento teisės gana painios: nepilnamečių veiksnumas ir ribojamas, ir kartu stengiamasi palikti jiems galimybę apsispręsti, be to, norima saugoti nepilnamečių kaip pažeidžiamą pacientą. Įgyvendinamu projektu imta skatinti moksleivių, jų tėvų ir mokytojų pilietiškumo raišką ir tokioje specifinėje (iš pirmo žvilgsnio) srityje kaip sveikatos priežiūra. Projektas parodė, kad pacientų teisių problematika gali būti efektyviai naudojama moksleivių pilietiškumui ugdyti ir skatinti bei apskritai mokyti pilietinio elgesio principų.

2002 m. Kauno medicinos universiteto Socialinės medicinos katedros pradėtas projektas *Pacientų teisių užtikrinimas Kauno apskrities sveikatos priežiūros įstaigose* vertins medicinos personalo žinias apie pacientų teises ir jų įgyvendinimą sveikatos priežiūros

įstaigose bei pacientų žinias ir galimybes naudotis savo teisėmis. Kauno apskrities medicinos įstaigose bus rengiami seminarų ciklai *Pacientų teisių užtikrinimo galimybės*, kurių metu gydytojai, slaugos darbuotojai, bendruomenės savanoriai bus supažindinami su atliekamų apklausų rezultatais, diskutuos aktualiausiai medicinos teisės, sveikatos priežiūros paslaugų kokybės, organizacijos psichologijos bei medicinos etikos klausimais.

Remti projektai

Konkursas *Bendruomenės sveikatos stiprinimas*

Varėnos rajono savivaldybės administracija. „Rajono bendruomenės sveikatos stiprinimo strategija“	2 621
Viešoji įstaiga <i>Video projektai</i> . „Saugus vaikas – saugi visuomenė“	2 812
Lietuvos savivaldybių asociacijos leidinys <i>Savivaldybių žinios</i> . „Efektyvi visuomenės sveikatos politikos plėtra ir viešųjų diskusijų organizavimas Lietuvos savivaldybėse“	2 818
Kretingos rajono iniciatyvių pedagogų klubas <i>Idėja</i> . „Žalingų įpročių ir AIDS prevencija Kretingos rajono ugdymo įstaigose“	2 419
Visagino miesto savivaldybės Socialinės paramos skyrius. „Visagino moksleivių sveikata ir socialinė aplinka“	2 818
Marijampolės savivaldybės administracija. „Marijampolės regiono jaunuolių psichinės sveikatos problemų rizikos veiksnių tyrimas bei psichinės sveikatos stiprinimo kryptys“	2 480
Ukmergės rajono savivaldybės Švietimo ir sporto skyrius. „Ukmergės rajono vaikų ugdymo įstaigų bendruomenių problemų sprendimas, siekiant sveikatos“	2 254
Lietuvos AIDS centras. „Regiono bendruomenės svarba narkomanijos ir AIDS problemų sprendimui“	3 382
Utenos visuomenės sveikatos centro Molėtų filialas. „Narkotikų vartojimo prevencijos programa Molėtų rajono moksleiviams <i>Narkotikai – skrydis į niekur</i> „	2 254
Marijampolės <i>Jaunimo linija</i> . „Savižudybių prevencija“	1 125
Lietuvos vaikų teisių gynimo organizacijos <i>Gelbėkit vaikus</i> Marijampolės skyrius. „Saugokime ir stiprinkime savo ir aplinkinių sveikatą“	1 127

Kauno apskrities priklausomybės ligų centras. „Pagalba narkomanų šeimų nariams, integruojant juos į ilgalaikės reabilitacijos ir socialinės adaptacijos procesą“	3 382
Vilniaus rajono centrinė poliklinika. „Integruoto sveikatos stiprinimo modelio sukūrimas Vilniaus rajono priemiestinėje kaimiškoje bendruomenėje“	1 409
Balninkų bendruomenės centras. „Depresijos paplitimas Molėtų rajono Balninkų seniūnijoje: priežastys, įtaka bendruomenės socialiniams, kultūriniais, ekonominiams santykiams“	1 973
Daugų miesto bendruomenės visuomeninė organizacija <i>Daugų kraštas</i> . „Daugų seniūnijos bendruomenės sveikatos stiprinimas“	1 409
Alytaus miesto Pedagoginė psichologinė tarnyba. „Pagalba rizikos grupės vaikams ir jų tėvams“	1 973
Utenos moterų centras <i>Ievos namai</i> . „Moterų reprodukcinį teisių realizavimas Utenos miesto bendruomenėje“	2 536
Akmenės rajono savivaldybės bendruomenės sveikatos taryba. „Visuomenės sveikata – visuomenės jėgoms: nuo diskusijų prie veiklos“	2 254
UAB <i>Aukštaitijos televizija</i> . „Visuomenės sveikatos politikos plėtra organizuojant viešas diskusijas Panevėžio mieste“	2 536
Visuomeninė organizacija <i>Tėvai prieš narkotikus</i> . „Jaunimo, turinčio problemų dėl narkotikų vartojimo, konsultavimo bei reabilitacijos dienos centras <i>Atrask save</i> “	1 691
Šiaulių rajono Daugėlių vidurinė mokykla. „Rūkančių mokinių bei sergančių lėtinėmis ligomis klubas <i>Tarp savų</i> “	1 127
Viešoji įstaiga <i>Meikštų dvaras</i> . „Narkomanijos prevencija Ignalinos rajone“	2 818
Vilniaus Fabijoniškių vidurinės mokyklos klubas <i>Pažink save</i> . „Žinau – noriu sužinoti – mokausi gyventi sveikai“	1 409
Šilutės kultūros ir programų centras. „Jie ir AIDS – Mes ir AIDS“	1 127
Kauno visuomenės sveikatos centras. „Kauno ir Kaišiadorių rajonų ūkininkų profesinės sveikatos ir saugos gerinimas“	1 691
Šilutės psichikos sveikatos centras. „Psichologinė reabilitacija“	845

Sporto klubas <i>Geležinis vilkas</i> ir Alytaus regioninė televizija. „Visuomenės sveikatos politikos plėtra savivaldybės lygiu, organizuojant viešas diskusijas“	1 691
Zarasų pedagogų švietimo centras. „Sveikatingumo versmės“	1 973
Mažeikių rajono savivaldybės administracija „Savižudybių prevencija Mažeikių rajono kaimuose“	1 409
Pagyvenusios moters veiklos centro Kauno paslaugų ir laisvalaikio skyrius <i>Juozapinė</i> . „Bendradarbiavimas tarp bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų sveikatos stiprinimo srityje“	703
Psichologinis kūrybinis jaunimo centras. „ <i>Kaip mes gyvename?</i> - apklausos seminarai Šiaulių miesto mokyklų bendruomenėms“	1 973
Elektrėnų savivaldybės Slaugos ir socialinių paslaugų centras. „Priklausomybės ligų sampratos formavimas ugdymo įstaigų darbuotojams“	1 127
Pasvalio rajono sergančiųjų cukriniu diabetu draugija <i>Sveikata</i> . „Sergančiųjų cukriniu diabetu medicininė rehabilitacija bei vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų savikontrolės principų mokymas“	1 372
Kelmės rajono savivaldybės administracija. „Neįgalųjų slauga ir psichologinė pagalba“	1 127
Kėdainių ligoninė. „Kėdainių rajono gyventojų, sergančių cukralige, savikontrolės mokymas“	1 409
Marijampolės apskrities Moters veiklos centras. „Sveikata per meną išgyventi“	2 536
Šilutės rajono savivaldybės Vaikų teisių apsaugos tarnyba. „Vaikų ir paauglių dalyvavimas prevencinėje veikloje prieš alkoholinių ir narkotinių medžiagų vartojimą“	1 409
<u>Konkursas <i>Visuomenės sveikatos politika</i></u>	
Kauno medicinos universitetas. „Bendruomenės įgalinimas sprendžiant psichikos sveikatos problemas“	14 000
Kauno medicinos universitetas. „Visuomenės sveikatos politikos pagrindimas gerinant sveikatos priežiūros prieinamumą“	15 000
Pilietinių iniciatyvų centras. „Švietimas apie pacientų teises mokykloje <i>Mano teisės ir sveikata</i> “	10 000

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas. „Visuomenės sveikatos specialistų rengimas: situacijos analizė ir poreikių išaiškinimas“	10 000
Dalykinės etikos asociacija. „Etikos infrastruktūros diegimas sveikatos priežiūros organizacijose“	4 500
Kitos išlaidos	98 984

Programos išlaidos: 223 503 JAV dol.

VISUOMENĖS SVEIKATOS ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA (Public Health Workforce Development)

Svarbiausi programos tikslai:

- visuomenės sveikatos specialistų kompetencijos didinimas;
- visuomenės sveikatos studijų programų kokybės gerinimas;
- postudijinių mokymų sistemos stiprinimas, distancinio mokymo kursų parengimas;
- lyderystės regione stiprinimas;
- parama aukštosioms mokykloms dalyvauti visuomenės sveikatos, sveikatos vadybos ir administravimo mokymo tinkluose;
- visuomenės sveikatos informacinės sistemos plėtra ir derinimas.

Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas Visuomenės sveikatos pajėgumų plėtros programai pasiūlė projektą, kurį įgyvendinant būtų formuojamas naujas požiūris į studijų programas ir vadybą, tuo pačiu per fakulteto struktūros optimizavimą ir studijų programų tobulinimą būtų gerinamas specialistų rengimas. Kas lėmė šio projekto aktualumą? Po ankstesniais metais vykdytos reformos, Medicinos fakultetą sudarė 41 padalinys, ir ši nedidelių padalinių gausa ne skatino, o pradėjo stabdyti atskirų disciplinų dėstyto ir mokslinio darbo integravimą. Todėl 2002 m. sudaryta Medicinos fakulteto restruktūrizavimo komisija pasiūlė naują fakulteto struktūrą, labiau atitinkančią šiuolaikinių specialistų rengimui keliamus reikalavimus, intensyvinančią mokslo tyrimus. Naują struktūrą, kurią patvirtino Medicinos fakulteto Taryba ir universiteto Senatas, sudaro 23 padaliniai. Kartu pritarta ir naujiems medicinos, stomatologijos ir visuomenės sveikatos studijų projektams, baigiamos peržiūrėti slaugos, kineziterapijos ir ergoterapijos studijų programos. ALF finansavo ir leidinio *Rytdienos gydytojas* vertimą iš anglų kalbos ir jo išleidimą. Šis leidinys padės geriau supažindinti dėstytojus ir studentus su bendrųjų medicinos studijų rekomendacijomis, formuoti naują požiūrį į studijų programas. Sukurta ir Medicinos fakulteto interneto svetainė <http://www.mf.vu.lt>.

2000 m. ALF įsitraukė į naują ilgalaikę Atviros visuomenės instituto programą *Visuomenės sveikatos mokyklų kūrimas*. Šios programos tikslas - įsteigti arba sustiprinti jau veikiančias mokyklas, parengti visuomenės sveikatos vadybos magistro, diplominių ir podiplominių studijų programas, kurios atitiktų tarptautinius reikalavimus. Programa skyrė paramą visuomenės sveikatos mokykloms prie Kauno medicinos universiteto Visuomenės sveikatos instituto ir Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto. Jos kartu su Sankt-Peterburgo, Tartu ir Rygos aukštosiomis mokyklomis dalyvauja *BRIMHEALTH (Baltic Rim Partnership for Public Health)* projekte. Vilniaus mokykla parengė ir

organizavo *Sveikatos etikos ir žmogaus teisių*, o Kauno - *Visuomenės sveikatos mokslo* (I ir II dalis) dviejų savaitinių trukmės mokymo kursų modulius anglų kalba. Dalyvavimas programoje leido sustiprinti materialinę mokymo bazę ir sukurti Baltijos šalių tinklą, padedantį bendradarbiauti tobulinant visuomenės sveikatos podiplomines studijas. Sukurta ir tarptautinė Visuomenės sveikatos mokykla *BISPH (Baltic International School of Public Health)*. Lietuvos kaip lygiavertės partnerės įsitraukimas į tarptautinį visuomenės sveikatos mokyklų tinklą – svarbus žingsnis, žengtas eurointegracijos link, užmezgant naujus kontaktus, konkuruojant dėl ES paramos fondų lėšų, perimant kitų šalių patirtį, kurios labai reikia rengiant, perkvalifikuojant ir tobulinant visuomenės sveikatos priežiūros specialistus.

Pastaraisiais metais nuotolinis mokymas darosi svarbia mokymo proceso dalimi, kuri ypač naudinga keliant jau dirbančių specialistų kvalifikaciją. ALF finansavo projektą *Visuomenės sveikatos distancinio mokymo tinklo plėtra Lietuvoje*, kuriame dalyvauja Kauno medicinos universitetas, Valstybinė visuomenės sveikatos tarnyba, Kauno technologijos universiteto Distancinio mokymo centras ir kitos institucijos. Atliktas tyrimas parodė, kad nemaža dalis Kauno medicinos universiteto studentų, visuomenės sveikatos centrų darbuotojų turi gana gerą informacinių technologijų infrastruktūrą ir pakankamai kompiuterinio raštingumo įgūdžių, kad galėtų naudotis visuomenės sveikatos distancinio mokymo tinklo teikiamomis paslaugomis. 2002 m. buvo rengiami seminarai elektroninio mokymosi kursų rengėjams bei Vilniaus, Kauno, Marijampolės ir Kėdainių visuomenės sveikatos specialistams. Jau paruošta elektroninio mokymosi kurso *Epidemiologija praktikai*, medžiaga, rengiamas mokymo modulis *Aplinka ir sveikata*.

Kauno medicinos universitete sudarytos visuomenės sveikatos specialistų rengimo bakalaurų ir magistrų, visuomenės sveikatos vadybos magistrų ir jų tęstinio mokymo programos. Jos akredituotos kaip valstybinės mokymo programos, tačiau Lietuva kol kas neturi šių programų kokybės vertinimo metodikos. Kokybės vertinimo klausimas tampa ypač aktualus Lietuvai stojant į Europos Sąjungą. Šiuo metu Europos regiono visuomenės sveikatos mokyklų asociacija (*ASPHER*) yra vienintelė institucija Europoje, turinti specialią programų vertinimo sistemą – *ASPHER PEER Review*. 2001 m. ALF ir Atviros visuomenės institutas finansavo bendrą Kaunos medicinos universiteto Visuomenės sveikatos fakulteto ir *ASPHER* projektą *Visuomenės sveikatos mokymo programų kokybės gerinimas Centrinės ir Rytų Europos šalyse*. 2002 m. buvo išanalizuotos visuomenės sveikatos fakulteto magistrantūros programos ir pradėtas keisti mokymo turinys - jis derinamas su ES reikalavimais; išplėsta fakulteto tarpsektorinio bendradarbiavimo sritis - įkurta absolventų organizacija bei išorinė Visuomenės sveikatos fakulteto taryba; pradėta komplektuoti visuomenės sveikatos literatūros skaitykla, parengtas strateginis fakulteto plėtros planas 2002-2006 m. Vykdamas šį projektą, užsimezgė glaudesni bendradarbiavimo ryšiai su *ASPHER* ir naujų nepriklausomų valstybių visuomenės sveikatos mokyklomis. Įgyvendinus šį projektą, universitete bus sukurta ir įdiegta visuomenės sveikatos programų vertinimo ir kokybės gerinimo sistema, o universitetas taps akredituota *ASPHER* visuomenės mokyklų tinklo institucija, šiuo metu vienintele Lietuvoje.

Remti projektai

Lietuvos sveikatos informacijos centras. „Sveikatos statistikos ir sveikatos draudimo informacinių sistemų harmonizavimas: galimybių ištyrimas“	12 000
Kauno medicinos universiteto Visuomenės sveikatos fakultetas. „Mokymo galimybių plėtra ir tarptautinio bendradarbiavimo skatinimas Kauno medicinos universiteto Visuomenės sveikatos mokykloje“	25 000
Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institutas. „Tarptautinio bendradarbiavimo plėtojimas rengiant visuomenės sveikatos specialistus Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos institute“	25 000
Kauno medicinos universiteto Visuomenės sveikatos fakultetas. „Visuomenės sveikatos mokymo programų kokybės gerinimas Vidurio ir Rytų Europos šalyse: Kauno medicinos universiteto Visuomenės sveikatos fakultetas - antri programos metai“	10 000
Inicijuotas projektas. Seminaras „Visuomenės sveikatos informacinės sistemos“	4 961
Kauno medicinos universitetas. Seminarui „Mokymų programų kūrimas naujoms visuomenės sveikatos mokykloms“ organizuoti	23 006
<i>Stażuotės, konferencijos, mokymai</i>	
Ramunė Kalėdienė. Stipendija dalyvauti seminare „Sveikatos mokyklos steigimas“	1 390
Marius Strička. Stipendija dalyvauti seminare <i>Global Summit</i>	2 026
Marius Strička, Aušra Mickevičienė, Mindaugas Genutis. Stipendijos dalyvauti seminare <i>E-Learning in Public Health</i>	1 284
Kitos išlaidos	873

Programos išlaidos: 105 540 JAV dol.

MOTERŲ SVEIKATOS PROGRAMA (*Women Health*)

2002 m. Moterų sveikatos programa daugiausia dėmesio skyrė dviem problemoms – reprodukcinės sveikatos gerinimui ir gimdos kaklelio vėžio prevencijai.

Įgyvendinant Šeimos planavimo ir seksualinės sveikatos asociacijos projektus *Apskrito stalo diskusija: Reprodukcinės sveikatos gerinimo strategija Lietuvoje ir Reprodukcinė teisė – moters teisė pasirinkti*, aptartas ir sudarytas strateginių reprodukcinės sveikatos gerinimo krypčių planas. Su šiuo planu buvo supažindinta Sveikatos apsaugos ministerija, kuri pasiūlė asociacijai būti reprodukcinės sveikatos koordinatorė Lietuvoje ir tęsti pradėtą veiklą. Parengtas dokumentas pateiktas LR Seimui, Lietuvos akušeriams-ginekologams, apie jį buvo diskutuojama spaudoje, radijuje ir televizijoje.

Programa rėmė Kauno medicinos universiteto Šeimos medicinos, Akušerijos ir ginekologijos bei Onkologijos klinikų organizuotą diskusiją apie šiandienines galimybes atlikti gimdos kaklelio vėžio patikrą Lietuvoje. Sveikatos politikai, Valstybinės ligonių kasos ekspertai, pirminės ir antrinės sveikatos priežiūros bei visuomenės sveikatos specialistai, bendrosios praktikos gydytojai, moterų ir kitų nevyriausybinių organizacijų atstovai aptarė iki šiol sukauptą Lietuvoje gimdos kaklelio vėžio patikros patirtį (racionalumą, efektyvumą, ekonomiškumą) bei įvairių institucijų atliktus darbus šioje srityje. Remiantis diskusijos rezultatais parengtas ir paskelbtas nutarimas apie atrankinės gimdos kaklelio vėžio patikros programą.

Remti projektai:

Šeimos planavimo ir seksualinės sveikatos asociacija.
„Reprodukcinė teisė – moters teisė pasirinkti“

17 587

Aušra Armonavičienė, Audronė Arlauskienė, Gražina Bobelienė,
Vida-Marija Čigriejienė, Rita Jakubčionytė, Vytautas Klimas,
Esmeralda Kuliešytė, Kornelija Mačiulienė.
Stipendijos dalyvauti seminare *The Role of Medical Abortion in Eastern
and Central Europe: Policy Perspectives*

3 417

Programos išlaidos: 21 004 JAV dol.

PALIATYVIOS SLAUGOS PROGRAMA *(Palliative Care)*

Programos tikslas - skatinti ir remti naujas iniciatyvas paliatyvios slaugos sistemai kurti, diplominių ir podiplominių studijų programoms rengti, visuomenės sveikatos priežiūros profesionalams, sveikatos politikams mokytis ir šviesti. Šios programos atsiradimą ALF 2000 m. lėmė tai, kad Lietuvoje nebuvo (ir iki šiol nėra) paliatyvios pagalbos institucijų: terminaliniams ligoniams pagalbą teikia onkologijos, slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninės. Nėra vieningos tęstinės terminalinėmis ligomis sergančių ligonių priežiūros ir gydymo sistemos, atitinkamų specialistų ruošimo ir mokymo programų.

2000–2002 m. Lietuvos skausmo draugijos įgyvendintas projektas *Paliatyvios medicinos politikos plėtra Baltijos šalyse* padėjo pamatus rengiant skausmo ir paliatyvios medicinos strategijas Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. Vykdam projektą rengti tarptautiniai seminarai ir simpoziumai Baltijos šalių nevyriausybinių skausmo ir paliatyvios medicinos organizacijų lyderiams bei šių šalių sveikatos apsaugos valstybinių institucijų atstovams. Šiuose renginiuose garsūs specialistai iš Tarptautinės skausmo studijų asociacijos, Europos skausmo draugijų federacijos, Rytų ir Vidurio

Europos paliatyvios medicinos centro pateikė šiuolaikinį požiūrį į skausmo bei paliatyvią mediciną pasaulyje, o Baltijos šalių organizacijų atstovai analizavo esamą padėtį šalyse, organizacinius skausmo ligonių gydymo trūkumus, medicininių technologijų stoką, apžvelgė nuveiktus darbus gerinant bendradarbiavimą su valdžios institucijomis, ruošiantis skausmo bei paliatyvios medicinos struktūrų sukūrimui šalyse. Itin daug dėmesio buvo skirta paliatyvios medicinos edukologinėms problemoms. Rengiamas projekto dokumentas dėl tolesnio skausmo medicinos ir paliatyvios priežiūros plėtojimo Baltijos šalyse.

Kad skausmo medicinos ir paliatyvios slaugos sistemos kūrimas būtų sėkmingas, reikalingi ir atitinkamos kvalifikacijos specialistai. 2002 m., remiant ALF, buvo išverstos ir parengtos išleisti dvi pirmosios Lietuvoje paliatyvios slaugos knygos: *J.Lugton, M.Kindlen: Paliatyvi pagalba: slaugos vaidmuo* ir *P.Hodder, A.Turley: Paliatyvi pagalba*. Pagal šiose knygose pateiktą medžiagą Kauno medicinos universitetas paruošė studijų konspektus, pagal kuriuos skaitomos paliatyvios pagalbos paskaitos bendrosios praktikos gydytojams (šeimos gydytojams) ir Slaugos fakulteto studentams.

2002 m. buvo finansuotas Kauno medicinos universiteto projektas *Paliatyvios pagalbos sistemos kūrimas Lietuvoje*. Bus siekiama formuoti naują politikų ir visuomenės požiūrį į paliatyvią slaugą bei sukurti paliatyvios pagalbos normas ir strategiją, kurios atitiktų Europos institucijų standartus.

Remti projektai

Kauno medicinos universitetas.

„Paliatyvios pagalbos sistemos kūrimas Lietuvoje“

15 000

Programos išlaidos: 15 000 JAV dol.

TARPTAUTINĖ ŽALOS MAŽINIMO PROGRAMA *(International Harm Reduction Development Program)*

Programos tikslas - mažinti narkotikus vartojančių žmonių atskirtį, garantuoti jų teises į sveikatos priežiūrą ir socialines paslaugas, išlaikyti palyginti nedidelį Lietuvoje ŽIV/AIDS naujai registruotų atvejų skaičių.

Kaip parodė ŽIV „sprogimas“ Alytaus griežtojo režimo kolonijoje, intraveninių narkotikų vartojimas Lietuvoje yra potencialus socialinės atskirties, infekcinių ligų plitimo židiny. Iki šiol valstybė į šią problemą dažniausiai reaguoja represinio pobūdžio priemonėmis, nepakankamai plėtoja sveikatos priežiūros ir socialines paslaugas. ALF remiamos Žalos mažinimo programos (adatų švirkštų keitimas bei pakaitinis gydymas metadonu) vykdomos nuo 1995 m. ir tapo modelinėmis tiek Lietuvoje, tiek buvusiose sovietų šalyse. Šias programas finansiškai pradėjo remti Vilniaus, Klaipėdos, Druskininkų, Alytaus savivaldybės, tačiau nacionaliniu lygiu jos nėra įtrauktos į strategijas kaip prioritetinės visuomenės sveikatos kryptys. Pvz., pakaitinio gydymo metadonu, kaip ir bet kurio kito priklausomybės nuo narkotikų ambulatorinio gydymo, valstybė neremia. Todėl 2002 m. programa siekė ugdyti visuomenės pasitikėjimą žalos mažinimo programomis, skatinti visišką, o ne dalinį programų finansavimą iš

savivaldybių ir valstybės biudžeto. Ir toliau buvo remiami modeliniai pakaitinio gydymo metadonu ir adatų švirkštų keitimo projektai. Šie projektai ir kita patirtis, kuri gali būti naudinga mažinant narkotikų žalą, buvo pristatomi savivaldybėse ir visuomenei.

Nors 2001 m. Vilniaus priklausomybės ligų centro pradėtas *Mėlynojo autobusiuko* (mobilus švirkštų/adatų keitimo punktas) modelinis projektas sulaukė prieštarų vertinimų, vis dėlto jį reikia laikyti vienu sėkmingiausių. Autobusiukas vyksta į intraveninių narkotikų vartotojų (taip pat ir sekso darbuotojų) susibūrimo vietas, ir ten ne tik keičiami švirkštai, bet ir teikiama informacija apie ŽIV prevenciją ir gydymosi galimybes, apie pagalbą, kurią teikia kitos organizacijos: Psichikos sveikatos centrai, Socialinės paramos centras, Darbo birža, Teisinių konsultacijų klinika, *Caritas*, Odos ir veneros ligų centras bei kt. Apklausa parodė, kad patys vartotojai gerai vertina šią veiklą, keičiasi jų elgsena.

Bendradarbiaujant su Odos ir veneros ligų centru, 2002 m. atidarytas kabinetas sekso paslaugų teikėjams. Čia atliekama medicininė apžiūra, galima pasitikrinti dėl ŽIV ir hepatito, pasikonsultuoti su socialiniu darbuotoju ar teisininku, gauti kitą informaciją. Tęsiant šį projektą, numatyta plėsti pradėtas paslaugas, kad kuo daugiau didesnės rizikos grupių žmonių ir intraveninių narkotikų vartotojų galėtų jomis pasinaudoti.

Vilniaus ir Klaipėdos priklausomybės ligų centrai, įgyvendindami žalos mažinimo programas, pasiekė ne tik gerų rezultatų, bet ir įgijo patirties propaguojant žalos mažinimo ir prevencines programas, ieškant rėmėjų, dirbant su politikais, vietos valdžia, policija, spauda, nevyriausybinėmis organizacijomis. Šia patirtimi centrų darbuotojai dalijosi ne tik su savo, bet ir su kitų miestų valdžia ir specialistais. ALF finansavo diskusijų ciklą *Ar reikalingos narkotikų žalos mažinimo programos Lietuvai?* Klaipėdoje, Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Visagine. Į diskusijas buvo kviečiami politikai, savivaldybių darbuotojai, medikai, socialiniai darbuotojai, policijos, spaudos, NVO atstovai, taip pat narkotikus vartojantys asmenys ir jų artimieji.

Remti projektai

Vilniaus priklausomybės ligų centras. „AIDS prevencijos programa švirkščiamus narkotikus vartojantiems sekso paslaugų teikėjams“	15 045
Vilniaus priklausomybės ligų centras. „Stacionarių ir mobilių paslaugų teikimas intraveninius narkotikus vartojantiems žmonėms bei sekso darbuotojams“	10 000
Visagino psichikos sveikatos centras. „ŽIV prevencija tarp intraveninius narkotikus vartojančių žmonių Visagine“	4 000
Lietuvos priklausomybių psichiatrijos asociacija. „Žalos mažinimo programų priimtinumą visuomenėje ir valstybės paramos joms didinimas“	5 000
Kauno medicinos universitetas. „Palaikomojo gydymo metadonu programos Lietuvoje įvertinimas“	15 000

Inicijuotas projektas. Seminaras „Organizacijų gebėjimų ugdymas“	6 036
Inicijuotas projektas. Žalos mažinimo programos patirties sklaida	248
<u>Stazuotės, konferencijos, mokymai</u>	
Violeta Toleikienė. Stipendija dalyvauti seminare <i>Harm Reduction and Alcohol</i>	1 895
Aleksandras Slatvickis, Emilis Subata. Stipendija dalyvauti Žalos mažinimo programos <i>Special Initiative</i> mokymuose	2 224
Kęstutis Butkus. Stipendija dalyvauti XIII-je žalos mažinimo konferencijoje	860
Emilis Subata. Stipendija dalyvauti seminare <i>2002 Europad</i>	640
Kęstutis Butkus, Rita Krikščiukaiytė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Needs of People Living with HIV/AIDS</i>	1 333
Aušra Malinauskaitė, Gintautas Aronaitis. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Pre- and Post-Test HIV Counseling</i>	546
Raimundas Kalesnykas. Stipendija dalyvauti seminare <i>Police and Drugs</i>	582
Rita Krikščiukaiytė. Stipendija dalyvauti seminare <i>Harm Reduction</i>	487
Emilis Subata. Stipendija dalyvauti tarptautiniame AIDS seminare	730
Kęstutis Butkus. Stipendija dalyvauti seminare <i>Training on Organization Development</i>	422
Valentinas Vygandas Samulėnas, Vyta Kuzminskienė, Aldona Bulvinienė, Danutė Agurkienė, Neringa Maleckienė, Regina Ruskan, Roaldas Mažylis. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Training on Organization Development</i>	390
Kitos išlaidos	1 590

Programos išlaidos: 67 028 JAV dol.

PSICHINĖS SVEIKATOS IR NEGALIOS PROGRAMA (*Mental Disabilities Advocacy Program*)

Pagrindinis programos tikslas - skatinti formuoti skaidrią ir aiškią nacionalinės psichinės sveikatos strategiją, organizuoti žmonių su negalia (ypač psichine negalia) asmeninį ir profesinį lavinimą, jų teisių gynimą ir integravimąsi į visuomenę, aktyvinti šių žmonių ir juos suburiančių nevyriausybinę organizacijų dalyvavimą vykdant permainas psichikos sveikatos srityje, remti alternatyvių psichiatrinės paramos tarnybų bendruomenėje steigimą.

Psichikos sveikatos reforma, oficialiai pradėta 1995 m., Seimui priėmus Psichikos sveikatos įstatymą, iki šiol daugiausia vykdoma “iš viršaus”, o sprendimams daro įtaką nedidelė psichikos sveikatos specialistų (pirmiausia psichiatrų) grupė. Pasaulio valstybių patirtis rodo, kad pereinant prie moksliskai pagrįstos psichikos sveikatos strategijos kūrimo ir įgyvendinimo, būtinas visų suinteresuotų grupių – paslaugų teikėjų ir gavėjų bei pastarųjų šeimų, politikų, vietos valdžios, žiniasklaidos, akademinės visuomenės - diskursas, kuriame paaiškėtų tikrieji įvairių grupių interesai, reformos pranašumai ir trūkumai, kliūtys, trukdančios veiksmingai panaudoti žmogiškuosius bei finansinius sistemos išteklius. Tokio diskurso sukūrimas ir buvo pagrindinis ALF remtų ilgalaikių projektų *Psichikos sveikatos strategija Lietuvoje* ir *Psichikos sveikatos strategijos kūrimas remiantis psichikos sveikatos politikos ir paslaugų įvertinimu* (vadintų bendru *Konsensuso* projekto vardu) tikslas. Įgyvendinant šiuos projektus, sukurta elektroninė diskusijų konferencija, kurioje aptariami aktualūs psichikos sveikatos klausimai, platinama informacija, reiškiamos įvairios nuomonės, teikiami siūlymai, kritikuojama arba ginama egzistuojanti psichikos sveikatos sistema ar jos atskiri komponentai. Ši konferencija padėjo išskirti pagrindinius klausimus, kuriais diskusijų dalyviai sutaria arba reiškia prieštaringas nuomones.

Internete sukurtas *Psichikos sveikatos resursų centras* (<http://www.vrc.vu.lt>), kuriame pateikiama medžiaga apie Lietuvos ir užsienio organizacijas, dirbančias psichikos sveikatos srityje, apie mokymo kursus, renginius, konferencijas, seminarus ir kita informacija psichikos sveikatos temomis. *Konsensuso* projektas padėjo užmegzti ryšius su geriausiais psichikos sveikatos sistemos vertinimo strategais ir įsitraukti į tarptautinį psichikos sveikatos politikos, programų ir paslaugų vertinimo projektą. Šio projekto tikslas – įvertinti esamą psichikos sveikatos sistemą naudojant *Šalies profilio klausimyną* ir suformuluoti tolesnę moksliskai pagrįstą psichikos sveikatos strategiją remiantis *psichikos sveikatos politikos modeliu*.

Šalies profilio klausimynas – tai instrumentas, kuriuo naudojantis stengiamasi surinkti kokybinę bei kiekybinę informaciją apie šalies psichikos sveikatos sistemą, apie visuomenės psichikos sveikatą, ją veikiančias išorines bei vidines priežastis, bendrą šalies ir sveikatos, taip pat psichikos sveikatos politiką, apie sveikatos bei socialines paslaugas, kurias teikiamos žmonėms, turintiems psichikos sveikatos problemų ar sergantiems psichikos liga, psichikos sveikatos problemų prevenciją ir psichikos sveikatos propagavimą.

Psichikos sveikatos politikos modelis padeda formuluoti ar tikslinti egzistuojančią psichikos sveikatos strategiją analizuojant *Šalies profilio klausimynu* gautus rezultatus. Naudojantis šiuos modeliu, galima įvardyti aktualiausias problemas, nurodyti prioritetus, racionaliai perskirstyti turimus išteklius modernizuojant teikiamas paslaugas.

Projektų vykdymo rezultatai buvo aptarti Sveikatos apsaugos ministerijoje, Nacionalinėje sveikatos taryboje, konferencijose, seminaruose, žiniasklaidoje, organizuotos atviros diskusijos, tokios kaip *Psichikos sveikatos priežiūra Lietuvoje: ar pereisime iš uždaros į atvirą sistemą?*, *Psichikos sveikatos priežiūra Vilniaus mieste – kuriuo keliu pasuksime*” ir kt., išleisti du leidiniai *Geriausios Lietuvos psichikos sveikatos priežiūros programos*.

2001 m. pabaigoje buvo pradėtas ALF finansuojamas projektas *Nacionalinės psichikos sveikatos strategijos rezultatų vertinimas*. Pagrindinis šio projekto tikslas – įvertinti, kaip ir koku mastu valstybinėse programose (valstybinėje psichikos ligų profilaktikos programoje, nacionalinėje narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programoje, savižudybių prevencijos programoje) yra taikomi modernios psichikos sveikatos priežiūros principai, kuriuos skelbia Jungtinių tautų, Pasaulinės sveikatos ir kitų tarptautinių organizacijų dokumentai.

2002 m. pabaigoje pradėtas naujas projektas *Nestacionariųjų psichikos sveikatos priežiūros paslaugų analizė*. Šis tyrimas - tai bandymas ištirti svarbiausios reformos ašies – savivaldybių psichikos sveikatos centrų – plėtros ypatumus ir pateikti mokslines rekomendacijas dėl tolesnės jų raidos.

Visos idėjos, susijusios su psichikos sveikatos reformos naujovėmis, neišvengiamai reikalingos stiprios vartotojų įtakos. Šiuo metu Lietuvoje veikia kelios tokios organizacijos, tačiau jų veikla nėra pakankamai kryptinga, joms trūksta konkrečių žinių apie praktinę veiklą, įgūdžių bendradarbiauti su specialistais ir institucijomis, galiausiai, organizacijos telkia per mažai narių, kad galėtų būti išgirstos. Ženevos iniciatyva psichiatrijoje siekia sukurti psichikos sveikatos paslaugų vartotojų asociaciją, kuri suburtų mažesnes organizacijas ir sugebėtų tinkamai atstovauti vartotojų poreikiams, įtrauktų juos ir jų artimuosius į valstybinės psichikos sveikatos sistemos reformą.

ALF visada skyrė ypatingą dėmesį naujų bendruomeninio tipo paslaugų pažeidžiamiausioms žmonių grupėms kūrimui, rėmė iniciatyvas, mažinančias jų atskirtį. Kaip viena iš tokių iniciatyvų paminėtinas Vilniaus psichosocialinės reabilitacijos centro įgyvendinamas projektas *Apsaugotų darbo vietų sukūrimas žmonėms su psichikos negalia komercinėse įmonėse Vilniuje*. Projekto tikslinė grupė - žmonės, nuolat sergantys psichikos ligomis ir neturintys galimybių įsidarbinti komercinėse įmonėse, dalyvauti bendroje darbo vietų rinkos konkurencinėje kovoje. Bendradarbiaujant su Socialinių reikalų ir darbo ministerija, Vilniaus darbo birža, Darbo rinkos mokymo tarnyba, Respublikine medicininės ir socialinės ekspertizės komisija, Valstybine darbo inspekcija ir privačiomis bendrovėmis, buvo parengtas modelis apsaugotoms darbo vietoms sukurti. Iš projekte numatytų septynių darbo vietų žmonėms su psichikos negalia kol kas sukurtos tik trys. Tai sunku padaryti pirmiausia dėl pačios visuomenės požiūrio į psichikos negalią turinčius žmones ir neigiamo darbdavių požiūrio į psichikos sutrikimų turinčius darbuotojus. Todėl daugiausia dėmesio buvo ir bus skiriama šiam požiūriui ir susiformavusiems mitams paneigti per žiniasklaidą bei taikant ekonominius-vadybinius sprendimus darbdaviams, vengiantiems įdarbinti psichikos sveikatos specialistų rekomenduojamus žmones. Šis projektas naudingas ir patiems psichikos sveikatos specialistams, nes čia numatyti mokymai, sukauptos patirties sklaida. Tikimasi, kad viso projekto įgyvendinimas padės sukurti specifinį mokymo modulį *Rytai – Rytams* ir panaudoti jį mokant NVS šalių psichikos sveikatos specialistus.

ALF teikė pirmenybę skirtingoms žinyboms priklausančių institucijų bendradarbiavimo projektams, mat šitaip galima kur kas efektyviau padėti “rizikos grupių” vaikams (turintiems raidos, emocijų, elgesio, psichosocialinių problemų) bei jų šeimoms, negu stiprinant tradicines internatines įstaigas ir represines institucijas ir jų veiklą. Kaip tokio bendradarbiavimo pavyzdys paminėtinas fondo remtas ilgalaikis projektas *Vilniaus modelio – bendruomenės tarnybų tinklo rizikos grupių vaikams ir šeimoms – plėtra*. Vilniaus miesto Antakalnio ir Rasų/Naujininkų rajonų mokyklų, poliklinikų, vaiko teisių apsaugos tarnybų, policijos bei kitų institucijų, teikiančių paslaugas vaikams, atstovams buvo rengiami mokymo ciklai, darbo grupėse analizuojami sudėtingi “atvejai”, kuriems spręsti nepakanka vienos žinybos kompetencijos, kuriamos mobilios komandos sudėtingoms problemoms spręsti. 2002 m. projekte dalyvaujančios institucijos kartu su Vilniaus miesto savivaldybės Sveikatos ir socialinės apsaugos departamentu pradėjo rengti Vilniaus miesto įstaigų ir organizacijų, dirbančių su probleminėmis šeimomis, tarpžinybinio bendradarbiavimo schemą.

2002 m. pradėtas svarbus *Naujo tipo psichikos sveikatos paslaugų standartizavimo* projektas, kuris aprašys ir ekonomiškai įvertins kuriamas naujas bendruomenines paslaugas, teikiamas per dienos centrus, psichosocialinės reabilitacijos, krizių intervencijos ir pagalbos namuose tarnybas.

Paminėti projektai atspindi nuoseklius ALF bandymus pamažu pakeisti tradicinę psichikos sveikatos priežiūros sistemą, sukuriant naujas dimensijas – tai viešas sprendimų priėmimas, visų suinteresuotų grupių dalyvavimas bei moksliskai pagrįstos strategijos formavimas. Kaupiama medžiaga, praktinis sėkmingų modelių įgyvendinimas ir patirties sklaida, mokslo potencialo ir specialistų kvalifikacijos augimas, tarptautinė patirtis bus didelė vertybė pradedant įgyvendinti realią psichikos sveikatos reformą Lietuvoje.

Savižudybių skaičiaus didėjimas tarpe jaunų žmonių darosi vis skaudesnė problema, todėl svarbiausios yra savižudybių prevencijos programos. Jų įgyvendinimu Psichinės sveikatos programa rūpinosi ir 2002 m. remdama regiono ar vienos bendruomenės savižudybių prevencijos projektus. Pagal Vilniaus m. Psichologinės pedagoginės tarnybos projektą *Vaikų ir jaunimo savižudybių prevencija: tarpžinybinio bendradarbiavimo sistema Vilniaus miesto bendruomenėje* buvo sukurta mokymo programa mokyklų psichologams, pedagogams, mokyklose ir vaikų teisių apsaugos tarnyboje dirbantiems socialiniams pedagogams, medikams, nepilnamečių reikalų inspektoriams. Šios programos teorinė dalis suteikia žinių apie įvairius vaikų ir jaunimo savižudybių medicininius ir psichologinius aspektus, o praktinė dalis moko, kaip dirbti komandose, kaip sukurti savo mokyklos scenarijų vaikų ir jaunimo savižudybių prevencijai. Įgyvendinant projektą, jau pirmuosiuose mokymuose paaiškėjo viena pagrindinių švietimo sistemos prevencijos politikos bėdų: mokyklose sukurta įvairių problemų prevencijos komandų, bet jos dažniausiai dirba formaliai, neintegruotos į mokyklos bendruomenės gyvenimą, todėl apie tokių komandų egzistavimą daugelis mokyklos pedagogų net nežino. Projekto vykdytojai padarė išvadą, kad būtų prasmingiau mokyklose kalbėti apie krizių prevenciją apskritai, o ne apie atskiras asocialaus elgesio, nusikalstamumo, priklausomybių, savižudybių prevencijos programas.

Jaunimo psichologinės paramos centras, įgyvendindamas projektą *Krizių ir savižudybių įveikimas. Ką mes galime padaryti kartu: prevencija, intervencija, postvencija Lietuvoje*,

apibendrinę sukaupę savo ir kitų tarnybų patirtį savižudybių ir krizių įveikimo srityje. Projekte dalyvavę pagrindiniai krizių įveikimo specialistai parengė krizių tarnyboms metodinę medžiagą (postvencinė pagalba nusižudžiusiųjų artimiesiems, savižudybių prevencija ir postvencija mokyklose, psichologinės pagalbos tarnybų mokymo programos savanoriams ir kt.), kuri bus paskelbta leidinyje *Savižudybių ir krizių įveikimas Lietuvoje. Ką mes galime padaryti kartu?* Šia metodine medžiaga jau buvo naudojama įvairiose Lietuvos vietovėse organizuojant mokymus gydytojams, policininkams, mokytojams, savanoriams. Projekto dalyvių patirtis ir sukaupta informacija panaudota kuriant valstybinę savižudybių prevencijos strategiją.

Remti projektai

Lietuvos psichosocialinės reabilitacijos asociacija. „Naujo tipo psichikos sveikatos paslaugų standartizavimas“	10 000
Klaipėdos Martyno Mažvydo pagrindinė mokykla. „Vaikų su negalia integravimas į bendrojo lavinimo mokyklą“	10 000
Šeimos santykių institutas. „Paslaugų deinstitalizavimas - dienos stacionaro vaikams su psichikos sutrikimais pradžia“	10 000
Telšių psichikos negalią turinčių žmonių klubas <i>Atjauta</i> . „Psichosocialinės reabilitacijos metodų diegimas“	5 000
Jaunimo psichologinės paramos centras. „Jaunų žmonių savižudybių prevencija Vilniaus mieste“	12 000
Jaunimo sveikatos centras. „Jaunimo savižudybių prevencija: naujos šviečiamosios veiklos galimybės“	10 000
Psichologinės paramos ir konsultavimo centras. „Savižudybės prevencija atstumtojo jaunimo tarpe“	5 000
Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija <i>Viltis</i> . Projekto „Vilniaus modelis: bendruomenės tarnybų tinklas rizikos grupių vaikams ir šeimoms“ patirties sklaidai	13 948
Vilniaus universitetas. „Lietuvos nestacionarinių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų analizė“	14 000
Kristina Žardeckaitė, Jūratė Matulaitienė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Needs of People Living with HIV/AIDS</i>	1 333
Nijolė Goštautaitė-Midttun, Arūnas Germanavičius. Stipendijos dalyvauti <i>MDAP</i> seminare	965

Programos išlaidos: 92 246 JAV dol.

ALBERTO SCHWEITZERIO MEDICINOS SEMINARAI
(Albert Schweitzer Medical Seminars)

Programos tikslas – remti keitimąsi žiniomis ir specialistų mainus tarp JAV ir Rytų Europos bei NVS šalių medicinos institucijų. Programa renka dalyvius į *Albert Schweitzer Institute for Humanities* (JAV) užsienyje organizuojamus seminarus aktualiausiomis visuomenės sveikatos temomis (visuomenės sveikatos politika, medicinos etika, tuberkuliozės kontrolė, AIDS prevencija ir kt.).

Atviros Lietuvos fondas kartu su Atviros visuomenės institutu ir A.Schweitzerio institutu 2002 m. spalio 31 d. – lapkričio 2 d. Vilniuje organizavo tarptautinę konferenciją *Tuberkuliozė/ŽIV buvusioje Sovietų Sąjungoje – paslaugų integravimas atsakant į dvigubą epidemiją*. Konferencijoje buvo pateiktos tuberkuliozės ir ŽIV/AIDS plitimo Rytų Europoje ir Vidurinėje Azijoje apžvalgos, aptarti šių susirgimų panašumai bei skirtumai, analizuota Vakarų šalių patirtis organizuojant bendrą abiejų ligų prevenciją, kontrolę ir gydymą. Konferencijoje kalbėta ir apie tai, kaip sustiprinti įvairių TBC ir ŽIV/AIDS tarnybų bendradarbiavimą regioniniu ir nacionaliniu lygiu, įvardytos pagrindinės kliūtys, stabdančios šį bendradarbiavimą, apibrėžtos praktinės galimybės įgyvendinti bendrą tuberkuliozės ir ŽIV prevencijos ir gydymo politiką, tenkinti pacientų reikmes ir gerinti jų gydymą. Konferencijoje dalyvavo specialistai ir NVO atstovai iš Estijos, Latvijos, Lietuvos, Gruzijos, Kazachstano, Kirgizijos, Moldovos, Rusijos, Tadžikistano, Ukrainos, ekspertai iš Brazilijos, Danijos, Šveicarijos, JAV. 36 specialistai iš Lietuvos dalyvavo seminaruose, vykusiuose kitose šalyse.

2002 m. devyniuose A.Schweitzerio seminaruose dalyvavo 36 Lietuvos atstovai:

Eduardas Razgauskas, Sigita Survilaitė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Gender-Based Violence as a Problem of Public Health</i>	1 840
Rita Jakubčionytė, Stasė Jankūnienė, Esmeralda Kuliešytė Stipendijos dalyvauti seminare <i>Emergency Contraception: Increasing Awareness and Access</i>	1 186
Evelina Aukštikalnytė, Aurelijus Veryga, Danutė Vyšniauskienė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>The Great CEE Smoke-Out: Organization and Advocacy</i>	1 415
Julius Kalibatas, Danutė Pajėdienė, Vytautas Radavičius. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Introduction of Family Practice in FSU/CEE: Lessons Learned</i>	2 020
Viktoras Meižis, Žilvinas Padaiga. Stipendijos dalyvauti seminare <i>European Observatory on Health Care Systems Summer Course</i>	1 885
Romualdas Gurevičius, Tomas Stanikas, Jūrate Vaidelienė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>The Framework Convention and Advocacy Efforts in Tobacco</i>	2 738

Violeta Baravykienė, Žavinta Kančiauskienė, Aleksandras Slatvickis, Edmundas Vaišnoras. Stipendijos dalyvauti seminare <i>TB/HIV in the Former Soviet Union – Integrating Services to Address the Dual Epidemics</i>	205
Saulius Čaplinskas, Arūnas Petkevičius, Aleksandras Slatvickis. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Care, Support and Treatment for People Living with HIV/AIDS - Fundamental Elements of an Effective Response</i>	1 419
Dainius Pūras, Rytis Virbalis, Jolanta Stasiūnaitė, Rytis Mankus, Giedrius Sadzevičius, Inga Zapkutė, Giedrius Petraitis, Domas Kaminskas, Ilona Kušleikaitė, Svetlana Karaman, Laima Mikulėnaitė, Alfredas Nazarovas, Aleksandr Avramenko. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Reforming Mental Health and Disability: Policy and Practice</i>	6 742
Bendras ALF-OSI projektas „Tuberkuliozė/ŽIV buvusioje Sovietų Sąjungoje – paslaugų integravimas atsakant į dvigubą epidemiją“	30 074
Kitos išlaidos	428

Programos išlaidos: 49 952 JAV dol.

SALZBURGO CORNELLIO SEMINARAI GYDYTOJAMS

(Salzburg Cornell Seminar for Physicians)

Programos tikslas - padėti jauniems gydytojams susipažinti su naujausiais medicinos laimėjimais. Programa konkurso būdu atrenka jaunus gydytojus dalyvauti Austrijos-Amerikos fondo ir Atviros visuomenės instituto organizuojamuose seminaruose Salzburge (Austrija), kur jie gali susipažinti su naujausiais medicinos laimėjimais psichiatrijos, neurologijos, epidemiologijos, ginekologijos, vaikų, infekcinių bei kitų ligų srityse. Seminarų dalyviai gauna metodinės literatūros, pagal kurią gali mokytį savo kolegas, ir seminarų medžiagą, įrašytą į kompaktines plokšteles. Programa taip pat remia seminarų dalyvių tolimesnę dviejų mėnesių stažuotę prestižinėse Austrijos medicinos institucijose.

2002 m. suteiktos stipendijos

Stazuotėms

Eglė Kontrimavičiūtė
 Diana Mieliauskaitė
 Rita Šlepikienė

Dalyvauti seminaruose

Sigita Aidietienė
 Rūta Briedienė
 Jūratė Daubarienė

Indrė Dirsaitė-Kukarėnienė
Rasa Duobienė
Eugenijus Gefenas
Rimutė Grigelionienė
Aušra Gudaitytė
Lilija Jasevičienė
Mindaugas Jievaltas
Aurita Jucevičienė
Jugeta Kaupienė
Arvyda Kavaliauskienė
Rasa Kizlaitienė
Neringa Kriščiūnienė
Sigita Lesinskienė
Rima Leskauskienė
Jūratė Macijauskienė
Audrius Mačiulevičius
Žilvinas Padaiga
Dainius Pūras
Darius Radzevičius
Diana Ramašauskaitė
Nijolė Savičienė
Tomas Sveikata
Vytautas Šimkus
Vilija Švedienė
Darius Trumbeckas
Raimonda Ulianskienė
Goda Vaitkevičienė
Rima Vaitkienė
Jovilė Vingraitė
Vytautas Zubka

Programos išlaidos: 22 057 JAV dol.

PROGRAMA „GIMTI SVEIKAM“

(Well Born)

2002 m. baigta penkerių metų trukmės Lietuvos perinatalinės medicinos asociacijos ir *International Relief Teams* (San Diego, Kalifornija, JAV) įgyvendinama perinatologijos mokymo programa „Gimti sveikam“, skirta akušeriams-ginekologams, neonatologams, akušeriams bei naujagimius slaugančioms medicinos seserims. Šią programą sudarė devyni 7-10 dienų mokymo ciklai: septyni – teoriniai (paskaitos) ir du praktiniai. Paskaitas skaitė ir užsiėmimus organizavo specialistai iš įvairių JAV universitetų klinikų. Programoje dalyvavo specialistai iš dvylikos didžiausių Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio ligoninių. Jie buvo supažindinami su šiuolaikine perinatologija, svarbiausiomis nėščiųjų ir naujagimių priežiūros, slaugos ir gydymo problemomis, dalijosi komandinio darbo (*team work*) patirtimi, sužinojo apie perinatologijos laimėjimus ir raidą JAV. Kursų dalyviai ne tik turėjo galimybę tiesiogiai bendrauti su patyrusiais specialistais iš JAV, bet ir kiekvienas gavo paskaitų konspektus lietuvių kalba. Ši bei kita metodinė medžiaga padėjo jiems mokytis savo kolegas darbo vietose.

Paskutiniojo ciklo metu kolegos iš JAV šešias savaites kartu su Lietuvos medikais dirbo Vilniaus ir Kauno universitetų akušerijos-ginekologijos bei naujagimių klinikose ir padėjo įgytas teorines žinias taikyti kasdienėje praktikoje, dalijosi turima patirtimi, kartu analizavo sudėtingiausius atvejus ir mokė, kaip naudotis naujomis gydymo metodikomis bei procedūromis. Be jokios abejonės, šie kursai ne tik pagilino kiekvieno dalyvio teorines žinias, bet ir padėjo kasdieniame darbe labiau priartėti prie įrodymais pagrįstos medicinos, paruošti naujus darbo standartus, protokolus, rekomendacijas ir tuo pačiu prisidėti prie nuolat mažėjančio perinatalinio, naujagimių bei gimdyvių mirtingumo mūsų šalyje.

PROGRAMA “GALVOS TRAUMOS”

(Head Injury Management)

Penkerių metų trukmės Galvos traumų programą įgyvendino Vilniaus universitetinės greitosios pagalbos ligoninės Neurochirurgijos skyrius kartu su *Aitken Neuroscience* institutu (JAV). 2000 m. į programą įsitraukė ir Klaipėdos miesto ligoninės Neurochirurgijos skyrius. Šios programos tikslas - gerinti žmonių būklę po sunkių galvos traumų įdiegiant naujausias galvos smegenų traumų gydymo metodikas Lietuvos ligoninėse.

Programų išlaidos: 596 330 JAV dol.

KULTŪROS PROGRAMA

2002 m. buvo paskutiniai ALF Kultūros programos veiklos metai, per kuriuos programa dirbo pagal ankstesniais metais nustatytas strategines kryptis: viešoji kultūros politika, kultūra kaip pilietinės visuomenės ugdymo instrumentas ir kultūros informacinės bazės stiprinimas. Siekdama savo veiklos tęstinumo, Kultūros programa dalį savo funkcijų perleido kitoms Lietuvos kultūros organizacijoms, kurios pajėgios toliau plėtoti Kultūros programos puoselėtas veiklas.

Viešosios kultūros politikos srityje 2002 m. programa įgyvendino du projektus. Pirmasis iš jų, inicijuotas drauge su Vilniaus miesto savivaldybe, analizavo Vilniaus m. savivaldybės kultūros įstaigų bei renginių finansavimą ir stengėsi įvertinti valstybės paramos būtinumą (darbo vadovė dr. Margarita Starkevičiūtė). Remiantis tyrimo rezultatais pasiūlyta parengti sostinės kultūros politikos bei renginių strategijos ir tarptautinių kultūros ryšių plėtros programinius dokumentus, kriterijus savivaldybės paramai gauti ir tipinę kultūros projektų finansavimo sutartį, numatant paramos teikimo sąlygas bei taisykles ir gavėjo atsakomybę bei atskaitomybę už lėšų panaudojimą, pertvarkyti Kultūros ir meno skyriaus darbą. Atliktas tyrimas turėtų paskatinti peržiūrėti Vilniaus miesto kultūros politiką ir jos įgyvendinimą. Su tyrimo rezultatais galima susipažinti interneto svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Pasitelkus Europos Tarybos bei Lietuvos ekspertus buvo įgyvendintas antrasis viešosios kultūros politikos projektas. Ekspertai įvertino nacionalinę Lietuvos kultūros plėtros programą 2003 – 2009 metams, kurios projektą pateikė Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. ALF surengė viešą programos aptarimą ir kartu su ekspertais pasiūlė rekomendacijas dėl tolesnio programos tobulinimo.

Kultūros kaip socialinės integracijos instrumento galimybes bei kultūros ir socialinio gyvenimo sąveiką programa siekė atskleisti per daugiašalius ilgalaikius projektus. Vienas iš jų buvo dar 2000 m. pradėtas projektas *Veikiantis menas*. Čia buvo remiamos iniciatyvos, telkiančios įvairių kultūros sričių žmones kvalifikuotai ir efektyviai dirbti su rizikos grupių jaunimu, neįgaliaisiais ir kitomis socialinėmis grupėmis.

2002 m. buvo baigtas ir kitas programos inicijuotas projektas *Nutylėtos tikrovės*, kuriuo buvo siekta paskatinti posovietinės visuomenės kritinę bei meninę analizę, daryti įtaką socialiniams pokyčiams ir suformuoti tarpdisciplininį naujų socialinių realybių aprašymo metodą. Šį projektą 2001 m. pradėjo kartu su Lietuvos filosofų draugija bei Šiuolaikinio meno centru organizuotas tarptautinis seminaras *Keičiant vakuumą: naujos geografinės ir ideologijos* bei kino forumas *Nutylėtos tikrovės*, paskatinęs kino kritikų, rašytojų ir kitų sričių intelektualų diskursą apie kinematografinius šiuolaikinės kultūros tyrinėjimus. Šiais metais skelbtame konkurse dalyvavo 27 projektui, 8 iš jų įgyvendinti skirta 130000 Lt finansinė parama. Daugiau informacijos apie projektą ir renginius galima rasti ALF svetainėje <http://www.osf.lt> (skyrelyje *Archyvas/Kultūros programos*).

Programa, siekdama stiprinti kultūros informacinę bazę ir supažindinti kultūros darbuotojus su kultūros projektų rengimu bei galimybėmis dalyvauti Europos Sąjungos ir tarptautinių fondų programose, organizavo seminarą apie ES kultūros politiką bei finansavo Europos kultūros programų centro rengtą tarptautinį seminarą *Kultūra ir ES struktūriniai fondai*.

Atviros Lietuvos fondas drauge su Vilniaus m. savivaldybe, Lietuvos šokio informacijos centru ir Lietuvos teatro ir kino informacijos edukacijos centru 2002 m. įsteigė viešąją įstaigą *Menų spaustuvė*, kuri, baigusis ALF Kultūros programai, turėtų tęsti novatorišką veiklą atlikėjų menų srityje.

Institucinė parama suteikta Europos kultūros programų centrui, kuris perėmė dalį Kultūros programos funkcijų - skleisti informaciją apie kultūros finansavimo galimybes, stiprinti kultūros informacinę bazę bei tarptautinį bendradarbiavimą, inicijuoti ir dalyvauti viešosios kultūros politikos formavimo procesuose.

2002 m. ALF vykdė ir **Atviros visuomenės instituto tinklo Kultūros ir meno programą**. Šią programą sudarė kelios savarankiškos dalys.

Kultūros politika (*Cultural Policy*). Ši programos dalis skatino struktūrines Rytų bei Vidurio Europos regiono kultūros permainas. Buvo remiamos iniciatyvos, kurios padeda keisti ir tobulinti esamą infrastruktūrą, siekia daryti įtaką įstatymų leidybai ir finansavimo politikai kultūros srityje, gerina kultūros vadybininkų švietimą.

Supratimo tiltai (*Bridge of Understanding*). Ši programos dalis buvo skirta bendradarbiavimo projektams su Kaukazo bei posovietinių Azijos šalių regionais plėtoti.

Kultūros ryšiai (*Cultural Link*). Ši programos dalis skatino ir rėmė Rytų ir Vidurio Europos kultūros profesionalų bendradarbiavimą kuriant ir įgyvendinant conceptualius, novatoriškus, daugiadisciplininius projektus, kurie skatina diskusijas, padeda kelti kultūros kūrėjų kvalifikaciją ir duoda akstiną socialinėms bei kultūros politikos permainoms rastis.

Žvilgsnis iš vidaus (*Looking inside*). Ši programos dalis – tai kultūros vadybininkų kelių savaičių trukmės stažuotės įvairiose kultūros organizacijose.

Remti projektai

Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės mokykla. „Medis“	3 658
Lietuvos dailės muziejaus Šiuolaikinės dailės informacijos centras. „Pažymėtos teritorijos“	5 195
Lietuvos filosofų draugija. (Ne)priklausomybės diskursai	4 386
<i>Kultūros barai</i> . „Kintantys identitetai: realybė ir iliuzijos“	4 044
Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius. „Provincijos būties atspindžiai: Kražių portretas“	4 159
Valstybinis jaunimo teatras. „Šiuolaikinės rusų dramaturgijos forumas“	4 475

Vytauto Didžiojo universitetas. „Intymios erdvės: vieši gyvenimai, kūnas, viešuma, fantazija šiuolaikinėje Lietuvoje“	3 660
Alytaus dailės mokykla. „Manipuliacija“	3 247
Vilniaus dailės akademija. „Viešoji knyga“	4 514
Inicijuotas projektas. „Vilniaus m. savivaldybės kultūros įstaigų ir renginių finansavimo analizė“	11 027
Europos kultūros programų centras. „Kultūra ir ES struktūriniai fondai: naujos finansavimo galimybės“	4 965
Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga. „Pajuskime gamtą drauge su Sezanu“	3 980
Inicijuotas projektas. „Nacionalinės Lietuvos kultūros plėtros programos 2003-2009 metams įvertinimas“	1 417
Violeta Podolskaitė, Skirmantė Vaitkevičiūtė, Arūnė Tornau, Sigita Maslauskaitė, Jurga Gailiūtė. Stipendijos dalyvauti projekte „Veikiantis menas“	152
Asta Daugėlienė. Stipendija dalyvauti seminare „Teatrinis procesas ir socialiniai įsipareigojimai“	136
Inicijuotas projektas. Tyrimo medžiagos „Kultūros ir sporto rėmimo fondų Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje lyginamoji analizė“ santraukos vertimas į anglų kalbą	110
Inicijuotas projektas. Medžiagos apie projektą „Nutykėtos tikrovės“ parengimas	150
Inicijuotas projektas. Seminaras „ES kultūros politika. Kaip pasinaudosime galimybėmis?“	661
Inicijuotas projektas. Vilniaus šiuolaikinių scenos menų centro „Menų spaustuvė“	254
Institucinė parama viešajai įstaigai „Europos kultūros programų centras“	53 643
<i><u>Atviros visuomenės instituto tinklo Kultūros ir meno programos remti projektai</u></i>	
Laimutė Kreivytė, Gediminas Urbonas, Nomedas Urbonienė, Erika Grigalavičienė, Dalia Marcinkevičienė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Transaction</i>	1 447

Neringa Butkutė, Sergejus Kirsenko, Vytautas Germanavičius. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Baroques and Avant-garde</i>	1 471
Redas Diržys, Stipendija dalyvauti seminare <i>I – YOU</i>	962
Greta Cholina, Viktoras Karpušenkovas, Indrė Daunytė, Raimonda Rimkutė, Ina Pukelytė. Stipendijos dalyvauti kultūros vadybos seminare <i>Managing Performing Arts Across Europe</i>	126
Marijus Ivaškevičius. Stipendija dalyvauti seminare <i>Rememberance, Nostalgia, Oblivion. International Meeting of Writers</i>	42
Artūras Jevdokimovas, Janina Lapinskaitė, Natalija Juchnevič. Stipendijos dalyvauti seminare <i>The Non-Commercial Distribution Network of the Documentary Cinema</i>	849
Audronis Liuga. Stipendija dalyvauti seminare <i>Baltoscandal</i>	76
Rita Balkutė, Leonid Glušajev, Egidijus Baniūnas. Stipendijos dalyvauti seminare <i>„Audiovisual Recordings of Traditional Culture: from the Field Materials to the Artistic Film</i>	402
Nelda Bagdonavičiūtė, Paulius Steponavičius. Stipendijos dalyvauti seminare <i>To Sound or not to Sound?</i>	255
Vaidotas Jauniškis, Ramunė Balevičiūtė, Tauras Čižas. Stipendijos dalyvauti seminare <i>New Communication</i>	1 192
Valdas Petrulis. Stipendija dalyvauti seminare <i>Place and Location</i>	58
Evaldas Jansas, Rūta Pileckaitė. Stipendijos dalyvauti seminare <i>Social Exhibitionism in East European Photography</i>	45
Gintaras Česonis, Aleksandras Macijauskas, Skirmundas Valiulis. Stipendijos dalyvauti seminare <i>War and Peace – Extremes of Photojournalism</i>	526
Dovilė Tumpytė. Stipendija dalyvauti seminare <i>Billboart Gallery Europe</i>	453
Audrius Stonys. Stipendija dalyvauti seminare <i>Seen by Others</i>	694

Janina Lapinskaitė. Stipendija dalyvauti seminare <i>Independent Cinema Mass-media, the Language of Cinema: the Influence</i>	146
Lina Baniėnė. Stipendija dalyvauti seminare <i>Cultural Policy of the States on the Post-Soviet Space</i>	183
Šarūnas Nakas, Justė Janulytė, Audrius Nakas, Linas Paulauskis. Stipendijos dalyvauti seminare <i>SoNoR Links: Dialogue of Cultures</i>	3 344
Projektas <i>Looking Inside:</i>	
Jaunimo teatras <i>Babilonas</i>	1 200
Renata Šukaitytė	1 500
Lietuvos šokio informacijos centras	300
Gabrielė Žaidytė	2 000
Lietuvos teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras	300
Jurgita Jauniškytė	1 600
Lietuvos žydų kultūros klubas. Projektas <i>The International Days of Art Dedicated to Vilnius Ghetto Theatre</i>	4 300
Viešoji įstaiga <i>Domus Artis</i> . Projektas <i>Propagation of the Early Music among Children and Youth</i>	1 283
Inicijuotas projektas. „Keičiant vakuumą – naujos geografijos ir ideologijos“	232
Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus. Projektas <i>The Experimental Cinema of Lithuanians from New York</i>	1 140
Rašytojų sąjungos fondas. Projektas <i>Lithuania-Slovenia: Literature – Reflections or Birth of Changes?</i>	1 410
Kauno šokio teatras <i>Aura</i> . Tarptautinis šiuolaikinio šokio ir judesio festivalis <i>Tranz-Tranzit</i>	591
Viešoji įstaiga <i>Skylė</i> . Projektas <i>International Youth Musical „TILT“</i>	3 398
Skalvijos kino centras. Projektas <i>Documentary Cinema by Marcel Lozinski and Pawel Lozinski</i>	2 436
Alytaus dailės mokykla. Projektas <i>Manipulation</i>	500
Kauno apskrities viršininko administracija. Projektas <i>Cross Cultural Dialogue Kaunas-Ulanbataar</i>	6 335

Telšių Žemaitės gimnazija. Projektas <i>Seventh Suwalki Explorations of the Theatre. SET-2002</i>	473
Viešoji įstaiga <i>Menų spaustuvė.</i> Projektas <i>Conversion of Former Industrial Buildings into Performing Art Premises: Arts Printing House</i>	10 000
Kitos išlaidos	38 098

Programos išlaidos: 203 200 JAV dol.

INFORMACIJOS PROGRAMA

Informacijos programa buvo įkurta 2001 m. pabaigoje anksčiau veikusių Interneto, Elektroninės leidybos ir Bibliotekų programų pagrindu. Naujosios Informacijos programos misija – remti ir skatinti Lietuvos centrinės ir vietinės institucijas, susijusias su informacinės visuomenės plėtra, išnaudoti šios plėtros galimybes atvirai visuomenei ir demokratijai stiprinti. 2002 m. programa teikė prioritetus šioms kryptims:

- valdžios ir visuomenės ryšio stiprinimas;
- informacinės visuomenės plėtra ir jos galimybių panaudojimas bendruomeniniams ryšiams stiprinti kaimiškose Lietuvos vietovėse;
- informacinės visuomenės plėtros analitinių pajėgumų stiprinimas;
- supratimo apie privatumą ir saugumą internete plėtra.

Valdžios ir visuomenės ryšio stiprinimas (e-demokratija, interaktyvi politika). Ši kryptis buvo vienas iš svarbiausių Informacijos programos prioritetų. Programa siekė paskatinti valdžios institucijas (taip pat ir savivaldybes) gerinti per internetą piliečiams teikiamos informacijos bei bendravimo per internetą kokybę, padėti valdžiai labiau atsiverti piliečiams, įtraukiant juos į svarbių sprendimų priėmimo procesą. Deja, ir 2002 m. valdžia, plėtojant informacines technologijas, iš esmės rūpinosi tik gyventojams reikiamos informacijos ir paslaugų teikimu, traktuodama juos tik kaip klientus, o ne kaip aktyvius piliečius, norinčius žinoti, kodėl priimami vienokie ar kitokie valdžios sprendimai, ir galinčius daryti įtaką sprendimų turiniui.

Skatinant centrinės valdžios institucijas aktyviau diegti viešojo konsultavimosi technologijas, buvo pradėtas įgyvendinti nepriklausomos darbo grupės prie Kompiuterininkų sąjungos projektas *Viešojo konsultavimosi diegimas Lietuvos valdžios institucijose*. Ši iniciatyva pratęsė 2001 m. ALF ir Ūkio ministerijos įgyvendintą projektą *Interaktyvios viešosios politikos diegimas Lietuvoje*, papildydama ir skleisdama teigiamą patyrimą ir kitose ministerijose. Ministerijoms, kuriose bus diegiamos viešojo konsultavimosi technologijos, numatyta organizuoti mokomuosius seminarus ir konsultacijas, teikti techninę pagalbą.

Informacijos programa, siekdama skatinti geriau panaudoti interneto galimybes savivaldybėse, paskelbė konkursą *Lietuvos rajonų savivaldybių svetainės internete*. Bendradarbiaujant su Lietuvos savivaldybių asociacija, parengtos rekomendacijos interneto svetainėms sukurti ir skatinti didesnę savivaldybių atvirumą ir skaidrumą, bendravimą su piliečiais. Parama suteikta 7 savivaldybių projektams įgyvendinti.

2002 m. pabaigoje paskelbtas antras konkursas - *Lietuvos savivaldybių ir piliečių ryšio stiprinimas*, kurio tikslas - paskleisti savivaldybėse internetines viešojo konsultavimosi technologijas. Savivaldybės bus skatinamos parengti viešosios informacijos vadybos pertvarkymo ir konsultacijų su visuomene diegimo projektus bei paraiškas finansinei paramai gauti šiems projektams įgyvendinti. Lietuvos teisės universiteto specialistai rengs savivaldybėms mokymus, teiks konsultacijas.

Plataus atgarsio savivaldybėse ir ministerijose sulaukė Teisės universiteto specialistų įgyvendinto projekto *Valdžios ir visuomenės ryšio internete kokybės analizė* rezultatai. Projektas buvo pradėtas 2001 m. ir vykdytas dviem etapais siekiant nustatyti bendravimo

pokyčių dinamiką. Tyrimas parodė, kad Lietuvos ministerijų, apskričių viršininkų administracijų ir savivaldybių tarnautojai vis dar nenoriai bendrauja su visuomene elektroniniu paštu, o ir atsakymų kokybė toli gražu nėra gera. Paaiškėjo, kad visų tirtų valdžios institucijų darbuotojai linkę aktyviau bendrauti elektroniniu paštu su privačių įmonių vadovais nei su gyventojais.

Informacinės visuomenės plėtra ir jos galimybių panaudojimas bendruomeniniams ryšiams stiprinti kaimiškose Lietuvos vietovėse. Pastaraisiais metais nemažoje dalyje kaimiškųjų vietovių atsirado ir pagerėjo techninės sąlygos naudotis informacinėmis technologijomis, tačiau šios galimybės panaudojamos menkai, valstybinės institucijos taip pat realiai neskatina to daryti. Todėl Informacijos programa, siekdama paspartinti informacinių technologijų galimybių integravimą į kaimiškų bendruomenių veiklą, paskatinti jų panaudojimą ryšiams su kitomis bendruomenėmis, valdžia, bendruomenių organizacijomis pradėjo keletą naujų iniciatyvų:

- inicijuotas projektas *Informacinės technologijos kaimiškosioms bendruomenėms*. Projekto tikslas – suburti darbo grupę, kuri skatintų bendruomenes aktyviau naudotis informacinėmis technologijomis, paruoštų metodiką ir mokymo medžiagą, padėtų konkrečioms bendruomenėms parengti ir įgyvendinti informacinių technologijų integravimo į bendruomenių veiklą projektus *Skaitmeninė bendruomenė*;
- inicijuotas projektas *Ryšio tarp bendruomenių ir bendruomenių tinklo stiprinimas*. Šio projekto tikslas – naudojant internetą ir kompiuterines technologijas bei tradicines priemones, padėti susiformuoti stipriam bendruomenių tinklui bei pagerinti jų tarpusavio bendravimą. Vienas iš pagrindinių instrumentų – pradėtas kurti bendruomenių interneto portalas;
- paskelbtas konkursas bendruomenėms *Žingsniai skaitmeninių bendruomenių Lietuvoje link*. Konkurso tikslas – atrinkti aktyvias bendruomenes, kurios bus mokomos, kaip naudotis informacinių technologijų galimybėmis, joms bus padedama parengti informacinių technologijų integravimo į bendruomenių veiklą projektus, o geriausiems projektams bus suteikta parama jiems įgyvendinti.

Visos šios iniciatyvos tarpusavyje glaudžiai susijusios ir papildo viena kitą. Jas įgyvendindama, programa bendradarbiauja su aljansu *Langas į ateitį*, Vidaus reikalų ministerijos Informacinės visuomenės plėtros politikos departamentu, Informacinės visuomenės plėtros komitetais Vyriausybėje ir Seime, su Pasaulio Banko atstovybe Lietuvoje.

Informacinės visuomenės plėtros analitinių pajėgumų stiprinimas. Informacijos programa siekė gerinti informacinės visuomenės plėtros viešąją politiką, sustiprinti šios politikos analitinius pajėgumus. Prioritetas buvo teikiamas projektams, analizuojantiems informacinės visuomenės plėtros viešąją politiką ir skatinantiems atvirą ir plačią visuomeninę diskusiją šia tema.

Vienas iš įdomesnių šios krypties tyrimų – Demokratinės politikos instituto projektas *Informacijos technologijų Lietuvos švietime diegimo politikos ir turinio analizė*, kuris įvertino Lietuvos švietimo, kaip pagrindinio informacinės visuomenės elemento, informacijos technologijos diegimo politiką ir jos įgyvendinimo veiksmingumą.

2002 m. ALF kartu su Jungtinių Tautų Plėtros programa (UNDP) rėmė tyrimus, kuriuos pradėjo Socialinės politikos grupė ir kurie sudarys pagrindinę rengiamos apžvalgos

Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 2002 dalį Informacinė visuomenė, technologijos ir žmogaus socialinė raida.

Supratimo apie privatumą ir saugumą internete didinimas. Žmonių, besinaudojančių skaitmeninių tinklų, ir ypač interneto, paslaugomis informacinis privatumas ir saugumas lemia pasitikėjimą informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis ir norą šiomis galimybėmis naudotis. Nepakankamas privatumas ir saugumas skaitmeninėje erdvėje tampa didele kliūtimi informacinės visuomenės plėtrai. Viena iš svarbiausių nepakankamo privatumo ir saugumo skaitmeninėje erdvėje priežasčių - tai menkas žmonių šių problemų suvokimas. Informacijos programa siekė, kad žmonės, besinaudojantys internetu, geriau suprastų privatumą ir saugumą ir įsitrauktų į šių problemų svarstymą. Lietuvos kompiuterininkų sąjungos vykdytas projektas *Privatumo ir saugumo lietuviškame internete tyrimas (I-II etapai)* analizavo informacijos privatumo ir asmens duomenų apsaugos būklę bei Asmens duomenų įstatymo reikalavimų vykdymą privačių organizacijų ir firmų (elektroninių parduotuvių, bankų, viešbučių) ir valstybinių institucijų interneto svetainėse. Atliktas renkamos informacijos ir duomenų apsaugos palyginamasis vertinimas, apklausti informacijos rinkėjai bei paslaugų vartotojai, įvertinta ir palyginta asmens duomenų bei privačios informacijos apsaugos teisinė aplinka Lietuvoje ir užsienyje. Su tyrimo rezultatais galima susipažinti interneto svetainėje <http://politika.osf.lt>.

Nors Bibliotekų programa buvo baigta, negalima teigti, kad ALF nebesidomėjo bibliotekų veikla. Kaip ir ankstesniais metais, visoms bibliotekoms buvo dovanojamos knygos, kurių leidybą rėmė ALF Leidybos programa. Lietuvos specialistai buvo kviečiami rengti mokymo seminarus Moldovos, Uzbekistano, Kazachstano, Mongolijos, Azerbaidžano, Gruzijos ir kitų šalių bibliotekininkams. Ypatingo dėmesio sulaukė bibliotekos, sėkmingai įgyvendinusios ilgalaikius tarptautinio konkurso *Biblioteka – bendruomenės centras* projektus - susipažinti su naujovėmis jose lankėsi kitų šalių bibliotekų ir savivaldybių atstovai, o ir pačios bibliotekos viešino savo veiklą konferencijose, spaudoje, interneto tinkluose.

Bibliotekų programa administravo tarptautinius projektus, kuriuose sėkmingai dalyvavo Lietuvos bibliotekos. 1999 m. Atviros visuomenės institutas inicijavo naują projektą *Elektroninė informacija bibliotekoms*, kuris padėjo bibliotekų skaitytojams suteikti galimybę naudotis EBSCO duomenų bazėmis - elektroniniais socialinių ir humanitarinių mokslų, medicinos žurnalais, biznio informacija. Šių duomenų bazių prenumeratai lešų skyrė ir Kultūros bei Švietimo ir mokslo ministerijos. 2002 m. projekto administravimas buvo perduotas susikūrusiam Lietuvos bibliotekų konsorciui.

VU Komunikacijos fakulteto Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos magistrantai parodė gražią iniciatyvą ir atliko tyrimą, siekdami apibendrinti ALF paramos Lietuvos bibliotekų veiklai reikšmę. Tyrimo - anketinės bibliotekų apklausos - rezultatai buvo aptarti seminare-diskusijoje *Atviros Lietuvos fondo Bibliotekų programa baigėsi. Kas toliau?* Kartu su programos vertinimo rezultatais buvo apžvelgta jos veikla 1993-2002 m. ir parama Lietuvos akademinėms ir viešųjų bibliotekų plėtrai ir modernizavimui, naujų paslaugų kūrimui, bibliotekos įvaizdžio formavimui, specialistų kvalifikacijos kėlimui, tarptautiniam bendradarbiavimui, patirties sklaidai (šios paramos dydis - beveik 2 milijonai JAV dol.). Seminaro dalyviai diskutavo apie bibliotekų ateitį, valstybinės bibliotekų politikos pagrindines kryptis, galimybes dalyvauti Europos Sąjungos programose paramai gauti, aptarė sėkmingai įgyvendintus projektus.

Remti ir inicijuoti projektai

Valdžios ir visuomenės ryšio stiprinimas

Inicijuotas projektas. Informacinės medžiagos „Rekomendacijos Lietuvos savivaldybių interneto svetainėms“ vertimas į anglų kalbą	543
Inicijuotas projektas. Apžvalga „Informacinės technologijos Lietuvos rajonuose“	604
Nepriklausoma darbo grupė prie Kompiuterininkų sąjungos. „Viešojo konsultavimosi diegimas Lietuvos valdžios institucijose“	13 326
Lietuvos teisės universitetas. „Valdžios ir visuomenės ryšio stiprinimas“	50 482
Inicijuotas projektas. Steven Clift vizitas Lietuvoje	1 263
Inicijuotas projektas. Stephen Coleman ir John Gotze brošiūros <i>Bowling together: Online Public Engagement in Policy Deliberation</i> vertimas	1 400
<u>Konkursas Lietuvos rajonų savivaldybių interneto svetainės</u>	
Marijampolės savivaldybė. „Marijampolės savivaldybės interneto svetainės kokybės ir funkcionalumo pagerinimas“	2 551
Plungės rajono savivaldybės administracija. „Plungės rajono savivaldybės interneto svetainė“	3 731
Skuodo savivaldybės administracija. „Skuodo savivaldybės interneto svetainės sukūrimas“	1 665
Šilutės rajono savivaldybė. „Šilutės rajono savivaldybės interneto svetainės tobulinimas“	3 308
Utenos rajono savivaldybė. „Savivalda - piliečiams. Utenos rajono savivaldybės interneto svetainės tobulinimas“	4 458
Vilkaviškio rajono savivaldybė. „Vilkaviškio rajono savivaldybės svetainė“	4 136
Švenčionių rajono savivaldybė. „Švenčionių rajono savivaldybės interneto svetainė“	4 029

Informacinės ir žinių visuomenės plėtra Lietuvos kaimiškose vietovėse

Inicijuotas projektas.
 „Ryšio tarp bendruomenių bei bendruomenių tinklo stiprinimas“ 14 077

Inicijuotas projektas.
 „Informacinių technologijų galimybės kaimiškosioms bendruomenėms“ 13 720

Informacinės visuomenės plėtros analitinių pajėgumų stiprinimas

Socialinės politikos grupė.
 „Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 2002. Informacinė visuomenė, technologijos ir žmogaus socialinė raida“ 11 502

Demokratinės politikos institutas.
 Informacijos technologijų Lietuvos švietime diegimo politikos ir turinio analizė 10 665

Privatumas ir saugumas internete

Lietuvos kompiuterininkų sąjunga.
 „Privatumo ir saugumo lietuviškame internete tyrimas. II etapas: Valstybės ir savivaldos institucijų interneto svetainėse naudojamos Informacijos privatumo ir saugumo tyrimas“ 5 173

Stipendijos bibliotekininkams dalyvauti konferencijose, seminaruose, mokymuose

Edita Sabalionytė.
 Seminaras paieškos EBSCO duomenų bazėse klausimais, Budapeštas (Vengrija) 319

Laima Lapinienė, Vida Garunkštytė.
 Seminaras „Vietos savivaldybių informacija bendruomenei“, Kečkemetas (Vengrija) 658

Regina Varnienė.
 Mokymo seminarai Kazachstano ir Kirgizijos bibliotekininkams 2 717

Simona Žilienė, Danutė Karlienė, Rasa Dambrauskienė.
 Seminaras „Biblioteka – bendruomenės centras“, Zadaras (Kroatija) 2 846

Audronė Glosienė, Jurgita Rudžionienė.
 Seminaras tęstinio mokymo centrų specialistams 980

Regina Varnienė.
 Seminaras „Internetas ir biblioteka: mokslo, kultūros ir verslo informaciniai šaltiniai“, Bucharas (Uzbekistanas) 2 080

Vita Mozūraitė.
 Mokymo seminarų ciklas Gruzijos ir Mongolijos bibliotekininkams 5 573

Emilija Banionytė. Mokymo seminarų ciklas Kirgizijos bibliotekininkams	2 231
Audronė Glosienė. Mokymo seminarų ciklas Gruzijos ir Mongolijos bibliotekininkams	7 696
Danutė Sipavičiūtė, Liubovė Buckienė. Mokymo seminarų ciklas Moldovos bibliotekininkams	5 044
Janina Pupelienė. Mokymo seminarų ciklas Moldovos ir Azerbaidžiano bibliotekininkams	4 835
Daiva Janavičienė. Mokymo seminarų ciklas Moldovos bibliotekininkams	2 702
Vita Mozūraitė. Mokymo seminarų ciklas Kazachstano ir Kirgizijos bibliotekininkams	3 475
Aušra Vaškevičienė. Mokymo seminarų ciklas Kazachstano, Kirgizijos ir Uzbekistano bibliotekininkams	5 050
Ramunė Petuchovaitė. Mokymo seminarų ciklas Azerbaidžiano bibliotekininkams	3 553
Audronė Glosienė. Mokymo seminarų ciklas Uzbekistano ir Azerbaidžiano bibliotekininkams	4 978
Kitos išlaidos	42 330

Programos išlaidos: 243 700 JAV dol.

LEIDYBOS PROGRAMA

Per 11 veiklos metų Leidybos programa padėjo lietuviškai prabilti keliems šimtams klasikinių ir šiuolaikinių autorių, kurių knygos be programos paramos būtų likusios nepasiekiamos lietuvių skaitytojui. Leidybos programa inicijavo ir parėmė per 250 pavadinimų socialinių ir humanitarinių mokslo sričių knygų leidybą.

Leidybos programos iniciatyva leidžiamos verstinės humanitarinių ir socialinių mokslų knygos, kurios supažindina skaitytojus su rinktiniais šiuolaikinės intelektualinės kultūros pavyzdžiais, skatina kritiškai mąstyti, suprasti bei būti pakantiems tautinei ir kultūrų įvairovei, pateikia įvairias pamatinių visuomenės ir kultūros problemų sampratas, įtvirtina atviros visuomenės idėjas ir vertybes.

Svarbus programos uždavinys – pristatyti autorius, koncepcijas ir teorijas, kurie ar kurios yra itin svarbūs dėl šiuo metu Lietuvoje vykstančių socialinės transformacijos procesų, aktualių socialinių problemų, atviros visuomenės kūrimo Lietuvoje uždavinių. Tai pirmiausia knygos, susijusios su Lietuvos valstybės prioritetais paskelbta informacinės visuomenės kūrimo ir eurointegracijos problematika. Nemaža dėmesio skiriama vieno iš pilietinės kultūros laido - viešosios politikos mokymo priemonių leidimui. Globalizacijos procesų esmė, jų poveikis žmogui ir pasauliui - aktuali nūdienos tema, kurią taip pat atspindi Leidybos programos leidžiamos knygos. Rengiamų spaudai leidinių sąrašė yra ir musulmoniškojo pasaulio istoriją ir dabarties problemas gvildenančių knygų.

2002 m. išleistos 36 naujos knygos:

Atverkime socialinių mokslų gelmes. C.Gulbenkiano socialinių mokslų pertvarkymo komisijos pranešimas/ Iš anglų k. vertė Irminda Matonytė. – Knygiai, 103 p.

Bachtin, Michail. *Autorius ir herojus: estetikos darbai*/ Sud. ir iš rusų k. vertė Darius Kovzan. Serija “Rytai verčia rytus”. – Aidai, 439 p.

Barry, Brian. *Teisingumo teorijos. Socialinio teisingumo traktatas. T.1*/ Iš anglų k. vertė Algirdas Degutis. – Eugrimas, 439 p.

Baverstock, Alison. *Leidybos marketingas*/ Iš anglų k. vertė Elena Macevičiūtė. – Poligrafija ir informatika, 344 p.

Baudrillard, Jean. *Simuliakrai ir simuliacija*/ Iš prancūzų k. vertė Marius Daškus. – Baltos lankos, 187 p.

Bauman, Zygmunt. *Globalizacija: pasekmės žmogui*/ Iš anglų k. vertė Vytautas Rubavičius – Strofa, 208 p.

Calvocoressi, Peter. *Pasaulio politika 1945-2000 metais*/ Vertėjų kolektyvas. – Briedis, 832 p.

Darnton, Robert. *Didžiosios kačių skerdynės: ... ir kiti Prancūzijos kultūros istorijos epizodai*/ Iš anglų k. vertė Osvaldas Aleksa – Baltos lankos, 319 p.

Davies, Norman. *Dievo žaislas: Lenkijos istorija. T.2: Nuo 1795 metų iki mūsų dienų/ Iš anglų k. vertė Vilija Balčiūnienė. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 751 p.*

Davies, Norman. *Europa: Istorija/ Iš anglų k. vertė Leonas Tamas, Vytautas Petrukaitis. – Vaga, 1366 p.*

Delanty, Gerard. *Europos išradimas: idėja, tapatumas, realybė/ Iš anglų k. vertė Almantas Samalavičius. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 247 p.*

Dumont, Louis. *Esė apie individualizmą: modernioji ideologija antropologiniu požiūriu/ Iš prancūzų k. vertė Jūratė Skersytė. – Baltos lankos, 299 p.*

Durkheim, Émile. *Savižudybė: sociologinis etiudas/ Iš prancūzų k. vertė Jūratė Skersytė. – Pradai, 388 p.*

Edelman, Murray J. *Politinio spektaklio konstravimas/ Iš anglų k. vertė Algirdas Degutis. – Eugrimas, 139 p.*

Elshtain, Jean Bethke. *Vyro viešumas, moters privatumas: moterys socialinėse ir politinėse teorijose/ Iš anglų k. vertė Ramutė Rybelienė. – Pradai, 403 p.*

Gilligan, James. *Smurto prevencija/ Iš anglų k. vertė Michail Cvelich. – Eugrimas, 152 p.*

Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika ir kultūra/ David Held, Anthony McGrew, David Goldblatt, Jonathan Perraton/ Vertė Jonas Čičinskas, Remigijus Guliokas, Vytautas Pranulis, Jonas Rasimavičius, Birutė Voverienė. – Margi raštai, 540 p.

Hayek, Friedrich August von. *Individualizmas ir ekonominė tvarka/ Iš anglų k. vertė Algirdas Degutis. – Eugrimas, 255 p.*

Habermas, Jürgen. *Modernybės filosofinis diskursas/ Iš vokiečių k. vertė Alfonsas Tekorius. – Alma littera, 336 p.*

Held, David. *Demokratijos modeliai/ Iš anglų k. vertė Vytautas Radžvilas. – Eugrimas, 436 p.*

Iser, Wolfgang. *Fiktyvumas ir įsivaizdavimas/ Iš vokiečių k. vertė Laimantas Jonušys. – Aidai, 275 p.*

Jameson, Fredric. *Kultūros posūkis: rinktiniai darbai apie postmodernizmą (1983-1998)/ Iš anglų k. vertė Auksė Mardosaitė – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 231 p.*

Kelsen, Hans. *Grynoji teisės teorija/ Iš vokiečių kalbos vertė Algirdas Degutis ir Egidijus Kūris. – Eugrimas, 282 p.*

Lingis, Alphonso. *Pavojingos emocijos/ Iš anglų k. vertė Ieva Skaržinskaitė. – Poligrafija ir informatika, 199 p.*

Meno istorijos įvadas/ Sud. Hans Belting, Heinrich Dilly, Wolfgang Kemp ir kt./ Iš vokiečių k. vertė Loreta Anilionytė. – Alma littera, 383 p.

Mitchell, William J. *E-topija. "Miestietiškas gyvenimas, Džimai, - bet ne toks, kokį jį pažįstame"* / Iš anglų k. vertė Jonas Čeponis. – Pasviręs pasaulis, 192 p.

Panowsky, Erwin. *Prasmė vizualiniuose menuose/* Iš anglų k. vertė Sandra Skurvidaitė. – Baltos lankos, 383 p.

Peters, Guy B. *Biurokratijos politika/* Iš anglų k. vertė Kęstutis Dubnikas, Aldona Radžvilienė, Ovidijus Stokys. – Pradai, 481 p.

Rawls, John. *Politinis liberalizmas/* Iš anglų k. vertė Algirdas Degutis. – Eugrimas, 245 p.

Schimmel, Annemarie. *Islamo įvadas/* Iš anglų k. vertė Kazimieras Seibutis. – Regnum fondas, 213 p.

Shneidman, Edwin S. *Savižudžio sąmonė/* Iš anglų k. vertė Vilija Poviliūnienė. – VIA RECTA, 151 p.

Schorske, Carl E. *Fin-de-siècle Viena: XIX amžiaus pabaigos politika ir kultūra/* Iš anglų k. vertė Daina Valentinavičienė – Baltos lankos, 395 p.

Štromas, Aleksandras. *Laisvės horizontai/* Sud. Liūtas Mockūnas. – Baltos lankos, 661 p.

Polanyi, Karl. *Didžioji transformacija: politinės ir ekonominės mūsų laikų ištakos/* Iš anglų k. vertė Jūratė Musteikytė ir Rimantas Grikielis. – Algarvė, 238 p.

Tomlinson, John. *Globalizacija ir kultūra/* Iš anglų k. vertė Auksė Mardosaitė. – Mintis, 254 p.

Valstybės tarnautojų etika: straipsnių rinkinys/ Sud. Gyula Gulyás / Iš anglų k. vertė Zita Bareikytė. – Margi raštai, 391 p.

Jau šeštus metus programa skelbė konkursą leidykloms *Atviros Lietuvos knyga*, siūlydama joms Lietuvos ir užsienio ekspertų sudaromą siūlomų versti knygų sąrašą. 2002 m. konkursui buvo būdingi keli nauji akcentai:

- bus leidžiamos verstinių tekstų rinktinės, kurias sudarė Lietuvos socialinių ir humanitarinių mokslų specialistai;
- numatytų išleisti knygų sąrašas labiau subalansuotas pagal socialinių ir humanitarinių mokslų sritis: siekiama užpildyti spragas, atsiradusias ankstesniais metais, todėl daugiau dėmesio skirta knygoms psichologijos, ekonomikos, politikos, vadybos, istorijos, komunikacijos temomis.
- atrenkant siūlomas knygas, atsižvelgta į konkrečią situaciją ir konkrečios mokslo srities poreikius, į potencialių vartotojų būrį bei potencialių vertėjų ir leidėjų galimybes. Taip pat kreiptas dėmesys į tai, ar siūlomos knygos gali būti aktualios bent dešimtmetį.

Dalies knygų leidyba finansuojama kartu su Vidurio Europos universiteto (CEU) Vertimų programa bei projektu “Rytai verčia Rytus” Budapešte.

ALK serijos knygos dovanojamos Lietuvos viešosioms, aukštųjų mokyklų ir institutų bibliotekoms. Kartu su Lietuvos filosofų draugija buvo rengiami daugelio serijos knygų aptarimai ir diskusijos.

Remti projektai

Humanitarinių ir socialinių mokslų verstinių knygų leidybos konkursas „Atviros Lietuvos knyga“	322 927
Kitos išlaidos	83 158

Programos išlaidos: 406 085 JAV dol.

BALTIJOS-AMERIKOS PARTNERYSTĖS PROGRAMA

Baltijos-Amerikos partnerystės programa (BAPP) – tai 1998 m. JAV vyriausybės ir Atviros visuomenės instituto iniciatyva įkurto Baltijos-Amerikos partnerystės fondo programa Lietuvoje. Baltijos-Amerikos partnerystės fondui vadovauja Niujorke (JAV) veikianti valdyba. Lietuvoje Baltijos-Amerikos partnerystės programą administruoja Atviros Lietuvos fondas. Programa Lietuvoje turi tarybą, kuri yra Atviros Lietuvos fondo valdybos patariamoji institucija, teikianti pasiūlymus dėl programos strategijos, biudžeto paskirstymo, vykdomų programų ir lėšų skyrimo pagal nevyriausybių organizacijų paraiškas.

Baltijos-Amerikos partnerystės programa, vykdydama savo veiklą Lietuvoje, siekia, kad žmonių nuostatos, įgūdžiai, veiklos metodai bei egzistuojančios institucijos ir organizacijos sudarytų galimybes ir skatintų žmones aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime bei daryti poveikį tiek bendruomenės, tiek savivaldybės, tiek ir šalies lygiu daromiems sprendimams.

2002 m. Baltijos–Amerikos partnerystės programa Lietuvoje tęsė 1999 m. pradėtą veiklą, kurios tikslas - gerinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) teisinę aplinką, skatinti pilietinį aktyvumą, stiprinti sektoriaus organizacinius gebėjimus ir finansinį tvarumą, prisidėti prie piliečių aktyvumo ir sektorių bendradarbiavimo. Programa administravo atvirus konkursus NVO paramai gauti, dalyvavo teikiant paramą savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo skatinimo projektui; pasitelkdama užsienio partnerius, programa inicijavo mokymo, kaip atstovauti interesams ir telkti koalicijas, projektą. Be to, keletas šalies nevyriausybinių organizacijų vykdė BAPP užsakytus projektus.

Siekiant gerinti teisinę ir politinę nevyriausybinių organizacijų aplinką, 2002 m. BAPP skelbė tikslinius konkursus šio pobūdžio projektams įgyvendinti. Iš tokių paminėtini Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro vykdytas projektas *NVO teisinės ir politinės aplinkos gerinimas*, Socialinės etikos instituto – *NVO etikos sklaida*, Lietuvos teisės universiteto - *Teisinių gebėjimų ugdymas ir žinių apie nevyriausybinių sektorių gausinimas*. Buvo toliau remiama tarp nevyriausybinių organizacijų populiarinti Lietuvos radijo pirmosios programos bangomis transliuojama radijo laida apie trečiąjį sektorių *Kitas kelias*.

Institucinių gebėjimų stiprinimo srityje Baltijos-Amerikos partnerystės programa 2002 m. rėmė mokymosi atstovauti ir NVO koalicijų telkimo bei mokymo projektus *NVO institucinis stiprinimas pritaikant NVO veiklos vertinimo metodiką*, *Regioninių nevyriausybinių organizacijų stiprinimas* bei *Regioninių NVO stiprinimas NVO marketingo ir valdybų vystymo aspektu*. Septyniolikai šalies mastu veikiančių nevyriausybinių organizacijų atviro konkurso būdu buvo skirta institucinė parama. Institucinė parama bei parama projektams buvo skirta ir septyniolikai regioninių nevyriausybinių organizacijų. Siekdama stiprinti organizacinius NVO gebėjimus 2002 m. Baltijos – Amerikos partnerystės programa suteikė techninę pagalbą bei skyrė lėšų stebėti jų įgyvendinamus projektus.

Piliečių bendruomeninio aktyvumo skatinimo srityje BAPP toliau siekė aktyvinti vietos valdžios ir gyventojų bendradarbiavimą, rėmė bendruomenių organizacijų iniciatyvas

filantropijos, vietos problemų sprendimo, bendruomenės sektorių bendradarbiavimo srityse ir suteikė paramą penkiolikai bendruomenių organizacijų. Buvo tęsiamas dar 1999 m. pradėtas savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo skatinimo projektas. 2002 m. jame dalyvavo Kauno ir Elektrėnų miestų, Kėdainių, Klaipėdos, Pagėgių, Radviliškio, Raseinių, Rietavo, Rokiškio, Šakių, Širvintų bei Švenčionių rajonų savivaldybės. Pirmenybė buvo teikiama šių savivaldybių teritorijose veikiančių NVO projektams filantropijos propagavimo ir plėtos, sektorių partnerystės, patirties mainų ir kitoms veikloms plėsti.

Baltijos–Amerikos partnerystės programa toliau rėmė bendruomenės filantropijos plėtos projektus Žemaitijoje ir Utenos regione. Čia kur vietos bendruomenės pastangomis buvo įsteigti Žemaičių bendruomenės ir Utenos regiono bendruomenės fondai. Šio bendruomenės filantropijos plėtos projekto partneris yra Kauno nevyriausybinių organizacijų paramos centras, teikiantis informacinę ir techninę pagalbą šiems bendruomenių fondams. Paminėtina tai, kad toks bendruomenės filantropijos organizacijos modelis prigijo Visagine ir Alytuje. Panaši iniciatyva plėtojama ir Šiaulių mieste.

Prie palankesnių sąlygų filantropijos augimui Lietuvoje, objektyvios, lengvai pasiekiamos ir suprantamos informacijos paramos teikėjams ir prašytojams sklaidos turėtų prisidėti ir 2002 m. sukurta nauja interneto svetainė – *virtualūs filantropijos vartai*, kuriuos „atidaryti“ padėjo Baltijos-Amerikos partnerystės programa. Šioje svetainėje ir ieškantys paramos, ir norintys ją suteikti gali rasti įvairiausios informacijos ir nuorodų į paramos-labdaros teikimą reglamentuojančius teisės aktus, lengvatas, patarimų, kaip prašyti paramos, kaip pasinaudoti 2% pajamų mokesčio paramai dedikavimo teise ir pan. Svetainės adresas: <http://www.labdara-parama.lt>.

2002 m. BAPP specialiojo fondo parama buvo skirta 42 nevyriausybinių organizacijų projektams. Daugelis paramą gavusių organizacijų dalyvavo mokymuose, konferencijose ar patirties mainų renginiuose užsienio šalyse. Kitos paramą gavusios nevyriausybines organizacijas vykdė organizacijų stiprinimo, plėtos, NVO bendradarbiavimo skatinimo ir įgūdžių tobulinimo projektus.

Remti ir inicijuoti projektai

Teisinė-politinė NVO aplinka

Socialinės etikos institutas. „NVO etikos sklaida“	14 533
Nevyriausybinių organizacijų centras. „NVO teisinės ir politinės aplinkos gerinimas“	25 512
ELSA-Lietuva (Lietuvos teisės universitetas). „Teisinių gebėjimų ugdymas ir žinių apie nevyriausybinių sektorių gausinimas“	5 864
Lietuvos nacionalinis radijas. I programos laida <i>Kitas kelias</i>	7 595

Atstovavimo interesams gebėjimų plėtra

Transparency International Lietuvos skyrius.
„Antikorupcinės koalicijos sukūrimas Lietuvoje“ 22 671

Kauno regiono smulkių ir vidutinių verslininkų asociacija.
„Verslininkų interesų atstovavimo įgūdžių tobulinimas“ 22 671

Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija.
„Vartotojų teisių koalicijos atstovavimo įgūdžių stiprinimas“ 22 671

NVO mokymo programos

Organizacijų vystymo centras.
„NVO institucinis stiprinimas pritaikant NVO veiklos vertinimo metodiką“ 6 684

Baltic Partners for Change Management.
„Regioninių nevyriausybinų organizacijų stiprinimas“ 5 812

Kauno nevyriausybinų organizacijų paramos centras.
„Regioninių NVO stiprinimas NVO marketingo ir valdybų vystymo aspektu“ 5 812

Institucinė parama nacionalinėms nevyriausybiniams organizacijoms

Aplinkosaugos valdymo ir technologijų centras (ECAT-Lietuva)	8 553
Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija	5 987
Vilniaus moterų namai, Krizių centras	10 227
Lietuvos laisvosios rinkos institutas	8 292
Lietuvos žaliųjų judėjimas	8 292
Socialinių inovacijų fondas	8 292
Piliečių gynybos paramos fondas	3 870
Nuteistųjų savitarpio pagalbos organizacija <i>Laikas</i>	5 528
Lietuvos telefoninių psichologinės pagalbos tarnybų asociacija	5 528
Ch. Sugiharos fondas <i>Diplomatai už gyvybę</i>	4 975
Lietuvos pramonininkų konfederacija	5 528
Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija	5 528
Lietuvos žurnalistikos institutas	5 528
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija	8 292
Asociacijų sąjunga <i>Žuvininkų rūmai</i>	16 584
Šeimos planavimo ir seksualinės sveikatos asociacija	4 298

Institucinė parama regioninėms organizacijoms ir jų projektams

Lietuvos pradinio ugdymo pedagogų asociacijos Marijampolės skyrius.
„Mokykla ir bendruomenė – keičiamės ir keičiame“ 2 488

Alytaus NVO informacijos centras.
„Bendruomenės filantropijos plėtra Alytuje“ 5 473

Visuomeninė Visagino plėtros taryba (Trečiojo amžiaus universitetas). „Sąlygų atstovauti Visagino NVO interesams tikslinio Ignalinos AE regiono valdymo struktūrose sukūrimas“	5 528
Kauno NVO paramos centras Institucinė parama centro veiklai	8 292
Kauno jaunimo organizacijų sąjunga <i>Apskritasis stalas</i> . „Jaunimo interesų atstovavimo Kauno miesto savivaldybėje plėtra“	5 307
Vilniaus Visų Šventųjų parapijos vaikų laikinos globos namai. „NVO ir valstybinių institucijų kooperacija vaiko teisių gynimo srityje“	2 847
Klaipėdos NVO informacijos centras. „Gera vadyba – gera veikla“	5 500
Ekologinis klubas <i>Žvejone</i> . „Įvairių visuomeninės sektorių aktyvinimas sukuriant informacinės kaitos tinklą“	5 251
Kėdainių bendruomenės iniciatyvų centras. „Kėdainių NVO komitetas“	4 975
Šiaulių nevyriausybinių organizacijų konfederacija. „Šiaulių apskrities bendruomenės fondo steigimas“	2 488
Marijampolės visuomeninių organizacijų sąjunga. „RVOK – dialogas, atstovavimas, informacija ir jėga“	4 146
Lietuvos jaunųjų krikščionių sąjunga. „NVO bendruomenės kaitos procese“	5 251
Asociacija <i>Namų valda ir savininkai</i> . „Daugiabučių namų savininkų savarankiško ūkininkavimo, bendrijų kūrimosi ir veiklos skatinimas“	5 473
Vilniaus universiteto studentų atstovybė. „Studentų įtraukimas į savivaldos procesą“	4 975
Vyrų krizių ir informacijos centras. „Tėvystės atostogos – galimybė keisti vyrų požiūrį į šeimą“	4 699
Narkomanų tarpusavio pagalbos iniciatyvos. „Pirmas žingsnis narkotikų vartotojus kriminalizuojančio straipsnio pakeitimo link“	4 837
Mažeikių sveikatos koalicija. „Mažeikių sveikatos koalicija už sveiką bendruomenę“	5 473

Vilniaus jaunimo organizacijų sąjunga <i>Apskritasis stalas</i> . „Jaunimo organizacijų veiklos galimybių plėtojimas Vilniaus mieste ir apskrityje“	4 699
<i>Parama bendruomenių telkimo ir aktyvinimo projektams</i>	
Andrioniškio bendruomenės centras. „Pilietiškumo pradžia – kelias į demokratiją“	4 975
Vilniaus bendruomenės centras „Studentas – Vilniaus bendruomenės centro savanoris“	4 422
Onuškio bendruomenė. „Bendruomenės plėtra gerinant informacijos sklaidą“	5 251
Ekologiško ūkininkavimo centras. „Efektyvus valstybės paramos panaudojimas ekologiniuose ūkiuose“	4 699
Balninkų bendruomenės centras. „Piliečių savivalda – naujas žingsnis į bendruomenės plėtrą“	4 422
Elektrėnų bendruomenės iniciatyvų centras. „Piliečių interesų atstovavimo tarybos Elektrėnų seniūnijose“	5 251
Sintautų akademija. „Sintautų bendruomenės plėtra“	2 764
Žvėryno bendruomenės centras. „Žvėryno bendruomenės plėtra“	5 528
Vilkaviškio rajono Šūklių kaimo bendruomenė. „Šūklių kaimo ekonominė ir socialinė programa-vizija“	4 146
Beižionių bendruomenė. „Pagalba mažoms kaimo bendruomenėms“	5 251
Invalidų sporto klubas <i>Draugystė</i> . „Justiniškių bendruomenės iniciatyvų centro steigimas“	4 298
Šalčininkų rajono Butrimonių bendruomenės centras. „Butrimonių seniūnijos bendruomenės centro tolimesnė plėtra“	3 593
Pilietinių iniciatyvų centras. „Aukštųjų Panerių ir Trakų Vokės bendruomenių aktyvinimas“	2 349
Žemaičių bendruomenės fondas. „Kaimo bendruomenių partnerystės programa“	5 251
Petrašiūnų bendruomenės centras. „Teisė žinoti ir spręsti“	5 251

Parama BAPP ir 12 savivaldybių projektui *Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas*

Elektrėnų savivaldybė	843
Kauno miesto savivaldybė	2 875
Kėdainių rajono savivaldybė	2 792
Klaipėdos rajono savivaldybė	1 442
Pagėgių rajono savivaldybė	698
Radviliškio rajono savivaldybė	1 442
Raseinių rajono savivaldybė	1 404
Rietavo rajono savivaldybė	870
Rokiškio rajono savivaldybė	1 966
Šakių rajono savivaldybė	2 131
Širvintų rajono savivaldybė	849
Švenčionių rajono savivaldybė	562

Kauno technologijos universiteto Savivaldos mokymo centras. „Mokymai apie bendruomenės filantropiją ir techninę pagalba nevyriausybinėms organizacijoms dvylikoje savivaldybių“	5 287
---	-------

BAPP specialiojo fondo parama

Vilniaus visuomeninių iniciatyvų centras <i>Demokratija Baltarusijai</i> . Dalyvauti konferencijoje „Vietinių savivaldybių bendradarbiavimas su tautinių mažumų NVO ir vietos bendrijomis Lenkijos, Lietuvos ir Baltarusijos pasienio regionuose“, Bialystokas (Lenkija)	692
Lietuvos jaunųjų Europos federalistų organizacija. Dalyvauti seminare „Europos vaidmuo globalaus saugumo, demokratijos ir teisėtvarkos kontekste“, Budapeštas (Vengrija)	280
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Dalyvauti seminare „45 Zalcburgo pašnekesiai: suaugusiųjų švietimas kertant sienas ir kuriant bendradarbiavimo tinklus“, Eugendorf (Austrija)	549
Vilniaus universiteto studentų atstovybė. Dalyvauti konferencijoje „Privatinė ir viešoji teisė“, Sankt-Peterburgas (Rusija)	232
Lietuvos vaikų ir jaunimo laisvalaikio organizatorių asociacija. Dalyvauti II-jame Baltijos CBSS forume, Sankt-Peterburgas (Rusija)	1 593
Lietuvos jaunųjų krikščionių sąjunga. Dalyvauti Europos NVO YMCA aljanso generalinėje asamblėjoje, Reenfrew (Škotija)	1 021
EUCC Baltijos biuras. Dalyvauti tarptautinėje Europos pakrančių konferencijoje, Porto (Portugalija)	935
<i>Saulės</i> nevalstybinė mokykla. Dalyvauti renginyje „Besivystančio bendradarbiavimo sunkumai Rytų ir Vakarų Europos nepriklausomose mokyklose“, Praha (Čekija)	1 050

Lietuvos pramonininkų konfederacija. Dalyvauti seminare „Švedijos įmonių konfederacijos susitikimas su Europos Sąjungos šalių kandidačių darbdavių asociacijomis“, Stokholmas (Švedija)	505
Lietuvos Romų bendrijų sąjunga <i>Romų misija</i> . Dalyvauti II-jame Pasaulio Romų kongrese, Lodzė (Lenkija)	1 045
Kauno regiono plėtros agentūra. Dalyvauti Baltijos jūros regiono <i>Interreg III B</i> partnerių paieškos forume, Tromso (Norvegija)	509
Ugdymo inovacijų centras. Dalyvauti <i>Step by Step</i> programos koordinaciniame susitikime, Budapeštas (Vengrija)	739
Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Dalyvauti renginyje „Informacinė visuomenė – jungiant Europą“, Ljubljana (Slovėnija)	1 065
Paramos vaikams centras. Dalyvauti XIV Tarptautiniame kongrese prieš vaikų prievartą ir nepriežiūrą „Vaikų visame pasaulyje apsaugojimo gairės“, Denveris (JAV)	1 032
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Dalyvauti suaugusiųjų švietimo ir neprofesionalaus meno specialistų stažuotėje Flandrijoje	470
Šakių bendruomenės centras. Šakių socialinių NVO lankymuisi fonde <i>Balta maja</i> , Livani (Latvija)	249
Žemaičių bendruomenės fondas. Susipažinti su <i>United Way-Hungary</i> veiklos organizavimu, Budapeštas (Vengrija)	1 106
Savanorių centras. Vizitams į Latvijos savanorių centrą ir Lodzės regioninį savanorių centrą Lenkijoje	609
Lietuvai pagražinti draugijos Simno skyrius. Dalyvauti Leisi ir Simno bendruomenių patirties mainų susitikime, Leisi (Estija)	765
<i>Sniego gniūžtės</i> draugija. Dalyvauti renginyje „Žinutė butelyje“, Leece (Italija)	708
Multikultūrinių ryšių centras. Lankymuisi Maskvos jaunimo žmogaus teisių centre, Maskva (Rusija)	571

Europos studentų teisininkų asociacijos Lietuvos nacionalinės grupės Vilniaus skyrius. Dalyvauti ELSA mokymų savaitėje, Briuselis (Belgija)	774
Lietuvos bibliotekininkų draugijos Mažeikių skyrius. Dalyvauti renginyje „Lenkų patirtį – į Lietuvą“, Nidzica (Lenkija)	623
Organizacija <i>Gelbėkit vaikus</i> . Dalyvauti Latvijos gatvės vaikų asociacijos renginyje, Ryga (Latvija)	503
Lietuvos universitetų moterų asociacija. Dalyvauti renginyje „Moterų teisių gynimo konsultantų rengimas“, Vorčesteris (Didžioji Britanija)	1 024
Ateitininkų federacija. Dalyvauti seminare FIMCAP organizacijoms-narėms „Vienijant žmones“, Viena (Austrija)	586
Moterų informacijos centras. Dalyvauti kongrese „Lyčių lygių galimybių politikos įgyvendinimas Europoje“, Leipcigas (Vokietija)	710
Vilniaus moterų namai, Krizių centras. Dalyvauti seminare „Moters sveikata ir buitinis smurtas: medicininiai ir socialiniai aspektai“, Maskvos sritis (Rusija)	551
Kauno NVO paramos centras. Dalyvauti MOTT bendruomenės fondų konferencijoje „Pokyčių kaleidoskopas: nauja realybė, nauja vizija“, Atlanta (JAV)	3 696
Lietuvos teisės universiteto Europos Sąjungos politikos ir valdymo institutas. Projektui „Lobizmas: kaip jis veikia JAV ir Europos Sąjungoje“	5 953
Klaipėdos NVO informacijos centras. Projektui „Filantropijos tradicijų plėtra Klaipėdoje“	4 188
Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Projektui „Informacinis biuletenis <i>Trečias sektorius</i> “	4 824
Kauno regiono smulkiųjų ir vidutinių verslininkų asociacija. Projektui „Kauno regiono smulkiųjų ir vidutinių verslininkų asociacijos stiprinimas“	1 453
Aplinkosaugos informacijos centras. Projektui „Aplinkosauginių organizacijų žmogiškųjų resursų stiprinimas“	1 453
Kelmės rajono bibliotekininkų draugija. Projektui „Kelmės rajono bibliotekininkų draugijos narių organizacinių gebėjimų ugdymas“	727

Anykščių bendruomenės centras. Projektui „Anykščių rajono NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas“	349
NVO, dirbančių su pagyvenusiais žmonėmis, sambūris <i>Gabija</i> . Projektui „Pasiūlymų nacionaliniam strateginiam planui <i>Senstanti visuomenė</i> pagal JT 2002 m. Madrido asamblėjos dokumentus parengimas“	1 017
Neformaliojo švietimo debatų centras. Projektui „Ant ES slenksčio (antikorupcinis švietimas)“	1 162
Visuomeninė Visagino plėtros taryba (Trečiojo amžiaus universiteto Visagino filialas). Projektui „Filantropijos plėtra – naujos galimybės švelninant Ignalinos atominės elektrinės uždarymo socialines pasekmes“	3 487
Vilniaus moterų namai. Projektui „Krizių centrų savanorių konsultavimo įgūdžių tobulinimas ir „perdegimo“ sindromo prevencija“	1 162
Moterų informacijos centras. Projektui „ES struktūrinių fondų teikiamos galimybės“	1 162
Balninkų bendruomenės centras. Projektui „Nuo pavienių bendruomenių – į asociaciją“	1 432
Kitos išlaidos	106 534

Programos išlaidos: 592 536 JAV dol.

ALF ĮSTEIGTOS INSTITUCIJOS

ATVIROS VISUOMENĖS KOLEGIJA

Didžioji g. 5, LT-2600 Vilnius
Tel. (8 5) 266 12 20
El. paštas: avk@collegium.lt
<http://www.collegium.lt>

JAUNIMO KARJEROS CENTRAS

Laisvės alėja 53, LT-3000 Kaunas
Tel. (8 37) 22 81 81
El. paštas: zina@kc.osf.lt
<http://www.vdu.lt/jkc>

LIETUVOS JUNIOR ACHIEVEMENT

A.Goštauto g. 12, LT-2600 Vilnius
Tel. (8 5) 261 64 13
El. paštas: jalith@lja.lt
<http://www.lja.lt>

LIETUVOS ŽURNALISTIKOS CENTRAS

Maironio g. 7, LT-2001 Vilnius
Tel. (8 5) 212 68 07
El. paštas: intermedia@lic.omnitel.lt

MOKYKLŲ TOBULINIMO CENTRAS

Klaipėdos g. 6-406, LT-2001 Vilnius
Tel. (8 5) 212 71 83
El. paštas: mtc@osf.lt
<http://www.mtc.lt>

NEFORMALIOJO ŠVIETIMO DEBATŲ CENTRAS

Mizarų g. 7, LT-4690 Druskininkai
Tel. (8 313) 523 80
El. paštas: virginp@post.omnitel.net

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PARAMOS IR INFORMACIJOS CENTRAS

A.Jakšto g. 9, LT-2600 Vilnius
Tel. (8 5) 212 6045
El. paštas: info@nisc.lt
<http://www.nisc.lt>

PARAMOS VAIKAMS CENTRAS

Latvių g. 19A-8, LT-2034 Vilnius
Tel. (8 5) 271 59 80
el. paštas: pvc@pvc.lt
<http://www.pvc.lt>

PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ KAITOS CENTRAS

(Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakulteto padalinys)

Palydovo g. 29, LT 2048 Vilnius

Tel. (8 5) 267 03 44

El. paštas: vitalija@osf.lt

<http://pskc.osf.lt>

SAUGAUS VAIKO CENTRAS

Giedraičių g. 8, LT-3005 Kaunas

Tel. (8 37) 71 8358

El. paštas: svcentras@takas.lt

<http://www.saugus-vaikas.lt>

SOROS INTERNATIONAL HOUSE

Ukmergės g. 41, LT-2600 Vilnius

Tel. (8 5) 272 48 79

El. paštas: info@sih.lt

<http://www.sih.lt>

STUDIJŲ UŽSIENYJE INFORMACIJOS CENTRAS

Universiteto g. 3-40, LT-2600 Vilnius

Tel. (8 5) 268 71 65

El. paštas: eac@cr.vu.lt

<http://eac.osf.lt>

ŠIUOLAIKINIŲ DIDAKTIKŲ CENTRAS

Studentų g. 39-401, LT-2034 Vilnius

Tel. (8 5) 275 14 10

El. paštas: daiva.dc@vpu.lt

<http://www.vpu.lt/sdc>

ŠIUOLAIKINĖS DAILĖS INFORMACIJOS CENTRAS

Didžioji g. 4, LT-2001 Vilnius

Tel. (8 5) 212 29 97

El. paštas: lolita@osf.lt

ŠVIETIMO KAITOS FONDAS

Basanavičiaus g. 5-112, LT-2009 Vilnius

Tel. (8 5) 262 02 00

El. paštas: skf@muza.lt

<http://skf.osf.lt>

TEISĖJŲ MOKYMO CENTRAS

Gynėjų g. 6, LT-2001 Vilnius

Tel. (8 5) 561 04 34

El. paštas: center@post.omnitel.net

TRANSPARENCY INTERNATIONAL LIETUVOS SKYRIUS

A.Jakšto 9, LT-2600 Vilnius
Tel. (8 5) 212 69 51
El. paštas: laima@transparency.lt
<http://www.transparency.lt>

UGDYMO INOVACIJŲ CENTRAS

Didžioji g. 5, LT-2600 Vilnius
Tel. (8 5) 212 13 55
El. paštas: regina@osf.lt
<http://www.uic.lt>

ŠIAULIŲ VIEŠOJI ADVOKATŲ KONTORA

Dvaro g. 81, LT-5400 Šiauliai
Tel. (8 41) 52 11 24
El. paštas: svak@takas.lt

VILNIAUS VIEŠOJI ADVOKATŲ KONTORA

Kaštonų g. 3-1a, LT-2001 Vilnius
Tel. (8 5) 264 74 88
El. paštas: vvak@lithill.lt
<http://www.infolex.lt/vvak>

MENŲ SPAUSTUVĖ

Šiltadaržio g. 6, Vilnius
Tel. (8 5) 2610805
El. paštas: info@dance.lt

SOCIALINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS

Vilniaus g. 29, LT-3000 Kaunas
Tel/faks. (8 37) 22 36 33
El. paštas: info@seki.vdu.lt
<http://www.vdu.lt>

ATVIROS LIETUVOS FONDO VALDYBA

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS (pirmininkas – iki 2002 09)
GINTAUTAS BARTKUS (pirmininkas – nuo 2002 09)
GIEDRIUS DUSEVIČIUS (nuo 2002 09)
TEODORAS MEDAIŠKIS (iki 2002 09)
DALIA MICHELEVIČIŪTĖ (nuo 2002 09)
RASA MORKŪNAITĖ (iki 2002 09)
ARŪNAS POVILIŪNAS
DAINIUS PŪRAS (nuo 2002 09)
ARŪNAS SVERDIOLAS (iki 2002 09)
SERGEJUS TEMČINAS
SIGITAS URBONAVIČIUS (iki 2002 09)

ATVIROS LIETUVOS FONDO ADMINISTRACIJA

DIANA VILYTĖ, direktorė
El. paštas: diana@osf.lt

JULIJA MOTIEJŪNIENĖ, finansų direktorė
El. paštas: julijam@osf.lt

GINTAS RUIBYS, projektų administravimo direktorius
El. paštas: gintas@osf.lt

IRENA STRAVINSKAITĖ, buhalterė
El. paštas: irenast@osf.lt

LAIMUTĖ ŪSELIENĖ, buhalterė
El. paštas: laima@osf.lt

GITANA ŠUKAITYTĖ, asistentė
El. paštas: gitana@osf.lt

UGNIUS BAREIKIS, kompiuterių tinklo administratorius
El. paštas: uga@osf.lt

ATVIROS LIETUVOS FONDO PROGRAMOS 2003 m.

PILIETINIŲ INICIATYVŲ PROGRAMA VIEŠOSIOS POLITIKOS PROGRAMA

JURGITA POŠKEVIČIŪTĖ, koordinatorė

Tel. (8 5) 266 12 06

El. paštas: jurgap@osf.lt

PROGRAMA RYTAI-RYTAI

JULIJA PIKŠILINGAITĖ, koordinatorė

Tel. (8 5) 266 12 14

El. paštas: julia@osf.lt

LEIDYBOS PROGRAMA

GINAUTAS RUIBYS

Tel. (8 5) 266 12 04

El. paštas: gintas@osf.lt

VISUOMENĖS SVEIKATOS PROGRAMOS

VIRGINIJA AMBRAZEVIČIENĖ, direktorė

Tel. (8 5) 266 12 11

El. paštas: virginij@osf.lt

INFORMACIJOS PROGRAMA

KĘSTUTIS JUŠKEVIČIUS, direktorius

Tel. (8 5) 266 12 15

El. paštas: kesju@osf.lt

STIPENDIJŲ STUDIJOMS UŽSIENYJE PROGRAMA

SAULĖ MILERIENĖ, koordinatorė

Tel. (8 5) 266 12 10

El. paštas: saule@osf.lt

BALTIJOS-AMERIKOS PARTNERYSTĖS PROGRAMA

BIRUTĖ JATAUTAITĖ, direktorė

Tel. (8 5) 266 12 18

El. paštas: birute@osf.lt

GINAUTA ŽEMAITIENĖ, administratorė

Tel. (8 5) 266 12 19

El. paštas: gintauta@osf.lt

ALF BIBLIOTEKA, VIDEOTEKA IR AUDIOTEKA

MILDA KARINAUSKIENĖ, bibliotekininkė

Tel. (8 5) 266 12 22

El. paštas: mildaka@osf.lt